

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

108155

253

Will x

Gerber Jar

V

O

Gerber Jar

Jane

g

Gerber Jar

Gerber Jar

Jane

Gerber Jar

By E. J.

MALO BERILO

20

PERVOŠOLCE.

Velja zvezano v usnjatem herbtu 15 kr. sr.

Na Dunaju.

V zalogi ces. kralj. bukvarnice za šole.

1857.

108155

108155

V. c. k. ljudskih šolah se smejo, ako ministerstvo uka in bogočastja izjeme ne dovoli, samo predpisane, s štempeljnam ceš. kralj. bukvarnice za šole zaznamvane. bukve rabiti. Tudi ne smejo dražje biti, kakor je na prvem listu postavljeno.

D 2984/1950

Lépa beséda,

učenikam in učencam.

Ni dobro veliko brati,) pa slabo
in brez prida; boljše je malo brati, pa
to čedno in umereno. Pravi se slíši
verstic pet, ktere šolarčik lépa bere,
kakor bi jih bral petdeset, pa gerdo
lajal in brez glave. Brez glave brati
je šole velik greh.*

*) brati ali šteti,

Dveh reči je treba, de se prave
in pridno bere: ločnice čedno ločiti,
in po njih glas varnati: besede in
stavke dobro razumeti, de se ve in
zastopi, kaj se bere.

Če boš bna gladko cesto sejal, semena
ne podoral, ne zavlekel, boš slabo
žel. Če boš brez pameti bral, in ne
pomislil, kaj bereš, boš manje znal, ko
tisti, ki brati ne zna, pa na to pazi,
kar vidi in sliši. Kar pa glava misli
in sodi, naj tudi serce občuti. Glava na
se zlistri, serce mladosti pa požlahtni.
La to je to berilo pisano.

Besede so iz mnogo krajev nabrane,
naj bi bile vsem Slovencam znane,
kakor je njih pravica in naša dolž-

nost. Kdor jih ne razume naj se
jih uči; za to v sólo, hodi.

Berilo je mrtvo, in bo mrtvo
ostalo, če ga učniki ne oživlja.

Prosim toraj lepó lepó, učniki vi!
dušni očetje drage mladine, ne bodite
leseni ne ledeni, temuč živí za
Boga in za vero, za domovino in za
cesarja. Kakoršni starši, takoršni
otroci: kakoršni učniki, takoršni učenci.

Lepa beseda lepo mesto najde. Z
Bogom!

I. P o v a b a.

1. Mladost! tvoja prva skerb bodi mo-
drost. Po modrosti spoznavamo Boga. Bogu
lepó služiti nas modrost uči. Prava modrost
nam pravi, za kaj nas je Bog vstvaril. Modrost
nam kaže pravo pot k Bogu. Za kaj so vse
stvari na nebu in na zemlji, nas modrost uči.
Le modrost nam pravo srečo daje.

2. Modrost več velja kot srebro in zlato. Modrost je slajša ko med. Lepše ko mila zarja nam sije modrost. Naj večjo čast nam modrost daje. Veselo živi, kdor modro živi.

3. Modrósti na césti ne najdeš. Za denar modrosti ne kupiš. Stan modrosti ne da. Bog nam pravo modrost deli. Začetek modrosti je strah božji. Kdor Boga prosi, njemu jo Bog hoče dati.

4. Jezus otroke v šolo vabi, in jih prave modrosti učiti želi. Najte malim k meni priti, on veli. Radi hočemo v šolo hoditi in prav pridno se učiti. Bog nam bo dal, de bomo modri, veseli in srečni otroci.

II. Veséla šóla.

1. Šóla bód' pozdravljena!

Ti nas veseliš;

Si za nas pripravljena,

De nas podučiš,

Se učiti prav lepó

Naj edino skerb nam bo.

2. Bog daj sréčo, dober dan,

Pridnim šolarjam!

Vse igrače zdaj na stran!

Nauk v skerbi nam!

Naj serce, ne le uho,

Naukam posvečeno bo!

III. Perva skerb.

V nekem kraju sta bila dva kmeta. Imela sta mnogo otrok. Juri je bil bogat, in ni hotel svojih otrok v šolo pošiljati. Rekel je, de lahko brez šole živijo. Radi so otroci doma ostali, pa tudi niso nič znali.

Marko je bil siromak. Za otroke je imel veliko skerb. Pridno jih v šolo pošilja. Kaplje vina si ne kupi, de plača za otroke šolski denar. Bós po léti hódi, de po zimi otroke za šolo obuje.

Ljubi otroci! je Marko večkrat djal, blaga vam nimam dati. Dóte za manoj ne bote imeli. Le skerbno se učite, pridni bodite. Bog bo za vas skerb. Če bote pametni, bote tudi srečni. Taka je tudi bila.

Tatje so Jurja okradli, in mu ves denar vzeli. Dve léti potém je Juri pogorel, in od žalosti umerl. Jurjevi otroci so ostali sirote. Gole roke so imeli in pa prazno glavo.

Poglejte, reče Marko, kako slabo se je na blagó zanašati. Le kar človek zna mu nihče ne vzame. Modra glava, pridne roké in pa zdravo teló so naj boljše blagó. Za dober nauk nam bodi perva skerb!

*Ko je Marko umerl, so vsi Markovi svoj kruh imeli. Filip je bil kolar, Simon ročen kovač, Gregor dober kmet. Anica je bila pridna dekla, Neža pa šivelja. *) Vsim se je dobro godilo, in oni so Jurjevim dosti krat kruha dali.*

Se v mladosti izučiš:

Se za starost oskerbiš.

IV. Kako se v šolo hodi.

1. Šola je velik božji dar. Vsak dober nauk je zlat denar. Naj bi cesar ali kralj v šoli zlate delil, bi stariši otroke v šolo gonili; otroci bi se ne mudili zlatov pobirati. Sveti Duh pa pravi: Modrost je boljša ko zlató in srebró. Čemu je bogastvo hudobnežu? Ne more si modrósti ne čednosti **) kupiti za-nj.

2. Otrok, ki šolo rad opuša, in ga vsak dan v šoli ni, se tudi slabo uči. Kar prvi dan sliši, drugi dan doma pozabi. Hitro zaostane, in do nauka veselje zgubi. Mlad zanič bo tudi star zanič. ***)

*) Šivelja ali mojškra.

**) Čednost ali krepost.

***) Zanič ali človek, kateri ne velja nič.

3. Hočeš priden učenec, pridna učenka biti, moraš vsak dan prav skerbno v šolo hoditi.

Zgodaj ptice žvergolijo,
Hvalo stvarniku dajat',
Pridne bčelice letijo,
Si sterdí po rož'cah brat.
Tudi mravlja — si pripravlja,
Se za zimo oskerbi, — pridne biti nas uči.

V. Pridna Rozika.

*Pridno Roziko so hotli mati doma imeti, de bi jim pomagala. Roziko žalost obide. Jokaje materi pravi: Drugi otroci se bodo učili, jaz *) pa bom zaostala. Drugi bodo veliko znali, jaz pa ne. Na to mater za roko prime rekoč: Ljuba moja mati! lepo vas prosim, najle, de v šolo grem. Bom iz šole hitro domu prišla, in bom toliko bolj pridna.*

Mati prijazno rečejo: Moje déte te idi! Ker se tako rada učiš, mi boš potem veliko bolj pomagala. Vidim, de se v šoli več naučiš, kakor mi doma pomagaš. — Tako

*) Jaz, jez ali jest.

pridni otrici v šolo prosijo, radi v šolo hodijo, in lepó doma bogajo. Takošni otroci so ljubi Bogu in ljudém.

Otroci, pridni šolarji

So starišem veselje:

Le umnost in pa čednosti

So njih naj slajše želje.

Očeta, mater ljubiti

Iz serca vsi želimo,

Se jim lepo prikupiti

Le pridno se učimo!

VI. Dva slaba šolarja.

Andrejčik je pogosto prepozno v šolo prihajal. Pervi nauk je bil že večji del dokončan, ko je prilezel. Ni nauka slišal, ga tudi ni znal. Celo leto je ta zamuda veliko znesla.

*Ko je bila na koncu leta očitna skušnja, je Andrejčik slabo znal. Gospod šolski ogleda v zapisku najdejo, de je Andrejčik pětdeset krat v enem letu prepozno v šolo prišel. Rekli so: Ni čudo, da otrok malo vé. Tudi težak *) na polju le malo opravi, kterega o pravem času na delo ni. Tak še druge mudi.*

*) Težak, nadničar ali delaveč.

Videk je po cele dni iz šole ostajal. Mogel je doma déte varovati, živino pasti ali kaj malega delati. Kadar so ga spet v šolo poslali, si ni v šolo upal. Okrog se je potépal, dokler je šola bila, potem je šel domu. Doma ni prida zalegel, in v šoli ni kaj védel. Vzrastel je nevéden, razvajen potepuh. Takih šolarjev med nami ne daj Bog.

VII. Kako se pred šolo vêsti.

1. Otroči! če hočete pridni učenci in učenke biti, svoje šolske reči imejte v lepem redu. Ne mažite in ne kvarite šolskih stvari. Šolska priprava je draga.

2. Ne jemljite več orodja v šolo, kakor je treba. Nožev, linijal *) in druge nepotrebne ropotije v šolo ne jemljite, če vam ne rekó. Igrač v šolo ne nosite. Šola je za nauk, ne za igro.

3. Poprej, kot iz doma v šolo greste, poglejte, če je obléka čédna. Obraz in roke si umijte, tudi nogé, kadar bosí hodite. Nohti čedno poréžite, lasé poravnajte. Dečki **) morajo biti počesani, dekleta čedno spletene. Potrebo opravljajte doma, ne na poti.

*) ali ravnilo.

**) Deček ali fantič.

4. Če ktero zboli, ali ga doma kaj zamudi, naj prosi tovarša ali tovaršico, de to v šoli pové. Če pa nikogar nima, naj se v prihodno lepó izgovori. Učeniki morajo vediti, kje so njih učenci.

5. O pravem času pojdite z doma. Po poti se ne mudite, de ne zamudite. Ojstra je prepoved, se med ljudi vtikati. Tiho in pametno hodite. Pozdravljajte ljudi, ktere srečate. Ne delajte škode, de bi po setvi ali po travi hodili. Drévja ne lomite, ne dražite živine. Dečki naj hodijo posébej, dekléta le z dekléti.

6. Pred šolo blato otrebite, in otresite sneg, pozdravite sošolarje. *) Pred šolo se ne mudite, v šoli klobuke, kape, strehe in kurnirje denite na svoje mesto. Priklonite se gospodu učeniku, ter jim povejte, če kaj imate.

7. Po zimi na ravnost k peči ne hodite, po létu ne préhitro k hladnemu studencu, ne k oknu, ampak na svoje mésto.

8. Ne bodite zavidni tistim, ki na prednjem mestu sedé. Skerbite, de naprej pridete. Tiho in mirno uka čakajte. Berite iz bukvic, **) ali pa mislite, kaj bi vas utegnili prašati.

*) Sošolar ali šolski tovariš.

**) Bukvice ali knjižice.

VIII. Šolska priprava.

*Janežek *) je bil nov abecednik dobil. Lépe pisane knjižice so bile. Bil jih je vesel, in se je prav rad v njih učil. Varoval se je, de jih ni ošlinil, ne zamazal. Pred šolo si je vselej roke umil. Listov ni vihal, ne gerbančil; košček papirja je vtaknil med liste na tisto stran, kjer se je učil. Bukvice drugih otrok so že bile rastergane, njegove pa še kakor nove, čedno **) v papir povite. Učenik so lepe knjižice pri skušnji vsim pokazali. Janežek je bil pohvaljen.*

*Kadar pa Janežek pisati začne, mokro pero v knjižice dene, in jih okaplja. Ko črnega mačka ugleda, se razjoka; žal mu je lepih bukvic. Gospod učenik za to šolarje podučijo, kako se šolska priprava rabi, ***) in čedno varuje.*

Otroci! (so gospod učenik djali) šolsko orodje morate prav poznati, čemu je, in vediti, kako naj se v roke jemlje. Kakor se mladi navadite, tako bote stari znali.

*) Janežek ali Ivanek, Vanek.

**) Čedno ali snažno, čisto.

***) Rabiti ali nučati.

Bukve se morajo skerbno varovati, in ne pomazati. Lepo jih v terden papir povite. Poprej si roké umijte, kot bukve primete. Perstov ne slinite, kadar liste obračate. Pod palec listek papirja vložite, de se bukve ne umažejo. Listov ne vihajte; rajši kos papirja ali pa podobico vložite, če kako čedno imate. Lepe bukvice so nam dober prijatelj; lepó jih ohranimo.

*Blagor *) tistemu, kdor brati zna; kdor pa tudi piše, še več velja. Blaže je šest let pridno v šolo hodit. Gladko je bral, pa tudi lično pisal. Ko se je izšolal, ga dajo v dalno mesto se kolarije učiti.*

Blažetu se je takó hudó godilo, de mu ni bilo preterpeti. Kolarjevi trije sinovi so z Blažetam toliko gerdo delali, de se je pogosto jókal. Rad bi bil spet domú, pa je bilo deset ur hodá. Ni imel človeka, de bi staršem sporočil kako se mu godi.

Kaj je Blažetu storiti? Pobegniti je gerdo; tudi ni denarjev imel. Blaže očetu piše, in v petih dneh so oče prišli. V drug kraj ga dajo, kjer mu je prav dobro bilo. Kako je bil Blaže vesel, de je pisati znal!

Pišemo s krédo na černe tablice. Perstov pa ne smemo lizati, katerih se kreda prime;

*) Blagor mu ali srečen je.

apnéna je in zdravju škodljiva. Piše se tudi s kamnjenim klinec na kamnjeno tablico. Pobriše se z mokro gobico ali pa s cunjó.

Bolj navadno pišemo na papir. Pisanja se učiti naredimo pisavno knjižico iz dveh ali treh pól. Novincam se s svinčnikom *) z linijalam načerta, de ravno pišejo.

Pisalo ali pisavne perésa nam dajejo gosi. Kurje ali purje pérje ni za pisanje, je preterdo; od njega roka holi. Però se uréže perésnikom. Kaj pa je perésnik? Ojster nožič, kterega moraš skerbno hraniti in ne ž njim igrati. Però se izreže, izrez poojstri in ost gladko priséka. Ost se tenko ucepi, de po cepi tinta gre. Če je pero topo, se spet poojstri.

Pero pomakamo v černilo, ki mu je tinta imé. Pregloboko pomakati nikar, de se nam ne polije, in gerdih mačkov ne stori. Po tléh s tinto kapljati ne smémo; isprati se ne da. Rahlo v tintnik odternimo, če je però prepolno.

Pismo še mokró se s peskam potrese, kteremu je svišec imé, in ki se v sipniku ima. V pisavno knjižico se pivni papir položi, de mokroto popije, in kniga snažna ostane. Tudi pero v pivni papir obriši, potem pa varno shrani ali v pisavno knjižico ali pa v perésnico.

*) Svinčnik ali plajbes.

Mokró però oblizati ni zdravo, izbercati ga je nevarno; lahko sebe ali soséda ali pa tla oškropis, kar bi bilo gerdo in pa škoda. Tako je Primej delal; za Filipam je sedel, però pregloboko namakal, in namésto v tintnik je Filipu po suknji škropil. Filipov oče doma černe pike ugledajo, in se hudó kregajo. Primej se je močno zaméril. Zamére se je varovati!

Kdor ima pisati veselje, se tudi hitro pisati nauči. Doma po bélih sténah pisati, križe po poti čerkati ni prav. Svoje imé na vsak zid načerčkati se ne spodóbi. Svoje ime v časti iméjmo!

IX. Kako se v šoli vèsti.

1. Šola se ima z Bogam začeti. Pred naukam k molitvi vstanite, povzdignite roké in pobožno molite, ali lepo zapojte. Molite ne preglasno ne pretiho, ampak sredno in počasno. Oči naj bodo v podobo božjo obrnjene, k Bogu povzdignjeno pa serce.

2. Za nauk se v roke vzame, česar je potreba. Nepotrebnih stvari med naukam v roke ne jemljite. Lepo ravno sedite, roke na klóp, oči in ušesa pa na učenika!

3. Storite radi in pa zvestó, kar vam velijo. Pokorni bodite; tako Bog hóče. Če komu brati rečejo, ali odgovoriti velijo, naj

vstane, in stojé pové. Kdor vé na vprašanje odgovoriti, ali kaj storiti želi, naj v znamenje roko vzdigne.

4. Kogar k mizi ali k tabli pokličejo, naj iz klopi tako lepó gre, de drugim nadleže ne stori. Mirno naj se poverne spet na svoje mesto brez vsega nepokoja. Sosédje in soséde naj se mu umaknejo.

5. Nagajati si ne sméte, nobeden nobenemu nič poškodovati, med naukam ne govoriti, ne šepetati, se ne ozérati. Ne smete z rokami igrati, ne z nogami cepetati ali mahati. Prepovedano je po klopéh hoditi, po svoji volji zdaj stati, zdaj usedati se, ali mesto po svoji volj preminjati.

6. Pri nauku se ne jé, ne pije, tudi se drugim ne kaže, kaj so komu mati dali. Kosilo ali mala južina naj se lepó shrani, in po šoli hvaléžno povžije, pa tudi ubogim kaj da.

7. Brez sile na stran hoditi se ne smé, pa tudi ne ven prositi, dokler nazaj ne pride, komur je bilo poprej dovoljeno. Skarét se ne sme umazati, ne sténa počerkati. Če gerdega najdeš, precej povéj. Zunej se ne smé nihče dalje muditi, kot mu je tréba, ne potrebe v kakem drugem kótu opravljati.

8. Nobene še tako male stvari ne sméte skrivaj vzéti, brez dovoljenja si nič ne na pó-

sodo jemati, ne prodajati, ne kupovati, ne menjavati, ne v dar dajati. Niste še pametni za to.

9. Iz golega sovraštva, brez sile naj nihče nikogar ne tóži; povédati se pa mora, kar se v šoli ali po poti ali doma hudega zgodi. Vsak naj pové po resnici in pravici; lagati, Bog ne daj!

Kar se vam v šoli v róke da, brez pripušenja domú ne jemljite, ne bukev, ne pisem, ne številskih tablic, ne linijal; pa tudi v šoli ne potrėti ali spriditi jih. Bila bi nehvaležnost, in ta je gréh.

10. Varujte okna, de kake šipe ne rastrupite *), da stolov ne sterete; klopi ne réžite; duri prenašlo ne zaperajte. Kdor škodo stori, naj poverne; če pa nima, naj odpúšenja prosi.

11. Koscov papirja ali spridenih perés ne mečite pod klóp; šola naj bo snažna.

12. Če kak gospod duhovski ali deželski ali gospod fajmošter, gospod kaplan, oče župan ali šolski ogléda v šolo pridejo, prijazno vstanite, in na opomin se pristojno priklonite. Pozdrávirite gospóda, kakor je navada, in stojte mirno, dokler se vam ne reče: Usedite se!

13. Lepo se med saboj imejte, mirni in

*) Rastrupiti ali streti.

prijazni bodite; radi si postrezite. Odljudin otrok, ki druge draži in nepokoj dela, naj na samem sedi. Bratovska ljubézen je med šolarji lépa, nevošljivost pa je gerda.

X. Blagi šolar.

Verli učenec je bil Vendelin, glave prebrisane in žlahtnega serca. Vse sošolarje je prekósil, in povsód je prvi bil; zravno pa ves pohléven, ljubej učenikov, tovaršem pa prijatel. Eden zmed verstnikov ga hoče prehiteti, noč in dan se uči, de bi prvi bil, pa Vendelina ni prekósil. Od velike nevolje in skerbi sirotej zboli. Ali je bilo tako djanje hvale vredno? — Kako se zove tak serd?

Vendelinu se tovarš smili; pomagal bi mu rad, in prvo mésto prepustil. Ko se šolarji v pisanju poskušajo, Vendelin nalaš nekóliko pomot napravi. Tovarš bolje izdela, prvo mésto veselo poséde, in na nóvo oživi.

Učenik Vendelina skrivaj pokregajo, de je svoje délo ravno zdaj tako slabo storil. Rad bi bil ta zamolčal, pa se je laži bal, in rajši povédal, de je hotel tovaršu pomagati. Prosil je učenika, naj nikomur tega ne povedó. Ali je Vendelin prav storil?

XI. Kako šolo dokončati in se po šoli vesti.

1. Ko se nauk konča, oróðje lepo pospravite, in prédse na klop položite. Tiho čakajte konca.

2. Kadar se imenik *) šolarjev bere, odgovorjajte glasno na svoje ime: Tukej sim! Prešérno vpiti ne!

3. Molite tako pobóžno, ko pred šolo, ali pa zapójte hvalno pésem takó, de bo veselje.

4. Po molitvi vzemite svoje oróðje, in po versti pojdite iz klopi. Vzemite svoje plajše, kape in klobuke, in po rédu iz šole idite, kakor se vam ukaže. Šolskemu gospodu se spodobno priklanajte.

5. Po štengah in čez prag varno hodite, de kteri ne pade. Zunaj šole ne vpijte. Truš in hruš ne pristoji šolarjem, temuč divjim ljudém.

6. Če ima kdo kaj gospodu učeniku povédati, se jim potožiti ali jih kaj prositi, naj stori préj, ko iz šole gre.

7. Pred šolo se ne smete muditi, zunaj šole ali krog drugih hramov ali na očitnem kraju svoje potrebe ne opravljati.

*) Imenik ali katalog.

8. Po potu spodóбно hodite, mladenči naprej, deklice za njimi. Gredě ne postajajte, ne suvajte in ne poskušajte se, temuč mirno in hitro hodite. Kadar vsaksebi greste, recite: z Bogam! ali pa: srečno!

9. Ne očitajte eden drugemu, če je bil kateri v šoli kregan, posvarjen ali kaznovan; tega tudi drugim ne pravite. Gerdih priimkov si ne dajite, in ne posmehujte se ubogim, kateri so slabo obléčeni ali imajo slabšo glavo. S kakoršno mero merite, s tako se vam bóde nazaj merilo.

10. Gredé ne bodite nikomur nadléžni, ne poškodujte plótov, drévja, ne polja, ne senožeti. Varité se izmikati ptujiga sadja, naj bo na njivi, na vertu ali v vinogradih. Kar ne želite, de bi vam drugi storili, tudi vi njim ne storite.

11. Doma radi povéjte, kar ste se v šoli učili. Kdor tega povédati ne ve, tudi ne sme igrati, in ni vreden, de se mu južina da.

12. Doma zvestó in pridno storite, kar se vam je naročilo, naj bo pisati, računiti ali se iz glave učiti. Kdor dela ne doverši, si ne smé kratkega časa delati. Le po storjenem delu je dobro igrati ali pa počivati.

13. Radi drugim pokažite, in nevédné podučite, to je zlato dobro délo.

XII. Zavidljiva šolarca.

Katarinka se je domu prijekala. Kaj ti je? jo poprašajo oče. Oh, gospod kaplan so v šolo prišli — oh! No! kaj ni prav, de so prišli? prašajo dalej oče. Druge so prašali in jim znamnja pridnosti dali; meni pa ne, je Katarinka djala. Bila bi tudi jaz znala, še bolje od drugih. Druge so hvalili, kako so lepo péli; tudi jaz sim lepó péla, pa me niso pohvalili!

Katarinka! rečejo oče, ako hočeš le za to pridna biti, de bi te hvalili, vse svoje žive dni ne boš prav srečna. Pridnost in svéta čednost se na tem svétu ne poplačate. Ali nisi slišala, kaj Kristus uči: Ako samo za to dobro storite, de bi vas ljude hvalili, ste svojo plačo že prejeli. Kaj bo pa za nebesa?

Pridni bodimo le zavolj Boga. Kdor je zvést in priden samo zavolj ljudi, pri Bogu svojo plačo zgubi. Bog na skrivnem vidi in vse vé; on te bo pohvalil. Le veséla bodi, če si dobro znala, in si pridna bila. Bog te bo zapisal v zlate bukve večnega življenja. Posvetna čast je ledéna gaz. Kogar Bog hvali, on velja.

XIII. Kako se lepó bere.

(Vaja ločnic.)

Kdor hoče lepó brati, mora poznati enajst ločnic. Ločnica beséde ali stavke loči, ktere v eno ne gredo. Ločnica nam veli, de v branju postojimo.

Perva ločnica je vejica (,). Pri vejici le toliko postój, de dihneš, ali pa štejes: 1. Postavim: Kdor ne dela, naj ne jé. Kdor šolo zamuja, se slabo uči. Kar séješ, boš žel.

Druga ločnica je nadpičje (;). Pri nadpičju malo dalje postoj, de si oddahneš, in prešteješ: 1, 2. Postavim: Navdir hitéti ni zdravo; truplo prehitro onemaga. Bog vse vidi, Bog vse vé; gréh se delati ne sme. Človek obrača, Bog pa oberne, kakor hoče; Bogu je vse mogóče.

Tretja ločnica je dvopičje (:). Če ste dve piki, še dalje postoj, kakor de kaj slišiš, in prešteješ: 1, 2, 3. Postavim: Četerta zapoved veli: Spoštuj očeta in mater, de ti bo dobro, in boš dólgo živ na svétu. Módri pravi: Mladenč póta, kterega se privadi, tudi star ne opusti. Pregovor je: Stara navada želézna srajca.

Četerta ločnica je pika. Pri piki si počij, toliko de odšteješ: 1, 2, 3, 4. Glas naj

pri piki pade. Tako beri: Roka roko umiva. Kar danes lahko storiš, na jutro ne odlagaj; jutro še ni tvoje. Pridnemu en danes več velja, kakor lenuhu jutra dva.

Péta ločnica je prašaj (?). Pri prašaju glas povzdigni, in postoj kakor pri piki, Postavim: Kdo je vse vstvaril? Zakaj nas je Bog vstvaril? So bili ljudje Bogu pokorni?

Šesta ločnica je klicaj (!). Pri klicaju povzdigni glas, in ga tako potégni, kakor kadar koga zakličeš; postoj kakor pri piki. Postavim: Otroči! pridno se učite. Oh, de bi vsi pridni bili! Čujte in molite! Duh je voljin, mesó pa je slabo.

Sedma ločnica je pomišljaj (—). Pri pomišljaju postój, in pomisli, kaj se pové, kaj se zamolči. Postavim: Kdor se pravični gospóski vstavi, njega bode Bog — Kaj je naj hujše zlo? — Greha, greha se varuj, o mladost! Góste službe — rédke suknje. Smert nosi kosó — ne sekire.

Osmo ločnica je oklep (()). On oklene beséde, ktere se vstavijo. Oklenjen stavek bolj tiho izreci. Postavim: Jezus pravi: Kadar bote vidili grozo razdanja (kdor bere, naj umé), naj bežijo na gore, kateri so v Judeji.

Devéta ločnica so ušésca („“). Pervi kažete, de kdo drugi govori; poslednji poveste, de se njegov govor konča. Postavim: Jezus velí: „Pustite, de mali k meni pridejo,

in ne branite jim; zakaj takih je nebeško kraljestvo“.

Deséta ločnica je vezaj (-). On véže beséde, ki sé v sredi ali na kraju verste ločijo, de se prvi konec drugega prime. Glas se toliko potégne, de oko na drugo versto prestopi, in se beseda zveže.

Enajsta ločnica je znamenka enakosti (=). Ona nam kaže, de je ena reč kakor druga, ali se eno ravno kakor drugo veli. Postavim: str. = stran; p. = postavim; v. = versta; t. j. = to je; i. t. d. = in tako dalje: gl. = goldinar; kr. = krajcar; sv. = svet; Moj. = Mojzes; Ps. = Psalm; Mat. = Matevž; Mark. = Marka; Luk. = Lukež; Jan. = Janez; Ap. djan. = Apostolsko djanje; Rim. = Rimljani; Kor. = Korinčani; Pet. = Peter; Jak. = Jakob; Skriv. raz. = Skrivno razodetje.

Na odstavi berila z glasam upadaj, dalje postajaj in si počivaj. Za nov odsek glas povzdigni, in beséde čversto izgovarjaj. Ne beri ne prehitro ne premudno, ampak kakor je prav.

Andrejev Nace močno jeclja; ne radi ga poslušamo, pa tudi težko umémo, kar bere ali govori. Zmerjati pa Naceta nikar! On svoje nevolje ni kriv, ker mu je (kakor pravijo) jezik podrašen. Kdor sromaka

oponaša, se iz revnih norca déla, ga nesréča ravno taka po pravici bode ujela.

Urbanov Jurče ima dober jezik, in vender gerdo bere. Kako je to? — Na ločnice ne pazi, si v branju ne oddahne, in ne postoji, glasa ne povzdigne, in ne pade ž njim, ampak eno goni, kakor de bi žago pilil. Prenaglo se žene, in prenapenja glas. Hitro onemaga, in utruđi tudi nas; neradi ga poslušamo. Tako se laja, ne pa bere.

Martinov Lojzik je še mlad, pa tako lepó bere, de ga je veselje slišati. Vsako besedo krepko izreče, zloga nobeniga ne požre; od konca do kraja ga lahko razumíš. Pri vsaki vejici in piki postoji, de se lahko pomisli. Povzdigne glas, ko začne, in pade, ko konča, ter po ločnicah glas tako čedno ravna, kakor de bi po sekiricah *) godel. Pač ga je lepo slišati! Ali ne slišimo Lojzika vsi radi? — Se nem bomo tudi mi navadili tako čedno brati?

XIV. Vse stvari božje hvalijo Boga.

(Vaja Pike.)

Ves svét je velik tempel božji. Bog je lepó svét ociral. Na nebu je brez stavila lučie

*) Sekirice ali nóte.

— —
prižgal. Po zemlji je Bog zelen plajš pogernil. Brez števila veliko pisanih rožic hribe in dóle pokriva. Lahko smo otroci veséli. Bog je za nas vse tako lepó vstvaril. Za veselje nam je Bog pévce in pévke dal. Ptičice mično žvergolé. Zvonovi milo zvonijo. Orgle sladko pojejo. Vrelci rahlo šumljajo. Potoki in réke hrušé. Vétróvi šumé. Viharji žvižgajo in bucé. Grom doni in tréska. Hvaliti Boga nam velijo vse stvari. Konji herčejo in razgetajo. Volek in kravica mukata. Svinja kruli, in prase cvili. Ovca bleketa, in koza mekeče. Kužej laja in mačka mijavka. Volk tuli, in lev rujove. Gos gaga. Kura kokodaka in kokot *) poje. Golob gruli, in gerlica gode. Lastavice čverčijo. Žabice ragljajo. Tudi grilec škriplje. Vsaka žival ima svoj glas, in hvali po svoji šegi Boga. Vse stvari svojimu stvarniku hvalno pesem pojejo.

XV. Kdo je naučil ptičice peti?

(Vaja prašaja.)

1. Kdo je naučil ptičice peti? — Kdo jih navadil hitro leteti? — Kdo dal jelenu hitre nogé, de po planini kakor blisk gré?

*) Kokót ali petelin.

2. Kdo da vetrovam močno pihati? — Kdo reče burji silno vihrati? — Nam tiho zimo kdo pripelja? — Kdo toplo léto spet nam da?

3. Kdo reče vrelcam rahlo šumeti? — Hitrim potokam po bregih dréti? — Kdo goni réke, vélke vodé? — Kdo jih izliva v strašno morjé?

4. Kdo daje solncu svetlo sijati? — Kdo vkaže zvezdam milo igrati? — Kdo je olupšal jasno nebó? — Zemljo pogernil kdo je takó?

5. Kdo je nebó nad nami okrožil? — Polžiku hiš'co kdo je naložil? — Kdo je naučil pajika presti? — Pridne bučelice sterdi nanesti?

6. Kdo, dete mlado, te je vstvaril? — Kdo ti telo in dušo podaril? — Kdo ti da kruha, kdo ti da piti? — Kdo ti da zdravje, se veseliti?

7. Vsegamogočni blisk in grom daje; — De se nebó in zemlja zmaje; — On, kateri bliske v rokah ima, — Pa tudi zemlji dežika da.

8. Vse to je vstvaril Bog ljubeznivi — On mili oče dobrotljivi — On našo dušo k sebi bo vzél — Ko bode v gróbu truplo pepél.

XVI. Otroci! hvalimo Boga.

(Vaja klicaja.)

1. Ljubi Oče! prosim te, naj te moje serce hvali! De si mene, Oče, vstvaril, bodi

hvaljen vekomaj! De si me, Bog Sin, odrešil, hvaljen bodi Jezus Kristus! De si me, sveti Duh, posvetil, naj te hvalim in častim!

2. Za življenje in za zdravje naj ti bo večna hvala! Za očeta in za mater tebe hvaliti želim! — V šolo meni daš hoditi. Oh, de bi šolar pridin bil, tebe spoznal in častil! Slava tebi, Oče večni, za dobre učenike, za dobrote vse!

3. Zlato solnce, ti naš bratec, z nami hvali ti Boga! Oh, kako lepó nam siješ in ogrévaš vse stvari! Kako žalostno bi bilo, če bi nam solnce ne sijalo! — Za romeno solnčice hvala tebi, mili Bog!

4. Bléda luna, sestra naša, z nami Boga hvali! Nam po noči milo svétiš, k nam skoz okno lukaš in veliš: Otroci! hvalite Boga; on vam sladko spanje da. Prelepe svetle zvezdice, vi nebeške rožice, hvalite Boga! Oh, kako se veselimo, kadarkoli vas gledamo! — Kadar bliska in gromi, naj se večni Bog časti!

5. Črna zemlja, naša mati, hvali z nami ti Boga! Vrélci vode vréjejo, nam studenci zvirajo, nam potóki tečejo, de imamo piti in se snažno umiti. Oh, za bistro vodo hvaljen bodi Bog! Lepe róže pisane, bele in romene, se v nebo ozirajo, kakor de bi nam rekly: Hvalite Boga! In veséle ptičice, naše drobne ljubice, zgodaj žvergolijo, glasno nam vélijo: Otroci

zgodaj vstajajte, in Očéta hvalite, ki za vas skerbi. — Oh, otroci vsi! naše hvale Bog želi. Hvalimo Boga!

XVII. Oko božje.

1. „Oče! kaj pa poméni oko na cerkvénih vratih?“ praša Blažek očéta iz cérkve gredé. „To kaže, de Bog vse vidi in vse vé“ pravijo oče. „Nas gleda z cérkvi in doma. Po noči in po dnevu nas vidi božje okó. V temnem kotu, kakor na svetlem kraju nas gleda Bog. V srédi zemlje, v globoki jami vidi božje oko; pa tudi z postelji, kadar ležiš, se Bogu ne moreš skriti. Bog je povsod; on je vsega pričejoč.“

„Veš ti, koliko je listja in trave? To le Bog vé. Poznaš toliko miljonov zvezd na nébu? Bog vse zvezde po iménu pozna. Ali véš, kdaj boš umerl? To le Bog vé. Ti se moraš učiti, de kaj véš, Bog pa vse vé; ni potreba, de bi mu kdo pravil.“

„Bog je vstvaril našo dušo in teló, in nam v serce vidi. Kar misliš, Bog vé, in pozna tvoje naj skrivnejše želje. Bog vse vé; on je vsega védin. Oh, kako veselo je to! Kadar boš po krivem tožen, nedolžin krégan, tepen ali zapert, spomni se, in reci: Bog vse vé.“ Tako so oče Blažeta učili. Blaže pomni, in ima Boga povsod pred očmi.

2. Jakec in Marjanca sta bila sama doma. Brat reče sestri: „Pojdi, pa poišiva kaj dobrega!“ Sestra pravi: „Grem, če me kam pelješ, kjer naju ne bo nihče vidil.“ Jakec veli: „V mlečno shrambo greva. Tam je skléda smetane; lizala jo bova.“

Marjanca Jakcu odgovori: „Sosed bi naju vidil; on na tnalu pred oknam derva cépi.“ „Pojdiva v kuhinjo; v omari je lonec sterdi, si bova kruh sladila.“ „Bo naji vidila soseda, ki pri oknu préde, in lahko v našo kuhinjo gléda“ je Marjanca djala.

„Tako pa pojdiva v klet jabelka jest; tam je tema, in žive duše blizo ni. Kdo bi naji tam vidil?“ Oj, dragi bratec! Ali za res misliš, de naji tam nihče ne vidi? Ali ne poznaš očesa, ki vse vidi in vse vé? Njemu je vse eno, noč ali dan, tema ali svit. Bog skoz sténo vidi, skoz zid gléda božje oko; njemu se ne skrijeva.“ Tako bogaboječa Marjanca govori. Jakec se prestraši rekoč: „Prav imaš, Marjanca! Skriti se Bogu ne moremo; pa tudi skrivati se ne smémo, de bi kaj hudega storili. Bog vse vidi, Bog vse vé.“

„Bog vse vidi, bog vse vé; greh se delati ne smé“ so mati Jakcu rekli, ki so ravno domu prišli, in od daleč slišali, kaj sta se menila.“ Kadar vaji kdo v samoto kliče kaj gerdega storiti, ne hodita! Po kotih in samotah se dosti hudega zgodi. Ako vaju kdo

nesramno sili rekoč: „Saj nihče ne vidi“
bežita rekoč: „Kak bi to storila v pričo Boga!
Kdor se Boga boji, njemu se greha bati ni.“

3. Sosedov Videk je nekdam celó tiho
skoz duri prilézel. Mati ga vidi in popra-
šajo: Videk! kje si bil? Videk: Pri Francetu.

Mati: Kaj sta delala?

Videk. Skrivala sva se.

M. Videk! ti nisi vesel; kaj ti je? Ali
ti igra ni po volji?

V. Kaj pa de!

M. Pojdi k meni, Videk, in povej, kako
sta si skrivaj igrala? (Videk, ves plah, molče
k materi po malem gre.)

M. Zakaj tako tako na tla gledaš? V mene
poglej! (Videk si ne upa matere pogledati;
solze ga polijejo.)

M. Povej mi! Kaj si storil?

V. Oh! Francek me je zapeljal. (On vse
materi pové.)

M. Jeli! vidva sta se za to skrila, da bi
vaju kdo ne vidil?

V. (Ihtaje.) Zato.

M. Kako ti je pri sercu bilo, ko si hudo
storil?

V. Težko mi je bilo.

M. Vidiš! skrij se kamorkoli, ljubi Bog
te vidi, če kaj storiš, kar ni prav, kar je gerdó
in gréh. Bog ti pošlje strah, da te vést svari.

V. Saj ne bom več téga storil!

M. Kaj se ti zgodi, če te posvarim, ti pa spet tisto storiš?

V. V strah me vzamete.

M. Boj se šibe božje ! Bog je svét; on sovraži gréh, in le dóbro ljubi. Bog je čez vse pravičin; on vse hudo kaznuje. Tudi tebe bo tepel, če se ne poboljšaš. France te je v hudo zapeljal; varuj se ga, pa se tudi več ne skrivaj. Igraj si tam, kjer te vsak lahko vidi. Česar te je sram, je gerdo, — česar te je strah, je gréh.

XVIII. Bog, naš ljubi oče.

Otroci! Dobre stariše imate. Lepó vas redé in za vas skerbé. Mati vam dajo hrane, oče vam kupijo obleko, de v šolo morete. Kdo pa očetu in materi da? Bog jima da. Bog stori, de zernje iz zemlje izraste, de drevje zelení, lepo cvete, in sadje rodi. Bog ukáže, de sólnce sije in zemljo gréje. Bog pošilja tihi dež, de suho zemljó napoji. Vstvaril je ljubo živinico, de nam pomaga délati, nam da vólno za sukno, mesó za jed, kóžo za obutel. Ako bi Bog staršem ne dal, oče in mati bi ne imeli otrokam kaj dati. Oh, kakó do-brótljiv je Bog!

Malo Berilo (krajn.).

Ali pa Bog lé za otroke skerib?

Bog za vse skerbi.

1. *Na zemlji miške najti ni,
De l' ne imela mamice,
De ji prinese skorjice,
De rev' ca stradala ne bo.*

*Tud' ji postelje postljico.
Bog ljubi pač za vse skerbi!*

2. *Pod nebom tudi ptičke ni,
De l' ne imela saknjice,
Prav lepe tople, pernate,
De gréje ptičica gorko,
In ptičke mrazek vzel ne bo;
Jo Oče mili oskerbi.*

3. Červčička na zemlji ni,
De bi ne najšel kapljice;
Katere on napije se;
On najde dosti živeča,
In lakote še ne pozna;
Nebeški Oče za-nj skerbi. —

4. Metulj po travnikih leti,
Obišče svoje rožice,
Prelehta polje in travnike,
Ima prelepo suknjico,
Tancico, svetlo, pisano;
Ga dobri Oče preskerbi.

5. Pod solncam stvar' ce take ni,
Kaj bi še tako mala b' la,
Pri Bogu ni pozabljena;

*'Ma vsaka svojo hišico,
'Ma vsaka svojo posteljico,
Vse ljubi Oče preskerbi.*

6. *Glej, moje dele, tudi ti,
Očeta dobrega imaš,
Se njemu lahk. v roke daš,
Se lahko njega veseliš,
Ker v Božjih rokah ti živiš.
Bog Oče tud' za te skerbi.*

7. **Koliko stvari ima Bog oskerbovati! Koli-**
ko milijonov zvezd po nébu vódi in ohranjuje!
Koliko listja in trave na zemlji napaja in greje!
Koliko rib po mórju in vodah živi! Koliko
veselih ptičic pod nebam hrani! Koliko ži-
val, velikih in malih, po zemlji siti in napaja!
Bog nobene stvari ne pozabi; kako bi človeka
pozabil? Človek je stvarjen po Božji podóbi, je
venec vsih stvari. Nad tisuč *) milijonov ljudi
je na svetu; vse dobri Bog oskerbuje.

*) Tisuč ali tavežent.

8. Kdo zmed nas bi védel vsako stvarico. najti? Bog za vse vé; on je vsega védin. Ali bi zamogel kdo zmed nas do vsake reči priti? Bog je povsod; on je vsega pričejoč. Kdo zmed nas bi imel vsaki stvari kaj dati? Bog za vsako stvar potrébno hrano ima in lahko da; on je vsemogočin. Bog pa tudi rad da; on je neskončno dobrotljiv.

9. Zakaj pa je Bog toliko bitij vstvaril? Čemu toliko stvari na nebu in po zemlji živi? Bog je vse k svoji časti, nam pa k pridni in k veselju vstvaril. Nam solnce sije, nam mesec svéti, nam ptice pojejo, nam ribe plavajo, nam rožice cvetejo, za nas živinica déla. Ves svet je za nas shramba polna božjih dobrot. Oh, kako sréčni smo! De bi le tudi pridni bili.

10. Kaj ima déte storiti, kadar je láčno, ali pa žejno? — Lepó prositi. Kaj pa je dolžin otrok storiti, kadar mu mati jesti dajo, ali mu oče kaj novega kupijo? — Lepo zahvaliti se, in jim rokó kušniti. Kaj smo tudi Bogu dolžni za toliko in take dobrote? — Boga zahvaliti.

11. Zjutraj zahvalimo Boga za sladko spanje, zvečer za ljubo zdravje; pred jedjo in po jédi za hrano in pijačo. Kadar z doma gremo, ga prosimo za sréčen pot; kadar s

potí pridemo, Boga zahvalamo, de nam je solnce sijalo, de nas ni kača pičila, de nismo gredé padli, roke ali noge si ne ulomili; de se nismo udarili. Po šoli se Bogu zahvalímo za dobre nauke, za skerbne učeníke. Za vsako veselje, za vsak Božji dar, posebno za dobre stariše hvalímo Boga.

Bog je dobrota,
Človek pa s'rota.
Prosi Boga,
On ti rad da.
Zahvali ga rad,
Ti hoče spet dat'.

19 XIX. Bog je naj večja lepota.

1. Stari ljudjé pravijo, de je svoje dni ternje bilo, koder zdaj po solnčnih goricah vinska terta raste. Tam je v starodavnih časih góša stala, kjer zdaj lepó stanje vidiš. Velike dobrave so stale, kjer zdaj rodovito polje leži. Koder so zdaj zelene senožéti, so bile poprej mlake in pa močirje. Kjer se zdaj zala dolina širi, je poprej globoko jézero stalo. Kdo je naš kraj tako lepó narédil? Bog in pa modri, pridni in pametni ljudje.

2. Pred šest tisuč létmi tudi ni bilo lépega sveta. Bog je vstvaril nebó in zemljo, in pa

vse vidne reči, kterim se pravi svet. V začetku je bila zemlja pusta; voda jo je krila. Tema je bila. Bog je rékel: „Bodi luč!“ in bila je luč. Ukazal je Bog, naj bo višnjélo nebó, in bilo je. Vodi Bog veli, naj se v studence nabira, po vrelcih, potokih in rekah v jezera in v morje steka. Bila je suha zemlja. Dal je, de je po suhem rastla trava, zeli, germovje, drevje in mnogo rastlin. Po vodi oživi ribe, rake in veliko morskih zverin.

3. Bog je vstvaril romeno solnce, luno in zvézde. Bog je vstvaril ptice po logih, zveri po planinah, po ledinah živino. Ves svét je olepšal, de bi vesélo na njem prebivali. Zadnjič je vstvaril človeka, de bi bil vsim stvarjem gospodar. Človek je imenitniši in lépši ko zlato solnce, imenitniši od vsih stvari; človek je vstvarjen po Božji podóbi.

4. Ali ni lepó solnce na nebu? Še lépši je Bog, ki ga je vstvaril. Niso lépe rože na polju? Lépši je stvarnik, ki jih je vsadil. Ali niso lepe zvézde na jasnem nebu? Veliko lepši je Bog, ki jih je tako lepó prižgal, in na nebó pripel. Oh, kako lep je svét v svoji krasoti!*) Pa še lepši je Bog, kteri ga je tako ociral. Lépsiga ni nič, kakor je Bog; Bog je naj večja lepota.

*) Krasota ali lepota.

5. Bog je neskončno moder, on je vse toliko lepó narédil. Kdo zmed nas bi védel vse tako modro ravnati? Bog stori, de solnce v spomladi topleje sije, de se zemlja sogrée in rast požene. Bog daje vroče polétje, de se kerma suši, sadje zori in pospravi. Bog nam pošlje hladno jesén, de pridelke lahko shranimo, in se po malem zime privadimo. Zima pride, snég zemljo pokrije, de si vsa priroda počije, in v spomladi spet rodi. Oh, kako módro je to!

6. Bog da za dežjem solnce, za dnevam tiho noč, de se človek in živina počije. Bog dobro letino da, de si ljudje pomorejo; pa tudi ljudém uimo pošlje, de Boga ne pozbijo. Kar Bog stori, vse prav naredi. O prevelika Božja modrost! Kdo je bil njegov svetovavec?

7. Béli papir, ki na njega pišemo, je lep, še lépše je belo rudeče lice, kadar se v jutro čisto umijemo. Veliko lepša od lica je naša duša še nedolžna, Božja podóba. Od vsega lepši je Bog; Bog je naj večja lepota.

8. Dušo čutimo, pa je ne vidimo; ona je duh. Tudi Boga povsod čutimo, ki vse ohranjuje, vlada in živi. Zakaj pa Boga ne vidimo? Ker Bog trupla nima; Bog je čist duh.

Za to Jezus veli: „Bog je duh; i kdor ga moli, naj ga moli v duhu in v resnici.“

9. Gerdó bi bilo polo papirja z tinto pokapljati. Gerje bi biló lépo belo lice s sajami mazati. Pa še gerje bi bilo drago dušo, lepo Božjo podobo, z greham, s strastmi in hudimi navadami oskruniti. Gréh je naj večja gerdoba, in Boga naj bolj žali. Bog ljubi dóbro, kar je prav, in sovraži húdo, kar je gréh. Bog je čez vse svet.

10. Če smo pridni bili, in se skerbno učili, nas veseli. Če smo kaj hudega storili, nas serce boli. Sram nas je, in rudečica nas oblije; ne upamo se ravno pogledati. Naša vest, znotranji Božji glas, nas opominja in svari. Vést nam pravi, de Bog dobro z dobrim plačuje, pa tudi hudo s hudim kaznuje. Kaj je storil Bog Kajnu? Kaj Opnu in Pinezu, Helijevima sinama? Bog je neskončno pravičen. Bog je pa tudi usmiljen.

11. Kadar dobre stariše razžalim, jih za odpušenje prosim rekoč: Ljubi oče! draga mati! odpustite mi; ne bom več takó. Radi mi odpustijo, če se poboljšam. Če grešivši Boga razžalim, ga tudi iz serca za odpušenje prosim rekoč: O Bog, bodi meni milostiv! — Bog nam rad odpusti, in se nas usmili, če nam je resnica ne več grešiti. Bog je neskončno milostiv.

12. Pa tudi mi bodimo milostivi, radi prizanesimo in odpustimo, če nas kdo raz-

žali. Lepo je odpustiti, še lepše za odpusjenje prositi, naj lepše pa za neprijatle moliti, kakor Jezus na križu, rekoč: „Oče! odpusti jim; saj ne vedo, kaj delajo.“ Vsak dan grešimo; vsak dan toraj lepo molimo: „Oče naš! — odpusti nam naše dolgé, kakor tudi mi odpušamo svojim dolžnikom.“ — Takó bomo Božji otroci.

13. Bogu ne dopade lepo oblačilo, ne druga lepotija; pridne otroke, dobre duše Bog rad ima. Če smo ubogi in revni, de smo le pridni in nedolžni, nas Bog ljubi. Bog nam bo sréčo dal na tem svétu, na unem pa svéto nebó. Lepega serca bodimo, de v nebesa pridemo; Bog je naj večja lepota.

XX. Kje je ljubi Bog doma?

1. „Mamica! Kje pa prebiva dobri Bog, kateri vелеva, de rožice rastejo?“ mali Lenče svojo mater poprašá. Mati odgovorijo: „Ljubi Bog je v nebésih, pa tudi na zemlji pri nas. Dober oče je, ki nas ljubi, mi vsi smo njegovi otroci.“ — „Ali sim tudi jaz njegovo dete?“ vpraša Lenče. — „Kaj pa de“ pravijo mati. Bog te ljubi, on vелеva za te sadju rasti, rožicam cveteti da, on daje, de ti solnce sije. Bog te varuje, kadar spiš, in te ohrani, kadar bediš, Le pridin bodi!“ „Prav pridin

biti in pa Boga ljubiti hočem!“ je Lence
djal. — „Takó bo prav!“ so mati rekli.
„Po tém boš ti vesel, oče in mati tvoja te
bova vesela, in ljubi Bog tudi te bo vesel.
De boš pómnil, kje je ljubi Bog doma, po-
slušaj! Bom ti lépo pésem zapéla.“

2. Kje je ljubi Bog doma?

Kjer lépo sveti se nebó,
Vse jasno, milo in lepó,
Miljonov zvezdic sveti se,
Kakor naj lepše oknice,
Od tod nas gleda dobri Bog,
On skerbni Oče vsih otrok
V nebesih je doma.

Tam, kjer po gorah grom buči,
In po dolinah šum leti,
Priklanja drevje hud vihar,
Se trése njemu vsaka stvar,
Kjer se glasi on sam Gospod,
Priatelj zapušenih s'rot,
Je dobri Bog doma.

Tam, kjer zvonovi pojejo,
Nas v hišo Božjo vabijo,
De bi Očeta hvalili,
Nauke prav poslušali,
Prebiva v cerkvi Bog pri nas,
Posluša naših prošenj glas,
Bog v cérkvi je doma.

*Vas svet s'cer Božji tempelj je,
Naj lepši tempelj pa serce;
Bog čisto serce poželi,
Te prosi, ino govori:
Oj déte! serce meni daj,
Bom dal za serce sveti raj;
Naj v sercu bom doma.*

3. *Bog je povsod. Kako čudno je to? —
Mi smo zdaj v šoli; doma nas ni; Bog
pa je doma in tudi tukej pri nas. Bog je
na vsakem, tudi na naj dalnejšem kraju ob
enem. V solncu je Bog, v luni in zvez-
dah, na zemlji in v morju. Če hodimo v
noči po samoti, Bog z nami hodi; ne bodi
nas strah. Če gremo po nevarnem pótú, ne
bojmo se, Bog je pri nas. Če bomo v
daljne dežele prišli, med tuje ljudi, Bog
bo tudi tam naš varh in pomočnik.*

4. *Bog je v nebesih, kjer pravične
plačuje, in se jim uživati daje; on je v peklu,
kjer pogubljene strahuje, in čisti vérne v
vicah. Naj pojde kdo, kamor hoče, Bogu
uiti ne more; Bog je povsod. Oh, veselimo
se, zakaj Bog je pri nas! Če je pa Bog
z nami, kdo bo zoper nas? — Samo gréha
nas bodi strah; gréh Boga žali, greh je naj
véčje zlo.*

Q1 XXI. Stari Bog vedno živi.

V nékem kraju je bil pridin rokodelec. Sebe in ženo je s svojimi rokami pošteno živil. Dragina postane, déla rokodelcu pomanjkuje; možu in ženi se hudó godi. Rokodelec poprej vesel zdaj žaluje, ves obupen in pobitega serca prihaja. Usmiljena žena moža tolaži, pa se ji ne da oveseliti.

Eno jutro žena vsa žalostna vstane, in se na jok derži. „Kaj ti je, Marijana,“ jo mož vpraša, „ali si bolna?“

„Oh,“ je djala, „bolna nisim, pa strašne sanje sim nocoj imela, in povédati si jih ne upam.“ Kaj se ti je sanjalo? jo radovédni mož propraša. „Sanjalo se mi je, de je naš ljubi Bog umerl, in de so ga angeli pokopali.“

„Oj ti abotna žena!“ ji mož veli, in se ji posmehljá, česar že dolgo ni bil stóril, „ali ne vész, de Bog ne umerje? On je vselej bil, in vselej bo. Stari Bog vedno živi.“ „Ali pa véruješ to, de še stari Bog živi? ga modra ženka popraša. „Kako bi tega ne véroval?“ ji mož odgovori. „Ako pa terdno véruješ, de stari Bog vedno

živi, zakaj si pa zaupanje va-nj zgubil, kakor de bi Boga več ne bilo?

Ali si pozabil, kaj bogaboječi David pravi: „Bil sim mlad, in sim se postaral, pa nisim vidil poštenega zapuščenega, ne njegovih otrok kruha prositi.“ „Prav imaš, ljuba žena!“ reče mož, ter jo spét vesel pogléda. „Stari Bog vedno živi; on bo pomagal.“

1. Svetá in stvari na svétu ni bilo; angeli, ljudje in vse druge stvari so začele biti, ko jih je Bog vstvaril. Pred stvarjenjem ni bilo stvarice; le Bog je bil sam iz sebe od veka maj. Boga ni nihče vstvaril, ker nikogar ni bilo. Bog ohranjuje vse, kar je vstvaril; pa konec bo imélo, kadar in kakor Bog hoče. Boga pokončati pa nihče ne more.

2. Stari gradovi so se razrušili, tudi cérkve poderle, in velikim mestam, ki so bile svoje dni imenitne, ni sledu. Vse se premeni kakor oblačilo, le Bog ostane, kakoršen je bil; on je nepremennljiv.

3. Kar Bog reče, se zgodi; kar Bog obljubi, dopolni, in kar zažuga, gotovo stori. On ne more lagati, se ne da golufati. Bog je neskončno resničin in zvést. Rékel je, de bo konec svetá; zgodilo se bo, kadar in kakor bo Bog hotel.

4. Adam je živel 930 lét, Set, njegov sin, pa 912. Matuzala, pobóžen mož, je učakal

969 let, in je umerl. Čez 80 lét tudi nas nobenega ne bo na tem svétu; Bog bo vekomaj, in vsi pravični pri njem.

Blagor nam, dokler Boga prijatla in pomočnika imamo; njega na veke ne bomo zgubili.

5. Na posvetno blago, na premenljive ljudi se ni zanašati; vse se nam hitro premení. Lahko se na Boga zanesemo; on se ne premení; Bog je véčin in naj bolj popolnoma bitje. Lepó sveti Janez uči: „Svét preide in njegovo poželenje; kdor pa vóljo Božjo spolnuje, ostane vékomaj.

6. Kaj pa je volja Božja? Svéta volja Božja je, de radi v šolo in v cérkev hódimo, se pridno učimo, pobožno mólimo in lepó pojemo, de učénike in starše lepó vbogamo, de rastemo ne le na starosti, temuč tudi na modrósti, ljubeznjivi Bogu in pravičnim ljudém. Bog hóče, de se radi imamo, si eden drugemu pomagamo, in se varujemo greha.

7. Če hočemo vóljo Božjo dopolniti, se ne smemo kregati, ne eden drugemu kljubovati, se ne dražiti, ne sovati, to bi Boga žalilo. Bog je naš ljubi Oče, mi vsi smo Božji otroci. Bog le pohlévne, mirne otroke rad ima, ne pa prešernih. Jezus veli: „Bodite popolnoma, kakor je vaš Oče v nebésih popolnoma.“

XXII. Lepoglasje v branju.

Otroci! kaj izgovarjamo, kadar govorimo ali beremo? — Kabar beremo ali govorimo, izgovarjamo zlóge, beséde in céle stavke.

Iz česa so zlógi zloženi? Zloženi so zlógi iz pismenk, ktere se tudi čerke imenujejo. Vsak zlog ima po eno, dve, tri ali še več pismenk, glasnic in soglasnic. Kolikor glasnic, toliko je zlogov. Zlógi za se še nič ne pomenijo. Kakor so glasnice ali dolge (á, é, í, ó, ú) ali kratke (ă, è, ì, ò, ù), se tudi zlogi primerno izgovarjajo.

Iz česa so beséde? Besede naréjamo iz pismenk in iz zlogov. Vsaka beseda ali reč (ki se reče) ima po eden, po dva, po tri in tudi več zlogov. Vsaka beséda nekaj pomeni, kar se vidi, ali ne vidi; p. brat, čast, učenc, učenik, dolžnost.

Kako se zlógi v besedah imenujejo? Zlógi so korenine, iz katerih beséde takó rekoč rastejo, pa tudi rastlike, ktere iz korenin rastejo; p. uk je korenina, iz ktere so besede: učiti, učenc, učenik, učenost izrastle.

Iz česa so pa stavki? Stavki so iz dveh, treh ali iz več beséd sestavljeni, s kterimi se nam kaj pové. Več stavkov po rédu zloženih se imenuje

govor; p. Mlade leta so našega življenja žlahtni cvét. Koristne *) vednosti in pa svéte čednosti so mladenčev in mladenčic drago cvétje, ki na starost dober sad obéta. Vsak gréh je hud mraz, in vsaka strast ali grešna razvada je huda slana, ki žlahtno cvétje pomori, de po tem prida, sadja ni. Oh mladenči! varujte se gréha, varujte se razujzdanosti!

Kako se beséde v stavku razločijo? — Imenitniše, ki so jedro ali zerno stavka, bolj na glas izrekujemo, in te dobivajo stavski naglas. Beséde, ki se imajo z naglasam izgovoriti, so od drugih bolj na debélo ali pa bolj na rédko stavljene, v pisanju pa podčrtane; p. Beremo dobro, pišemo še slabo. Ali je to rés? V nekoliko tédnh bomo tudi lepó pisali; le pridni bodimo! Bodimo skerbni; kdor nima prave skerbi, se malo nauči, če ravno v šólo hodi.

Kako se razločijo stavki v vélikem govoru? Tudi posamezni stavki so v dolgem govoru eni od drugih imenitniši, in imajo svoj naglas; p. Otroci, kateri hočejo, srečni biti morajo od mladih nog pridni biti, Bogu lepo služiti, in starše radi slušati; to jim bo prineslo božji blagoslov in stanovitno sréčo za vse žive dni.

*) Korist, ali prid.

Veliko velja, kdor čedno brati in primerno govoriti zna. Če hočemo lepoglasno brati, se moramo po naslednjih pravilih ravnati:

1. Vsako pismenko razločno in jasno izrekujmo, ali po njenem navadnem glasu, ali po navadi kraja, kar je prav. Kdor pismenke požéra, beséde upéra, gladko ne govori, in se težko razumé.

2. Različne glasnike se privadimo tudi različno izgovarjati; p. Déte mléko rado jé, dokler je še mlado. Mléko je otrokam vino, vino pa starim ljudém mléko.

3. Kerhko in kratko izgovarjamo samoglasnico e, kadar pred r in drugo soglasnico stoji, tako kakor de bi e zamolčali. Nekteri v takih zlogih e ne pišejo, ker se ne izgovarja; p. Smert = smrt; vert je odpert = vrt je odprt.

4. Pazimo na zlog, kateri ima v besédi naglas, de ga na dolgo potégnemo, ali pa na kratko odsekamo, kakor modra navada ali raba *) uči; p. Učeniki nas učé, učénci se učimo; le skerbno pazimo, de jih oveselimo.

*) Raba, rabiti ali nuc nucati.

5. Povzdignimo glas pri besédi, ktera ima v stavku naglas, ali ktero hočemo, de bi jo ljudjé naj bolje zapomnili, ker je naj imenitniša; p. Smo ubogi, pa bodimo pošteni; naj boljše blago je poštenje. „Ne spravljajte si zakladov na zemlji (pravi Kristus), ker jih ruja in molj konča, in ker jih tatjé iskopljejo, in ukradejo. Nabirajte si zaklade v nebesih.“ „Kjer je tvoj zaklad, tam je tudi tvoje serce.“

6. Cél stavek, kateri je v govoru od drugih imenitniši, svoj naglas dobi, in se glasnéje izgovori, de bi ga poslušavce pazneje sprijéli in ohranili. Taki stavki so za to bolj tolsto nastinjeni.

7. Potrebno je le poglasje v branju, pa se težko dopové, lahko privadi. Kdor dobro posluša, pa pridno poskuša, bo hitro lepoglasno bral. Bog nam daj!

XXIII. Mladošti naj lepši zgled.

Mati! kdaj pa bomo spet lépi paradiž in pa jaslice v kótu imeli? popraša Nanika mater, ki so na klópi sedé prédli. O božiču, déte moje, mati odgovorijo. Ali ti jaslice dopadejo?

Nanika. Béle golobce sim rada glédala, kateri so se po tramu in po polici zibali, in pa zlate

oréhe, ki so po zelenih véjah viseli. De bi bil le skoraj spet božič!*)

Mati. Ali pa tudi veš, moja Nanika, kaj lepi paradiž poméni? Si že slišala, kaj nam male jaslice kažejo? Usédi se k meni na klop; ti bom povedala.

Lepi paradiž ali raj, ki ga o božicu v hiši naredimo, nam kaže tisti srečni vert, kterimu je bilo raj ali paradiž imé, v kterem sta Adam, naš prvi oče, in pa Eva, naša prva mati, živéla. Sréčna sta bila, in dobro se jima je godilo; iméla sta vsega dovolj.

Kača, hudi duh, je Evo zapeljala, Eva pa Adama, de sta prepovedani sad jédla. Bogu sta bila nepokorna; grešila sta, in zgubila lépi paradiž, sréčni raj. Tudi mi nimamo sréčnega raja na tém svétu, v njegov spomin o božiču lép paradiž napravljamo.

Bog se nas je usmilil. Na unem svetu nam je še lépsi paradiž, svéti raj pripravil.

Poslal je svojiga Sina k nam, de bi nam pot v svéti raj pokazal, in pa nam vrata v nebésa odperl, ktere nam je gréh prvih staršev zaklenil.

Božji Sin Jezus se je majhno dete rodil. Marija ga je povila in v male jaslice

*) Božič ali Jezusovo rojstvo.

položila. To nam lične jaslice kažejo. Nepokorna sta bila Adam in Eya; s tem sta nam sréčni raj zgubila. Pokoren je bil usmiljeni Jezus; s tem nam je spet svéti raj zaslužil. Otroci! pokorni bodite tudi vi, če hočete srečni biti, ljubi Bogu in ljudém, kakor ljubeznivi mladenč Jezus, v malem mesticu Betlehemu rojen, v Nazaretu pa izrejen.

Kadar je bil Jezus dvanajst lét star, sta ga Marija in Jožef v Jeruzalem vzela v tempelj na božjo pót. Po dva dni hoda so imeli v Jeruzalemski tempelj, ker druge cerkve ni biló. Jezus, božji mladenč, je imel do veže božje veliko veselje. Lepó je molil in poslušal božjo besédo, ter je v tempeljau ostal, ko sta se Marija in Jožef domu povernila.

Dan hoda prideta, in ne najdeta Jezusa med tovaršijo. Ustrašita se, in se hitro v Jeruzalem poverneta. Kje sta Jezusa našla? Med učeniki je sedel, jim lepo odgovarjal, in jih prašal toliko modro, de so se mu vsi čudili, ki so ga slišali.

Kaj je Marija Jezusu rekla? „Sin! za kaj si nama to storil?“ Glej, žalostnega serca sva te iskala.“ Jezus odgори: „Kaj, de sta me iskala? Ali nista védla, da moram v tem biti, kar je mojiga Očeta?“ (v hiši božji, pri božjem nauku?) Jezuš je šel z njima v Nacaret, in je bil svojim staršem

pokorin. Rastel je ne le na starosti, ampak tudi na modrosti in ljubeznivosti pri Bogu in pri ljudéh. Kako lepó je to! — Naj bi vsi otroci toliko pridni bili v cérkvi in doma, kakor je bil Jezus, mladénč božji!

24 XXIV. Hoja za Jezusam.

1.

Otrok po poti gré,
Pa iti kam ne vé;
Veli mu Jezus sam:
Veš, moje déte, kam?
Le hodi za manoj!

2.

Le hodi za manoj;
Vodnik bom dober tvoj.
Glej, to je ozka pot;
Ne zgubi se od tod,
In hodi za manoj!

3.

Le hodi za manoj;
Jaz hodim pred taboj,
De te v nesrečin kraj
Kdo ne zapelje kdaj;
Le hodi za manoj!

8

4.

Le hodi za manoj,
H Se hudega ne boj;
Bom varno vodil te,
De ne spotakneš se.
Le hodi za manoj!

5.

Le hodi za manoj!
Sim tron zapustil svoj,
De tebe peljal bom
V pretepi rajski dom.
Le hodi za manoj!

6.

Le hodi za manoj!
Glej, majhen bratec tvoj
Sim hotel jaz postat',
Ti ložej pot kazat'
Le hodi za manoj!

7.

Le hodi za manoj!
Saj sim prijatelj tvoj,
In te skoz smert in križ
Popeljem v paradiž.
Le hodi za manoj!

8.

Le hodi za manoj!

Glej, gor' je Oče moj.

Kar zapové, lepó

Stor' vse kot jaz zvestó,

In hodi za manoj!

XXV. Kako se v cérkvi vêde.

1. Otroci! cérkev je veža božja. Pred živim Bogam stojimo, kadar smo v cérkvi. Z Bogam govorimo, kadar molimo. Kadar poslušamo božje nauke, Bog z nami govori. Kako čédno se imamo toraj v cérkvi vêsti, de Boga ne razžalimo!

2. Če pred šolo v cerkev hodite, šolske reči tačas v šoli pušajte. Kadar po šoli v cerkev greste, orodje s saboj vzemite.

3. Po dva in dva, dekléta pa po dve in dve v cerkev hodite, fantje naprej, dekléta za njimi, lepo tiho in mirno.

4. V cérkvi naj vsak na svoj odkazani kraj stópi, naj stoji ali kleči, lepó poje ali móli, kakor se vam ukaže. Po opraviu spet v tem rédu iz cérkve odidite.

5. Ob nedeljah in praznikih*) o pravem času v cerkev prihajajte, le na vam odmerjen

*) Praznik ali svétek.

kraj hodite, božje nauke zvesto poslušajte, in pobožno molite.

6 6. Kadar pojete ali na glas mólite, ne kričite perveč, temuč molite gladko in zložno. V procesijah ali obhodih lepó po verstí hodite, molite ali pojte, kakor se vam naroči. To tudi storite pri pogrebih.

7 7. Kadar ob nedeljah ali praznikih po poldan k službi božji pridete, se tudi v šoli snidite, in iz šole po dva in dva v cerkev pojdite, ako je šega taka. V cerkvi na svojem mestu keršanski nauk zvestó poslušajte.

8 8. Če ob odmenjenih dnevih k spovedi in k svetemu obhajilu greste, zberite se, če je mogoče, v šoli. Iz šole pojdite po dva in dva v cerkev. Lepó pobožno se nosite in po svetem obhajilu mirno domu hodite.

9 9. V cerkvi in na vsih svetih krajih se spodobno in pobožno obnašajte, ter ne pozabite, de ste vpričo Boga. Ne ogledujte se v cerkvi, ne smejajte se, igrač v cerkev nenošite, ne letajte po cerkvi.

10 10. Molitvine knjižice imejte, in pobožno molite ali pojte iz njih. Ne hodite v stisko, in po dokončani službi božji pojdite iz cerkve v lépem rédu, dečki naprej, dekléta za njimi, domu.

11 11. Po pótu v cerkev, kakor iz cerkve domu, spodóbnó hodite. Pozdravljajte tiste, kateri

vas srečujejo, in imenitnim osébam*) se odkrivajte in priklanajte, kakor se spodóbi.

1212. Pred cerkvijo se ne mudite, ne igrajte krog cérkve, ne hodite brez dovoljenja v turen, ne lazite po zidovju, in po sténah ne čerkajte. Le hitro v cérkev stopite, in na službo božjo se pripravite. Po vedenju v cerkvi se pozna, kaj otrok velja, in kaj bo iz njega.

Mali Rempert, naj mlajši zmed šolarjev, se je naj čednejše obnašal. V cérkvi je pred altarjem pokléknil, se je polagoma pokrižal, in se je mirno na svoje mésto podal. Ko so po potu drugi sošolarji in sošolarce rojili, je Rembert mirno svoj pót hodil. Sv. škof Anžgar ga ugléda, spozna modrega mladenča, pokliče njegove starše in jim reče, naj njemu Remberta za višje šole dajo. Veseli izročijo dobri starši svojiga sina svetemu škofu. Pridni Rembert zraste učen mož, imeniten škof, in je zdaj svetnik v nebésih.

Kakor se mlado drev'ce nagne,

Tako bo rastlo staro drevó.

Česar se mlado déte privadi,

Tega se starček odvadil ne bo.

*) Oseba ali pérsona.

XXVI. Spoštuj očeta in mater.

1. Kaj je delal Jezus v Nacaretu pri svojih starših? — Sv. pismo pravi, da jim je bil pokoren. Jezus je vbogal Marijo, svojo božjo mater, in ji v domačih poslih*) vesélo strégel. Pomagal je svetemu Jožefu, svojimu redniku, delati stole, mize in orala; ker je bil Sv. Jožef tesar.***) Pač je bilo lepó gledati božjiga mladénča, kako je tesal, žagal in ver-tal, da bi si kruh prislužil!

3 Je bilo pa Jezusu tréba délati? Ne, nje-mu so angeli strégli. Pokazati je hotel otro-kam, kakó naj stariše radi vbogajo, in jim délati pomagajo po svoji moči. Kar oče uka-žejo ali mati rečejo, imajo otroci hitro in pa veséli storiti. Se opotavljati***), kisko der-žati ali pa prašati: kaj mi bote dali? je gerdó. Staršem vkljubvati je hudobno, jim jezljati ali oporékati pa gréh.

22 „Jernejčik!“ so rekli oče, „idi h kovaču, in mu povéj, da ga lepo pozdravim, in da sim ga rékel poprašati, ali bi utégnil naše konje

*) Posel ali opravilo.

**) Tesar ali cimperman.

***) Opotavljati se ali muditi!

podkovati? Potém teci v mlin, in poprašaj, ali smémo kaj mlét poslati?“ Jernejčik se je gerdo deržal, kakor bi nerad šel. Berž njegov mlajši brat Markec skoči rekoč: „Ljubi oče! naj jaz k njemu grem; vse bom prav lépó opravil.“ Markec vzame svojo kapico in vesélo dirja. V kratkem nazaj pride in pové, kako je svoje naročila opravil, kaj je kovač rékel, in kaj je v mlinu zvédel. Oče ga lepó pohvalijo rekoč: „Ti si vse dobro opravil.“ To je bilo Markcu veselje!

33. Ljudmilica je bila ravno tako berzna. Če so ji mati rekli: „Idi, in stori to ali tisto“ je hitro storila. Če so jo mati po kaj poslali, je urno prinesla. Le odkimnili so, če ni bilo kaj prav, in Ljudmilica je precej pustila. Kar je starišem le na očeh vidila, je vesélo storila.

4. Martinek pa je bil ves drugačen. Če so mu oče kaj prepovedali, mu je zamerzélo. Če so mu mati kaj rekli storiti, se je jezno deržal, je po času lézel, in ga dolgo ni biló. Kaj mislite, koga so starši rajši imeli, Ljudmilico ali Martinka? — Kaj je Martinek pogosto dobil, če ni hotel vbogati? — Komu hočete biti pa vi podobni de vas bodo starši prav radi imeli?

26. Vertoglavi otroci, ki vse kota obletajo, po izbi dirjajo, vse preveržejo, z vratmi tréskajo, de okna klepéčejo, so ljubim staršem velika

ali
je
ov
bi
av
in
é,
č
ó
“
nadloga. Male otroke iz spanja budé, ali jih dražijo, de se derejo, in delajo vsi hiše nepokoj. Takih otrók Bog nima rad; Bog je oče miru pa ne nepokoja.

66. Pavlik je bil živ nepokoj, zdaj je na dvorišu na vse gérlo kričal i pókal, zdaj po stópnicah priropotal, zdaj po hiši skakaje stol preverní, ali kaj na tla spustil, ali z durmi tréskal noter in ven gredé. Tako je déte izdramil, de se je začelo jokati. Mati so mogli vse popustiti, in iti déte tolažit. Ali ni to materi merzélo? Kaj so mati Pavliku storili?

67. Terezika je rada svojiga malega brata dražila. Če je hotel fant kaj imeti, mu ni dala; zdaj mu je kako igračo po sili vzéla in zgubila. Če se je jokal, mu je še huje vkljubvala. Vselej je bila nevoljna, kadar so ji ga rekli varovati. Za to pa tudi fantični hotel biti pri Tereziki. Jéze se je od njé privadil, se je gostokrat iz vsega gerla derl, in je ves hudovoljin, prepirljiv fant prihajal. Vse hudo je sestri povernil, kar mu je žalega storila. Kdo pa je bil temu kriv? — Kdo je otroka hudobe naučil? — Otroci! prijazni imate biti do svojih bratcov in sestic, de vas bodo tudi radi iméli.

68. Lizika je malo dete prav rada iméla. Kakor se je zbudilo in jélo jokati, ga je hitro pozibala, pa mu zapéla. Dostikrat ga je iz postljice vzéla, ga na svoje krilo posadila, mu kóšček kruhove skorjice žvekati dala, ali mu

s čim drugim poigrala. Déte je bilo prav rado pri njej, in mati so lahko tačas svoje déla opravljali. Lizika pa je tudi pri materi veliko veljala. In kaj bi ne? Pohlévne otroke tudi angeli božji radi imajo.

9. Otroci, ki si jedi izbirajo, ki jim je kosec kruha premajhen, močnik preslabo za-
béljén,*) so nehvalézni otroci. Otrok, ki se kuja, če mu ne dajo ali ne storé, kar poželi, je šibe potreben, in kateri z jokam kaj hoče dosiliti, temu se ne sme dovoliti. Za svojoglavnost je šiba naj boljše zdravilo. Sveto pismo pravi: „Neumnost je terdo vsajena v fantovo serce, pa šiba jo bo ispodila.“ Česar navadiš fantiča, tega se tudi starče ne bo odvadil.

10. Jakec je hotel zdaj to, zdaj uno reč od svoje matere iméti. Če mu niso hitro dali, ali če so mu celo odrekli, se je začel čeméríti.**) Je pa zdaj hitro dobil, kar je poželet? Nikar. Mati so rekli: „Ravno zato, ker tako hočeš dosiliti, ne boš dobil.“ Jakec vidi, de s hudim nič ne opravi, in se po malem svoje gerde navade odvadi.

11. Mati so trem otrokam vsakemu eno jabelko dali. Franček je mermral, de je naj manjše dobil. Mati so mu berž jabelko vzéli.

*) Zabeliti ali začiniti.

**) Čemeriti se ali se jeziti.

rekoč: „Ali bi rad večje jabelko imel, France? Kdo če ž njim menjati?“ — „Jaz“ manjša sestra Jérica odgovori. Mati veljo: „Jérica, le obderži, kar imaš! Tvoj brat téga ni vrédin. Kdor malega ne časti, tudi večjiga ne dobi. Bom Francetu jabelko za jutro hranila in vidila, ali bo ž njim zadovolniši?“ Drugi dan je bilo Francetu jabelko dobro.

12. Pétrik ječmenove kaše ni rad jedel. Če so jo na mizo prinesli, je prec*) žlico položil in pisano glédal. Mati ga poglédajo rekoč: „Pétrik! kaj ti ta jed ne diši? Nisi délal, kakor mi; za to ti ne diši jésti. Saj malo zajmi! Veliko jésti bi ne bilo zdravo za tebe, ker ti kaša merzi.***) De bi ti pa ne škodilo, danes nič družiga ne boš dobil jesti. V prihodno pa bom ječmenove kaše večkrat skuhala, de se je po času privadiš. Škoda bi bilo, de bi ti tako zdrave in dobre hrane ne jedel!“

Ali so mati prav imeli? — Kaj bo iz izbirljiviga otroka? — Ali bode Bog takemu srečo dal! Pétrik je hitro žlico pobral, in je prav rad ječménovo kašo jédel.

Vsaka jéd je božji dar;

Le izbirati nikar!

*) Prec, hitro, kmalo.

**) Merziti ali gabiti se.

XXVII. Pridni otroci!

1. Pridni otroci starišem radi pomagajo, celó prosijo očeta in mater, naj jim kaj déla dajo. Po zimi starši prinesejo otrokam sočivja, léče ali graha prebrati; po léti jim rečejo sadje pobirati. Deklič materi v kuhnji pomagajo, jim kakih derv prinesejo, posodvo pomijejo, ali pazijo, de juha ne iskipi, kadar morajo mati kam oditi.

2. Hlapčiči pomagajo očetu pri živini. Zdaj jasli istrébijo, zdaj polagati pomagajo, ali ženejo živino napajat. Naj rajši dečki konje na vodo jezdarijo; pa jim je nevarno. Dobro se imajo varovati, de jih konj ne verže, ali pa od zadej ne ritne. Vol rad od sprédej bo-de, prešič pa od strani ravsa in grize.

3. Ko je Julika iz šóle prišla, so ji mati hitro kaj délati ukazali. „Pojdi in zmotaj mi préjo z vretena, zvij mi cviren v klopčič. Pometi hišo, pobriši mizo in klopi. Pomij piskre, skléde in latvice, pa pomije verzi v pomi-jak. Nože in vilice čedno podergni, de se bodo svetili; pazi pa, de se ne uréžes ali ne ubo-deš.“ Tako se je Julika déla privadila, in se naučila vsakega posla se prijeti. V svojem dvanajstem letu je že znala precej gospodinjiti.

„Vi ste vender sréčni, de imate tak pridno hčerko,“ je rekla soséda materi. „Vaša Julika je še tako mlada, pa vam že povsod pomaga. Moja Metka ni taka.“ Mati so rekli: „Meni je to prav, de za večje šolarje po poldne šole ni. Tačas Juliko doma k délu priganjam, de se mi déla ne odvadi. Služi mi že, kakor srednja dekla. Upam, de bo sčasoma tudi dobra gospodinja. Kakó se je Juliki dobro zdélo, de so je bili mati toliko veséli! Otrok, kateri staršem veselje déla, je na sréčo vsi družini, naj lepši cvet očétu in materi. Ali, žali Bog, de je malo takih!“

4. M a k s e l j je bil céł nemarnež. Ako je čutil, de bi mu starši kako délo izročili, jo je tiho za zidam potégnil, in se ves večer po vasi potépal. Mati so večkrat rekli: „Kaj bo iz tega dečka? cel dan se okoli klati, obutev dere, se ne uči, in nama nič ni ne pomore; jé in pijé zastonj. Še jezo in pa stroške imava ž njim!“ „Véš kaj, Marina!“ rečejo oče, „služit ga dajva, naj si tujiga kruha pokusi.“ Starši dajo Makseljna čedniku v službo. Živež in pa osem goldinarjev so mu za plačo izgovorili. Ali Makseljnu je bila vsakdanja hrana preborna; *) tudi oblačilo je na paši pri svinjah hitro rastergal. Na živino ni pazil, in pogosto

*) Beren ali reven.

svinje v škodo pušal. Ljudjé so svinjarja čedniku zatožili, in on ga je prav hudó pretépel. Ker se ni poboljšal, ga zadnjič clo proč spoka. Domu k staršem si zdaj Makselj ne upa, v službo ga nihče ne vzame. Kaj mu je začeti? — Kruha mora prositi. — Tako se otroku godi, ki v svojih mladih létih ne sluša, in delati noče.

Mlad berač je star tat, pravijo ljudjé; in ravno ta se je tudi Makseljnu pripetila. *) V domačem kraju mu niso hoteli vbo-gajme dajati, ker so ga poznali, v neznane kraje se poda; pa tudi po drugih krajih pri enih hišah malega kaj dobi, pri drugih pa nič. Pogosto so ga zmerjali. „Po kaj k nam hódiš?“ so djali, „v svojim kraju berači; **) mi imamo za svoje sirote skrbeti. Ako si pridin in pa potreben, te bodo tvoji znanci in sosédje preživili; če si pa malopridin šterc, bi imeli gréh ti kaj podariti.“ Spet drugi so mu djali: „Oj ti mlad polépenc: bi bil že za mnogotero délo. Zakaj pa služiti negreš? Prisvojem potépanju se boš krasti privadil.“ Ta beseda je bila resnica. Prišel je k hišam, kjer ni bilo nikogar doma, ali le kak otrok. Sem ter tje je kaj skrivaj izmaknil in odnésel. Če je našel priliko, ***) je tudi v shrambe zlézel in kradel. V kratkem

*) Pripetiti se ali primeriti se.

**) Beračiti ali petljati.

***) Prilika ali priložnost.

so ga zapazili, zgrabili, in ga na sodbo gnali. Kako se je tatu godilo, se lahko vé. Gléjte, kam pride mlad lenuh! Kdor ne déla, naj tudi ne jé.

5. Pridnietroci starše za vsako reč poprosijo, pa tudi za vse lepo zahvalijo, naj bo veliko ali malo, naj jim bo prav ali ne. Staršem izmikati, jih golufati in jim skrivaj jemati, je gréh. To le razbojniki delajo; in kdor tako déla, je razbojnikov prijatelj, pravi svéto pismo. — Otroci! otroci! lepó spoštujte starše, dokler jih imate. Pride čas, ki bi jih radi slušali, pa jih ne bote imeli. Starše bote pokopali, blagoslov četrte zapovedi pa vse žive dni imeli, če ste očeta in mater spoštovali.

XXVIII. Bogabojéče déte.

1.

*Očesi dvé' imam,
Ki bistro gledajo svetlo,
Zdaj zemljo, zdaj lepo nebo,
De lahko vse spoznam.
Oči so ljubi, božji dar;
Le greha glédati nikar!*

2.

Ušesi dve imam;
Kar ljuba mati rečejo,
Al dobri oče prašajo,
Odgovor hitro dam,
Ušesa so tud' božji dar,
Poslušat' greh, me Bog olvar'!

3.

Mam jezik od Boga,
De lahko pojem, govorim,
Patožim se in zukričim,
Kjer je kaj hudega.
Obraca se mi jezik rad;
Da ne opravičjat', ne lagat'.

4.

Mam tudi roki dve,
Na vsaki roki prstov pet
Z njim' pisat', vsako reč prijet',
Bravo zdravi ste obe

Ž njim' delati, ne pa igrat';
Ž njim' služiti, ne pa jemati'.

5.

Dve nogi tud' imam,
De lahko skačem in stojim,
Od doma grem, nazaj letim,
Se kamorkol' podam.
Potepat vendar se ne grem,
In škode delati ne smém.

6.

Imam še eno reč:
Mi v persih kljuje dni, noči,
Srce, ki ljubiti želi,
Kar mu je naj bolj všeč.
Naj ljubi ljubega Boga,
Kateri me tak' rad ima.

XXIX. Hvaležni sin, Egiptovski Jožef.

„Kdor se Boga boji, spoštuje svoje starše.“ To resnico nas uči Sv. Duh, in nam jo Egiptovski Jožef, de nič lepše, pokaže.

Jožef je imel dobrega očeta Jakopa, pa zlo hudobne brate. Rad je bogal očeta, in prav radi so zalega Jožefa imeli. Jožef z razujzdanimi brati ni potegnil, za tega del so ga malopridni bratje čertili, in prodali tujim ljudem v Egipt, v daljno tujo deželo.

Jožef je v tujem kraju Bogu zvest ostal, in je svojiga gospodarja pošteno služil. Prav rad ga je imel, in mu vse zaupal. Nesramna žena hoče nedolžnega Jožefa v gréh zapeljati, ali Jožef se je Boga bal, in zbežal rekoč: „Kako bi toliko hudobijo stóril, in zoper svojiga Boga grešil!“

Po hudobni ženi krivo zatožen, je bil nedolžni Jožef v ječo zapert. Huda se mu je godila; pa rajši je vse prebavil, kakor de bi se bil Bogu zameril. Bolj se je bal Boga, kakor ljudi. Bog pa Jožefa tudi ni zapustil. Dal mu je toliko modrosti, de je kralju čudne sanje prav razložil, in kralj ga iz ječe na svoje mésto povzdigne, ter ga za malega kralja (svojiga namestnika) postavi.

Poglejte, tako Bog za svoje skerbi!

Srečni Jožef svojiga starega očeta ni pozabil. K sebi je starčika povabil, de bi se očetu na stare dni dobro godilo Jožef, ki je bil prvi za kraljem, se ni sramoval očeta, starega pastirja. — Jakopu naproti teče, ga objame, ljubeznjivo kušuje, in veselja se joka. Dal je

očetu naj boljši kraj za prevžitek, jih je z vsim potrebnim oskerboval, in lepó imel do smerti.

Na smertni postelji Jožef svojiga očeta ni zapustil. Lepo jim je stregel. Ko so umerli, jim hvaležno oči zatisne, in jih pošteno pokoplje, kakor so mu bili naročili.

Otroci! tako spoštujte očeta in mater, de bote dolgo živeli, in de se vam bo dobro godilo.

XXX. Otrokam desetéro zapoved.

1. Otroci! iz serca ljubite starše, in prav radi jih imejte. Oče in mati so prvi dar Božji; perve jih za Bogam ljubite.

2. Pokórni bodite svojim staršem, storite hitro, kar vam zapovejo, opustite, kar vam prepovejo.

3. Otroci! veselite se, če so oče in mati zdravi in veseli; vošite jim, de bi dolgo, dolgo živeli. Staršev dolgo življenje je sreča poštenih otrók.

4. Lepo pohlevno z očetam in materjo govorite, žal beséde nikdar jim ne recite. Kdor staršem žalost déla, jim mertavsko jamo koplje, pa bo hitro sam v njó padel.

5. Storite staršem prijazno, kar jim na očeh poznate, de bi radi imeli. Če ste jih razžalili, le hitro jih za odpušenje prosite, de vas Bogu ne zatožijo; to bi ne bilo dobro za vas.

6. Pošteno od svojih staršev govorite; in če kaj slabega vidite ali slišite, za očeta

ali mater molite. Kdor starše gerdo opravlja, zapravlja sam sebi dobro ime.

7. Ne sramujte se svojih staršev, naj si bodo ravno ubogi in revni; vaš oče in mati so vender, in ostanejo, naj bi bili vi še toliki in taki gospodje ali gospé.

8. Strezite lepo staršem na stare dni, kadar oslabé; sebi pritergujte, in njim podajajte. Oče in mati so vam tudi to štóрили, ko ste še najhni bili; hvaležni jim to povračujte!

9. Če vam umerijejo oče ali mati, pošteno jih pokopljite, in spolnite na tanko jih poslédnje sporočilo. Gerdo bi bilo se za jih premoženje tergati ali pa tožiti.

10. Molite za starše svoje, žive in mertve. Molitev otrók očetu in materi veliko pomaga, in je drag denar, kterega v nebesih dobro poznajo.

Vse to četerta Božja zapóved otrókam veléva; in ta zapoved je prva, ktera otrokam sréčo in dolgo življenje obéta.

XXXI. Kdo so naši starši?

1. Naša naj bližja rodbina so nam dóbri oče i naša ljuba mati, kateri so nas rodili. Majhini otroci jim pravijo ataj in mama; odrašeni jih imenujejo starše. Za Bogam so nam starši prvi dobrotniki.

2. Našiga očeta brat so nam stric, in njih žena so nam strina. Brat naše matere so nam ujec, in njih žena so nam ujna ali ujkinja. Stričevi in tudi ujčevi sinovi so nam

bratrani ali bratranci; njih hčeri pa bratrane ali bratranke.

3. Očeta našiga in naše matere sestra so nam teta, jim pravimo ljuba tetka ali tetica, njihovemu možu pa tetec. S sinam naše tete smo si sestрани ali sestriči; tetine hčeri so pa sestrane ali sestranke.

4. Ljubega strica in strino, ujca in ujno, pa tudi teto in tetca (tetnega moža), ki jih za strica imamo, spodobno spoštujmo. Radi nas imajo, in bodo skerbeli za nas, če nam Bog starše vzame, in bomo sirote brez očeta in matere. Bratrane in sestrane ljubimo, in jim radi kaj dobrega storimo, de bi ne rekli, kakor pregovor pravi, da je naša žlahta raztergana plahta.

5. Poštujmo tudi svojiga botra in bótro, ki jim tudi kum in kuma, pravijo. Oni so nas k svetemu kerstu nesli, in so za nas poróki bili, de bomo pridni, pravični kristjani. Naša duhovska žlahta so, in bodo na sodbi za nas odgovor dajali.

Ako bi staršev in druge usmiljene žlah-te ne imeli, bi naši botri za nas skerbeli. Veliko hvale smo jim dolžni.

6. Če nam nemila smert očeta vzame, in se naša mati. zapušena vdova, spet omožijo, dobimo očuha ali očima.

Ako nam pa mati umerjejo, in se naš oče, vdovec, oženijo, dobimo mačeho za mater.

7. Po mačehi in očimu dobimo po polibrate in po polisestre. Očim in mačeha nas za pasterke in pasterkinje imajo; mi pa očuha in mačeho moramo lepo imeti: saj so tudi naši starši — ljubiti po

poli brate in po poli sestre naše; saj smo vsi Božji otroci.

8. Naši predstarši so naš ljubi dedek in babica, ki jim tudi pravimo stari oče in stara mati. Oni so oče in mati naših staršev, so nas zibali in lepo péstovali, pa prav radi so nas iméli; tudi njih spoštujmo!

9. Starši našiga dedeka in naše babice se imenujejo naš prededec in naša predbabica. Oni, prededje naši, so že davno pomerli; mi jih nismo poznali, tudi oni nas ne; pa so vender za nas skerbeli, kakor slišimo od njih praviti, hvaléžno smo jih pomniti dolžni.

10. Vsi naši spredniki se imenujejo naša stara žlahta ali naša prédnja rodbina. Bili so naši dobrotniki, so nam zapustili drago domovino in pa pravo svéto véro. V časti svoje starodavne sorodnike imejmo, pa ohranimo skérbno svojim naslednikom, kar so nam oni izročili. Tako bomo dobrih staršev hvaležni otroci.

Oh, predraga domovina,

Mojih dedejev lastnina!

Tebe ljubim in častim.

Kjer je moja zibka stala,

Oh, deb' tudi glav'ca spala,

Kadar časno zapustim!

833
512

XXXII. Kako za poštenje skerbimo.

Otroci! ktere cvetice so vam ljubše, dišeče ali smradljive? — Za kaj so vam pisani klinčki*) in bėlorudėće vertnice**) ljubše od nedišećih solnćnic? — Otroci! kar je rožicam žlahtni duh, to je človeku poštenje. Poštenje nas Bogu in ljudem ljubeznjive dēla. Poštenje je na tēm svētu naše naj dražje premoženje; od mladih dni se morate učiti za poštenje skrbeti.

1. Kdor hoće pošten biti, se ne smé potėpati, ne v slabe tovaršije hoditi. Smola se roke prime, slaba tovaršija pa pridnega otroka. Hitro se pohujša in svoje poštenje zgubi. Lahko poštenje zgubimo, zgubljeno težko zadobimo.

Tomažek je rad k Videku v vas hodil. Mati so ga svarili: „Tomažek! meni ni po volji, da se z Vidkam tovaršiš. Janezek je pridnejši; k njemu hodi.“ Tomažek pa matere ni vbogal, in je vseskoz le k Videku hodil, in se je od njega veliko hudega naučil. Nekdaj ga Videk napelje, de v sosedov vert zlezeta sadja krast. Oba so na tatvini zgrabili. Kaj se vam zdi, kako se jima je po tem godilo? Ali nista po vsi vasi v veliko sramoto prišla? — Gospod fajmošter so šolskemu gospodu rekli: „Kaj takega bi ne bil od Tomažka mislil; poprej je bil prav pridin! Pa je že tako. Slabe tovaršije so poštenja morije.“

*) Klinček ali nagelj.

**) Vertnica ali gartroža.

2. Kdor hoče pošten biti, se ne sme nikdar zlagati, temuč ima vsak čas resnico govoriti. „Oče laži je hudobni duh; on se je prvi Evi zlagal.“ Po tem so vsi lažnjivci in lažnjivke otroci hudega duha. Bog ne daj tega! Lažnjivec drugači misli, kakor govori, zato, de bližnjiga v zmoto spravi. Svetohlinec se pobožnega hlina ali déla, kakor de bi sveto živel, v sercu pa je hudoben. Hinavec se nam prijazno prilizuje, in sladko govori, v sercu pa nas zaničuje, in nam hudo želi. Jezus pravi: „Gorjé hinavcam! Pobeljenim sténam so podobni, ktere so lepe od zunaj, gerde od znotraj.“ O b r e k o v a v e c čez bližnjiga laže, in pravi slabe reči, kar ni res, krade poštenje in dobro imé, lažnjivo druge toži, in krivo priča. Hujši je tat, ki jemlje dobre imé, kakor tisti, ki denarje krade. Denar poverneš, vzétega poštenja pa ne.

Laže se v sili, kadar se kdo šibe ali kake škóde boji. Pa bólje je škodo in tudi šibo terpéti, kakor lagati. Svéto pismo uči, de lažnjivec dušo umori. Laže se v šali za smeh; ali za smeham pride jok. Ali ste slišali praviti od lažnjivega pastirja?

Janezek, gerd lažnjivec, je pod košato goro ovcé pasel. Enega dne si malopridno šalo ubere, in začne na ves glas kričati: „Volk gre! volk gre!“ Na njegov krič prihitijo ljudjé iz vasi s koli, z vilami in sekirami volka ubijati. Ker ne najdejo volka, se domu povernejo; Janezek se jim pa posmehuje. Drugi dan Janezek spet na vse gerlo kriči: „Volk! volk!“ Pride ljudi nad volka, pa ne, kolikor poprešnji dan.

Nevoljni gredó, glave otresaje, domu. Janezek pa se smeja, in se veselja po kolénih tólče. Je li bilo to prav? — Tretji dan pa volk zares pridere. Janezek vpije: „Joj! pomagajte! volk, volk!“ Pa ni bilo človeka na pomoč. Volk lažnjivca zgrabi in razterga. Taka se poslednjič lažnjivcam godi.

3 Kdor hoče pošten biti, ne smé skrivaj jemati, temuč mora za vse prositi, kar ni njegovo. Z malim se začne, z velikim se neha.

Florjanek je nekaj ljudski sklepec*) domu prinesel. Oče ga vprašajo: „Kje si dobil nožič?“ Jecljaje Florjanek odgovori, de ga je najšel. „Kje si ga najšel? Le prec**) povej!“ Jokaje Florjanek jeclja: „V Boštjanovi hiši.“ Oče Florjaneka za roko k Boštjanu peljejo, in zvedó, kako je Florjanek nožič skrivaj s police vzel, in ga v žep***) vtaknil. Florjanek je mogel ukradeni sklepec na tisti kraj položiti, kjer ga je vzél, sosedu za odpušenje prositi, in je bil doma za tatvino in laž oistro tepen. Oče so rekli: „Nesrečin otrok! kaj bi iz tebe prirastlo, ko bi se krasti navadil.“

4. Kdor hoče pošten biti, mora najdeno stvar nazaj dati. Blago najdeno, pa ne nazaj dano, je ukradeno.

Matičku so v mladih letih stariši pomerli. Sosed ga za rejenca vzame, in prav bogabojéčga izredi. Ko Matiček ob cesti drob-nico pase, jezdi memo njega imeniten gospod,

*) Sklepec ali mali nožič.

**) ali koj, hitro.

***)) Žep ali varžet.

kteremu nekaj svetlega izpade. Matiček hiti gledat, in na! zlato žepno uro pobere. Urh, njegov tovarš, pravi: „Uro bova prodala, in denar med-se razdelila.“ „Bog obvari!“ reče Matiček. „Najdeno blago se mora gospodu odrajtati, ki ga je zgubil.“ Izgovori, in za gospodam dirja. V dobri uri do kerčme prisope, pri kateri vidi obsedlanega konja privézanega. Matiček v kerčmo gre, in gospodu najdeno uro poda. Gospod mu lepo rešvo *) ponudi, ali Matiček se brani rekoč, de ni toliko zaslužil, in se mahoma na pašo poverne. Pošteno ravnanje gospodu dopade, ki je bil bogat tergovec *). Hitro za Matičkam jaha, izprosi ga od rednika in ga da v šolo. Matiček se izučí, k tergovcu v službo stopi, in se tako verlo obnaša, de mu tergovec svojo hčer za ženo da, in po svoji smerti vse premoženje poroči. — Jeli Matiček prav storil, de ni Urha slušal? — Otroci! kadar kaj najdete, lastniku hitro odrajtajte; ako ne veste, čigavo je, dajte na oznanilo.

5. Kdor hoče pošten biti, ne smé z dražbe délati, ne brez potrebe tožiti. Ljubi mir Bog ljubi, gerdi prepír pa sovraži. Le mirne otroke Bog rad ima.

Matevžek je na večer po ave marii Nežici večernico kazal rokoč: „Le poglej, sestra, kako lepo večernica na nebu miglja! Ni lepše zvézde.“ nežica pravi: „Meni pa se juternica bolj dopade; ona veliko lepše sveti.“ „Ni res!“ se začne Matevžek prepíratí, in se prav hudo

*) Rešva ali dar za najdeno blago.

**) Tergovec ali kupčevavec.

z Nežico kara.*) Na to oče pridejo, in ko zaslišijo, za kaj se ujedata, pravijo: „Oj nevedna otroka! saj nište dve zvezdi; ravno tista zvezda tudi v jutru svéti, in jo imenujemo juternico ali danico; kadar pa na večer sveti, ji pravimo večérnica.“

Nacek je rad zdražbe délal. Hitre je k materi tékel in tóžil, če je kdo kaj stóril, ali kako posódo potrupal. Mati posvarijo Nacka rekoč: „Ti me neprenehoma jeziš, ker za vsako reč tožiš, kar bi ne bilo treba. Če vsakega karam, ki ga ti zatožiš, bodo tebe čertili, in te za žlabudravca imeli. Ali bo to tebi prav? Ali si ti vesel, če se jaz nad drugimi jezim? Tudi ti pogosto kaj storiš, kar ni prav; ali bi se tebi dobro zdélo, ko bi ti povračali, in te hitro zatoževali? Česar sam rad nimaš, tudi drugim ne déljaj. Povédati si mi pa dolžin po resnici, kar te poprašam, ali če kaj hudega vidiš.“

6. Kdor hoče pošten biti, ne sme drugih ljudi dražiti, jim ne oponašati, ubogim ne nagajati, temuč popotnike in sosede pri miru pustiti.

Prerok Elizej je bil star, častiljiv mož. Šel je nekđaj v malo mesto Betel, ktero je na hribu stalo. Ko je počasi navzgor stopal, pridejo malopridni fantje iz mestica, in zasmehujejo starčka, ker je imel malo las na glavi, Kričali so: „Pléšec, pléšec, pojdi gor!“ Elizej je bil s tim zelo razžaljen, ter je povzdignil svoje oči k Bogu. In glejte! ko bi trenil, je prišla kazen **) Božja nad hudobne otroko. Dva

*) Karati ali kregati se.

**) Kazen, kaštiga ali štrafa.

divja medveda pridereta iz hoste, planeta nad fantaline, in jih raztergata dva in štirideset. — Kaj bo pa Bog takim otrokam storil, ki berače dražijo, sirote oponašajo, popotnikom gerde perimke dajejo? — Oh, otroci! varujte se zaničevati stare ali neznane ljudi! Bog za nje skerbi: njega žalite, če ubožčike žalite.

7. Kdor hoče pošten biti, se ne sme hudovati, nikogar z nadévkí ali gerdimi besedami pitati, temuc pohlevno, pametno govoriti. Lepa beseda lepo mésto najde, gerda se pa zaverne, in tistega zadene, ki jo izgovori.

Jurče ni vedil za jék ali hostni glas. Ko si za logam žvižga in poje, ves židane volje v gojzd zavpije: „Hop! hop!“ Precej se mu iz gojzda oglasi: „Hop! hop!“ Kdo me oponaša? Jurče sam pri sebi misli, in še enkrat glasneje zavpije: „Kdo si pa?“ Tudi jek mu reče: „Kdo si pa?“ Jurče se razjezi in zavreši: „Ti si bedak!“ Tudi iz hoste mu odgovori: „Ti si bedak!“ Jurče razkačen še gerje beséde daje, pa ravno tako gerde nazaj dobiva. Jurče misli, da je kak hudoben paglavec*) v gojzdu, kateri ga ukarja, po šumi**) leta, in iše ves serdit, pa nikogar ne najde.

Ves nevoljin in spéhan pride Jurče domu, in materi toži, kako ga je hudoben fantin v gojzdu dražil. Mati pa pravijo: „Jurek! véš, da sam sebe tožiš! Nisi slišal drugega, kakor sam svoje besede. Ali ne véš, kako si večkrat svojo podobo v čisti vodi gledal? Tako si tudi

*) Paglavec ali malopridnež.

**) Šuma, hosta ali les.

80/871

svoj glas v gojzdu slišal. Če bi bil lépo besédo zaklical, bi bil tudi lépo besédo zaslišal. Temu glasu se pravi jék ali hostni glas. — Ravno tako se pa tudi ljudém na svetu godi. Kakor mi z drugimi ravnamo, tako večji del oni z nami ravnajo. Naj mi druge lepo imamo, bodo tudi drugi nas lepo imeli. Ako smo pa mi gerdi in odljudni, tudi nas ne čaka nič boljšiga. Kakor kdo drugim posoji, tako se mu dovračuje.“

3. Kdor hoče dobro slovėti, mora prijazen in postrežljiv biti, ne iz dobičkarije, temuč iz keršanske ljubezni, ne za vsako stopinjo darov jemati. „Bog poverni!“^{*)} je veliko vrédno plačilo.

Feliks, ubožnih starišev sin, je v Laški deželi svinje pasel. Stariši so ga lepo učili, kako naj do vsih ljudi bo prijazen, in naj rad postreže, komur premóre. Nékega dné častitljiv menih memo pridejo, in pastirje prosijo, naj jim eden pot skoz dobravo pokaže. Nobeden noče iti, ker je bilo gerdo vreme. Feliks prijazno pristopi, se redovniku spodobno odkrije, in popotnika lepa spremi. Gredé Feliksa vsaktere reči vprašajo. Feliks jim na vse prav pametno odgovori. To se menihu toliko dopade, de Feliksa po dovoljenju starišev v svoj kloster vzamejo, in v šolo dajo. Feliks se je močno dobro učil, je postal mašnik, škof, kardinal, in poslednjič papež po imenu Sikst V. Njegovi odljudni verstniki pa so svinjski pastirji ostali. — Otroci! kako bote vi storili, kadar vas popotniki srečajo? — Kaj bote storili, kadar vidite, de kak gospod k vam pride? —

^{*)} Bog poverni, Bog plačaj ali Bog lonaj!

XXXIII. Kakó se vpričo gospode obnašati.

1. Kadar duhovnega ali drugega gospóda na póti srečaš, in se približaš, odkrij se jim, in jih ob enem prijazno pogléj. Posvečenemu mašniku roko kušni. Dekléta naj se jim priklonijo, in jih po domači šegi pozdravijo.

2. Ako hočeš h gospodu iti, si pred pragam obuvalo osnaži; po zimi stepi tudi snég. Poprašaj, so li doma, in če sméš k njim. Rahlo na vrata poter kaj, in če nihče „noter!“ ne reče, še drugič in tretjič poter kaj, pa močnejše. Ako se še ne oglasio, poterpi. Pred vratmi poslušati je gerdó, skoz okna v izholukati še gerje. Kadar pa rečejo: „Le noter!“ vrata na lahko, pa ne na stežaj odpri, in tudi na lahko zapri.

3. Postoj pri durih, dokler te ne poglédajo, ne pozdravijo, ali ne poprašajo. Na to se jim prijazno prikloni, in zastopno povej, kaj hočeš. Klobuk, plajš in druge take reči se ne sméjo na mizo ali na stol dévati, tudi se ne smeš usesti, dokler ti ne rečejo. Sedé se ne gugaj, na steno ne prislanjaj; stojé imej roké po strani, sedé pa na krilu ali na mizi, nog pa križem ne dévaj.

4. Gospodu v oči glédaj, pa ne preblizo. Ne trebi si zob, ne nosa. Če se ti zdeha, ali če se ti hoče kihniti, usta z robcam *) zakrij. Po izbí

*) Robec ali ruta.

se ozérati, kakor bi kaj iskal, ni pristojno. Če se komu kihne, reci: „Bog pomagaj!“ pa se mu tudi prikloni, če je imenitniši od tebe.

5. Ne pljuvaj po tléh, ampak pljuvavnika poiši. Se z rokami po tleh vsekovati, ali pa z rokavam brisati je gerdo. Čist robec *) za to imej.

6. Pri gospôdi se predolgo ne mudi, ne jemlji v róko tujih reči. Kadar posel opraviš, se priporoči, vstani in stol v kraj postavi. Tudi deželskemu gospodu ali gospej se roka kušne, katerim smo dolžni posebno hvalo in čast.

7. Kadar gospod k hiši pridejo, stopi jim na proti. Reci jim, da se veseliš jih v svojem domu viditi. Odpri jim duri, in le za njimi v izbo stopi. Če se odkrijejo, primi jim klobuk, ter ga na čist kraj položi. Ponudi jim sédež za mizo, sam pa pred njimi stoj, dokler ne rečejo, da se usédeš.

8. Če se začnejo odpravljati, jim klobuk podaj, in jih zahvali za obiskanje. Pospremi jih; in vikši ko so gospod, dalje pojdi z njimi.

9. Če greš s kakim gospodom, daj jim desno stran, ti pa na levi hodi. Herbta jim ne obračaj, pa tudi pred njih ne stopaj.

10. Če govoriš z imenitnim gospodom, ne pokrij se, dokler ti ne rečejo. Vikši ko so gospod, nižje se jim prikloni. Se gospodu skrivati je po divjaško, se utajevati in lagati, da te ni doma, je greh. Bog ima svoje namestnike na svetu, duhovske in deželske. Kdor jih zaničuje, Boga zaničuje.

*) robec ali rata.

XXXIV. Kako se imamo obnašati vpričo ljudi svoje verste.

1. Pametno in pošteno hodi svoj pot, ne krili z rokami, ne govori sam s saboj. Ogiblji se pijancov in pa prepirljivcov.

2. Ako te kdo kaj popraša, prijazno povej, če sméš; ako ne smeš, molči, pa ne lagaj nikoli! Ne vprašaj vsakega, kdo je, kamo gre. To pvavico imajo le župani in žandarmi.

3. Kadar srečaš znanca, prijazno mu rokó podaj rekoč: Bog daj sréčo! Bog daj zdravje! — Poprašaj, kako se mu kaj godi i. t. d.

4. Kadar prideš v tujo hišo, le klobuk z glave, ker pod streho ne deži (gre dež). Pozdravi domače rekoč: Hvaljen bodi Jezus Kristus! Dobro jutro! Dober dan! Dober večer vam Bog daj! i. t. d.

5. Povej razumno, po kaj prideš, po tem se usedi, če ti rečejo. Tako dolgo čakáje posedati, de bi te prašali, kaj bi rad, ni lepo in potrata časa.

6. Odhajáje reci priljudno z Bogam! ali: z Bogam ostanite! Nič ne zamerite!

7. Če ravno na obed naletiš (kar ni lepo) reci jim! Bog žegnaj! Zobe prodajati ali pa žlice šteti se ne spodobi; če te pa povabijo, ne brani se predolgo.

8. Rad govori, pa drugim v besedo ne segaj, in pomisli pred, kot zineš. Molči, dokler drugi govoré.

9. Ne obrekuj, ne govori od bližnjiga slabih reči, pa tudi sam sebe ne hvali. Kadar dobrega ne veš govoriti, molči; tudi beséda človeka ubije.

10. Gerdó, nesramno kvasiti, pa tudi poslušati klafanje, ali se nečistim rečem sme-
jati je velik gréh. Jezus pravi, de bi takim
bolje bilo, de bi se jim mliniski kamen na
vrat obesil, in v globočino morja se potopili taki gerdi ljudjé.

11. Kléti in rotiti se je velik gréh, druge
pikati in zaméro delati je zoper keršansko ljubezen. Ako pa tebi kaj zamerzi, le tiho desét naštej, preden kaj rečeš; naj se ti jeza ohladi, po tem bo prav.

12. Brez potrebe ne prašaj, kako se drugi obnašajo; kakor za drugimi preveč izveduje, rad sebe pozabi.

13. Ne pravi vsega, kar slišiš, ampak dobro razloči, kaj je povedati, kaj zamolčati. Skrivnost se razodéti ne smé, ako ni višja dolžnost; kdor vse drugim pové, tomu se nič ne zaupa, in vse se ga rado ogiblje.

14. Preveč zijati ali se preglasno smejati nikar! Tudi kašelj z rutico zastavlja, de koga ne okašljaš.

15. Ravnaj se po pametnih, omikanih ljudéh; robustih ne posnemaj. Česar prvič prav ne storiš, drugi krat popravi, in se poštene šege vadi.

Otroči! lepo, pošteno in pravično se obnašajte, in rastite ne le na starosti, ampak tudi na modrósti in ljubézni pri Bogu in pri ljudéh, kakor usmiljeni Jezus, vaš božji prijatelj.

XXXV. Jezus prijatelj otrok.

Usmiljeni Jezus, naš zveličar, pridne otroke naj raji ima. Ne bomo otroci tudi Jezusa čez vse ljubili? Oh, ljubimo Jezusa; saj nas je on ljubil pred, kot smo ga mi poznali.

1. Bilo je že pozno v večer, in solnce večerno je že za gore šlo. Jezus je doučil, je težkega dela trudin, in počitka močno potreben. Zdaj pa še matere svoje otroke pripeljejo, ali na rokah prinesejo, ter k Jezusu tišijo, naj bi jih blagoslovil. Učenci branijo, Jezus jim pa reče: „Pustite otročiče k meni, in ne branite jim, ker takih je božje kraljestvo.“ Na to otroke objema, roke na nje polaga, in jih blagoslovi. — Oh, kako lepó in pa vesélo je to! — Ako otroci nedolžni umerjemo, lahko v nebésa pridemo; nebésko kraljestvo je naše.

2. Drugi krat so se učenci prepirali (kar ni bilo lepo) in so k Jezusu pristopili rekoč: „Kteri bo naj večji v nebéskem kraljestvu?“ Jezus otroka pokliče, ga v srédo med učence postavi, in pravi: Resnično vam povém, če se ne premenite, in ne bote kakoršni so otroci (ponižni, preprosti in ljubeznjivi) ne pojdete v nebésko kraljestvo. Kdor se poniža, kakor to déte, on je vikši v nebéskem kraljestvu.“ — Kolika čast za pridne otroke! Jezus otroka svojim apostelnam v zgled postavi, ako je pohléven in pa ponižnega serca.

3. Usmiljeni Jezus je za pridne otroke porok in plačnik. Obljubil je: „Kdor sprejme takega otroka v mojim iménu, on mene sprejme.“ Dalje: „Karkoli kteremu izmed malih storite, to ste meni storili, to bom povernil, kakor bi se bilo meni zgodilo.“ Ne bodimo žalostni, če smo ubožčki, če nimamo očeta, če nimamo matere, ne oblačila, ne svoje strehe. Le pridni bodimo! Jezus nam hoče dati dobre ljudi, ki nam bodo kruha dajali, nam suknjico kupili, in nas v šolo pošiljali. Usmiljeni Jezus jim bo za nas povernil.

4. Jezus oistro tiste strahuje, ki nedolžne otroke v greh napeljujejo. Jezus veli: „Kdor pohujša kterega izmed malih, kteri v mene verujejo, bi mu bilo bólje, de bi se mu obésil mlinski kamen na vrat, in on se potopil v globočino morja.“ — Oh, koliko je naša duša vrédna, de Jezus toliko za nas skerbi! Le skerbimo tudi mi, de svoje duše ne pogubimo, ali pa koga v hudo ne zapéljemo.

Otroci so tudi Jezusa radi imeli, in mu očitno hvalo péli rekoč: „Hosana t. j. hvaljen bodi visoko Davidov sin!“ Ta svéta pesem hudobnim pisarjem ni bila ušeč. Jezili so se, in rekli so Jezusu: „Slišiš, kaj otroci pravijo?“ Jezus jim reče: „Kaj pa de! Ali niste brali, kaj je v svetem pismu zapisano: „Iz ust otrok in dojenčov si bo (Bog) hvalo napravil?“ Hvalimo radi tudi mi Jezusa, lépe pésmice mu pojmo, in pa tako svetó živimo, de nas bo Jezus vesel.

XXXVI. Dobro jutro za otroke.

Priden otrok zjutraj zgodaj vstane, de ga solnce na postelji ne najde. Predolgo poležavati ni zdravo; se premagati in hitro vstati je zdravo in koristno. Rana ura, zlata ura.

Pervo juterno délo je pokrižati se in zahvaliti Boga, de nas je preteklo noč hudega obvaroval; prositi pa tudi Boga, naj nas še nazočni *) dan obvaruje vsega hudega na duši in na telesu. Vsak dan naj se z Bogam začne, in z Bogam dokonča.

Otroka drugo juterno delo je si lepo umiti roke, usta, ves obraz, posebno pa ušesa in zatilnik. Dobro je tudi si po letu vso glavo večkrat oprati.

Otroka tretje juterno delo je si lase poravnati, obleko izčistiti in se spodobno obléči. — Kadar se to trojno zgodi, kosilica prosi. Po tem se uči, ali pa na délo idi, kakor ti ljubi oče ali pa mati ukažejo.

Lepo jasno jutro je bilo, ko je Filip drobnico svojiga očeta na pašo gnal. Sólnce iz za gor sije, in ovčice po trati rade derzajo. Filip tenkó na uho vleče, in posluša, kako škerjanček pod nebam žvergoli, gerlica v logu gróli, slaviček pa v germu drobni. Tudi zvoniti šliši, in serce mladenčevo pobožnega veselja kipi.

*) Nazočen ali pričajoč.

Filip se odkrije, na štor poklékne, roke vzdigne, in začne moliti rekoč: „O moj Bog! zahvalim te za ptičice, ki mi tako vesélo, popejo, □ za pisane rožice, ktére tako lepó cvetejo, □ za zeleno travico, na kateri se moje ovce tako rade pasejo, — za ljubo sólnce, ktero me gréje, — za drago mater, ki mi kruha dajejo, — za očeta, kateri mi suknjico kupijo. — Oh ljubi Oče, obvaruj me, de se danes ne zbodem, de me kača ali kak kušar ne pikne, de mi dróbnica v škódo ne uide, de jo prav sito napasem, in srečno domu priženem.“

„Marljivo hóčem škóde varovati; ljube živinice ne bom tepel, tudi ne klel. Učil se bom, kar so mi gospod učenik naložili, de bom v šoli dobro znal, kar bodo prašali.“ Tako je Filip zjutraj molil, se pokrižal, in je svojim ovčicam lépo pésem zapel, ktere so se mirno pred njim pasle.

36 XXXVII. Otrokova juterna pésem.

Dobro jutro! spet živim,

Tiha noč minila;

Jutra se obveselim;

Luc' se ponovila.

Petelincik me budi,
Piškam ključ stara;
Hitro vstati mi veli,
Zaležuhe kara. *)
Plučice se pojejo,
Stvarnika častijo,
Molit' vse me ključjo,
Peti me učijo.
Ljubi Bog! zahvalim te,
De si me ohranil,
Prosim, de ti dalje še.
Hudega me branil.
Dobro jutro, mamica!
Bote jesti dati,
Za kosil' ce **) dobrega.
Kaj ste nam odbrali?

*) Zaležuh, ki dolgo lež. — Karati ali kregati.

**) Kosilice ali zajterk namesto froštik.

*Belo hočem se umit',
Čedno dete biti;
Vmarano ne smém hodit',
In ne k mizi priti.
Hvala Bogu, lepa je,
Zdrava in vesela,
Topla sije solncice;
Pojdimo na delo.*

39 XXXVIII. Moli in delaj!

1. Kdor hoče srečen biti, naj rad moli in pa pridno dela. Brez molitve Bog sreče ne da, brez dela pa kruh ne raste. Bog je Adamu rekel: „V potu svojiga obraza boš kruh jedel.“

2. Otrokovo uaj imenitniši délo je učiti se v šoli in doma, brati in pisati, pa tudi si kruh služiti vsak po svojem stanu. Kdor nóče delati, ne smé tudi jésti.

Zórko je imel dva sina, pa si nista bila podobna brata. Lovranec je bil prav priden, je vsako jutro pred solncam vstal, je rad molil in se pridno učil, pa tudi delal. Ako ni imel drugega opravila, je materi derv ali pa vóde pri-

našal. Za to je bil vesel in zdrav, vsaka jed mu je dišala, ter si je lepo žvižgal in pél.

Boštjan je, njegov brat, je bil pa zaležuh. Vsako jutro so ga mógli na kosilice klicati; ni ga veselilo deláti, ne učiti se. Po klopéh se je pomikal, ali pa za plotam lazil. Pri mizi ga je grozilo se pokrižati ali žlico prijeti. Škornic ni po pol leta otrébil, ampak le pod klop metal jih je. Oče in mati umerjeta, in sinama lepo premoženje sporočita. Lovranec je pridin in obogatí; Boštjan pa noče delati, in v kratkem svoj délež zapravi. Poslednjič pride, naj bi ga Lovranec redil. Dajal mu je za potrebo, pa ga je tudi k delu priganjal, in mu večkrat staro resnico povedal:

Lenega čaka stergan rokav,

Pal'ca beraška, prazen bokal.

3. Kadar délo začneš, Bogu ga priporoči; kadar delo dokončaš, Bogu ga izroči. Če je délo težko, le volno ga opravlaj iz ljubezni do Boga. Pri delu Boga védno pred očmi iméj. Pri délu roké, pri Bogu sercé. Bog daje délu sréčo in spéh.

Métka je bila vsakega dela dobro vajena; bila je berzna deklica, pa molila ni rada. Mati jo dajo h kmetu služiti, in, ko slovo jemlje, jo lepo podučijo rekoč: „Le vsak dan moli in prosi Boga, de bi te v službi varoval, in ti srečo dal.“

Prevzétna Métka pa pravi: „Za to me ni skerb; vsakega dela sim dobro vajena.“ Jeli Métka prav djala? — Pervo jutro gre Métka kuriti, pa luči upihati ne more. Vzáme latérno, in k sosedu po luč leti. Po zimi je bilo, in pa zlo polzko. Metki spoderkne, na

lédu pade, in laterno potrupi. Za to je bila Métká prvi krat kregana; pa se na slabo vreme izgovori.

Gospodinja ukaže Métki pod streho *) iti po korbico jajec. Metka pletarec **) z jajci vzdigne, izpod njega pa miška tako naglo smukne, da se deklina prestraši. Korbica Métki iz roke pade, in vse jajca se pobijejo. Gospodnji je na Métko še zavoljo sterte laterne merzelo; ni poslušala njenih izgovorov, in je Metko prav hudo okregala.

Ne dolgo po tem nese Métká lonec ***) mléka prav varno na glavi, in stopi ravno pod kap, kar težek kruncelj †) od stréhe Métki na pisker treši, in ga potruplje. Kadar Metka vsa z mlekom oblita v hišo stopi, se gospodinja nad njo tako hudo razjezi, de ne smé Métká besede ziniti, in jo kakor nerodno deklino od hiše spodi.

Vsa zajokana Métká domu k materi pride in tóži, kako se ji godi: „Vidiš, kako potrébno je moliti, in Boga dobre sreče prositi! Lékdo déla in rad móli, tistemu pojde vse po volji.“

38 XXXIX. Dober večer za otroke.

Pridin otrok vsak dan pobožno konča, kakor ga z Bogam začne. Pervo večérno délo

*) Ali na dilje, ali na izbo (jispo).

**) Pletarec, jerbas ali procanja.

***) Lonec ali pisker.

†) Kruncelj ali cengelj.

otrokovo je vse svoje reči lepó v réd déti, de so drugi dan k rédu. Obuvalo se mora osnažiti, in na pravi kraj postaviti, de se zjutraj lahko najde. — Drugo delo otroka je večerno molitvico zvestó opraviti, Boga zahvaliti za vse prejéte dobrote, pa tudi Boga za odpušenje grehov prositi in se priporočiti Bogu in angelu varhu, naj nas prihodnjo noč varuje.

Tretje delo pridnega otroka je na večer očéta in mater za blagoslov prositi, po tem se sléči in spat iti.

Néka brata se nista pogajala: Pavlik, sédem lét star, je bil opekljiv *), Šimej pri petih letih pa še ves otrok. Nekega dne je bil Šimej Pavlika hudo razžalil, in nista se spravila, preden zaspita. Oče to vedó, k posteljici stopijo, in Šimeju rečejo, naj te besede za njimi moli prej, kot zaspí: „Preljubi moj Bog, zahvalim te za ljubo solnce, katero mi je sijalo, — za ptičice, ktere so mi péle, — za travo, po kateri sim skakal, — za rožice, ktere sim tergal, — za živež, kterega si mi dal, — za čisto vodo, katero sim pil, — za zdravo sapo, katero sim dihal in za vse, kar sim dobrega vžil. Oče nebeški! ohrani mi nocoj očéta in mater zdrave in veséle, pa tudi mojiga ljubega brata.“ Šimej je roke povzdignil, in vse beséde lepo za očetam molil, ali pri zadnjih besédah se milo razjoka rekoč: „Ne bom jutro svojiga ljubega brata več žalil, ne, nikoli več tega ne bom storil.“ Hitro zdaj Šimej vstane, in gre Pavlika za odpušenje prosit. Ko

*) Opekljiv ali zamerljiv.

šta se pravila, in mu bratec rokó poda, se
Šimej vesel ležat poverne, in sladko zaspi. —
Solnce naj ne zajde čez našo zaméro.

XL. Lahko noč.

1. Svetlo solnce se je skrilo, — vse na
svétu potihnilo, — vse odéva tiha noč, — de
zaspati je mogóč.

2. Svetle zvézde pa gorijo, — tam na nébu
se svetijo, — kakor bi nas angelci — dol iz raja
gedali.

3. Ptíčice in druga ž'vina, — gospodarji
in družina, — vse počitka željno je, — tiha noč
zaziblje vse.

4. Bog je vkažal tiho djati, — de bi mogli
slaje spati. — Kdor sovraži nóčni mir, — on
ni človek, on je zvér.

5. Moja glav'ca je zaspana, — moja po-
steljca postlana. — Ljubi angel varih moj, —
~~mene varuj ti nocej!~~

6. Oče! vi mi križ storite, — mati! vi me
pokropite, — de prav lahko, sladko spim, —
naj vaš žegen zadobim.

7. Jutro hočem zgodaj vstati, — nočem
zarje zaležati. — Bog mi daj svojo pomoč! —
Oče, mati, lakko noč!

XLI. Prazin strah.

Kaj je strah? Strah je prazna reč,
ktere se otroci bojé, ki ne vedó, de navadno

stare babele in pa abotne pésterne otrokam strah napravljajo. Veliko otrók se od strahu po noči izpod stréhe ne upa, veliko jih od strahu zbolí in tudi pomerje. Prazen strah je duše huda bolézen, ktere se človek vse svoje žive dni težko znebi. Glejte otroci! de tudi vas praznovérnih reči ne bo strah.

Kdo pa strah déla? Hudobni ljudje drugim strah delajo, abotni pa sami sebi; modri ljudje praznega strahu ne poznajo. Ali vas je, otroci, rado strah? — Ali rés po noči bavbav hodio troke pobirat; kakor pésterne pravijo! Pésterne lazejo, in zaslužijo oistro kazen, ki otroke tako plašijo. Otroke angelci varujejo, bavbav je pa prazna, močno škodljiva in nevarna beséda.

Poldik je déklo rad poslušal, ktera mu je strašne reči od duhov pravila, kadar je zvečer prédla. Groza je Poldika bilo, in skoraj si ni upal zaspiti. Ko se je stemnélo, je po vsih krajih glédal, ali ni strahu viditi, pa ga ni bilo. Dékla je včasi nalaš po hišnih vratih popraskala, in Poldik se je pod odéjo zakrival. Pogosto se mu je sanjalo, de je gerdega duha vidil. Iz spanja je planil, in zdihoval toliko, de ga ni bilo konec. Glejte, to je Poldik imel od praznih kvant, ktere si je dekla izmišljevala.

Ali res duh mertvih žive strašit hodi? Duh rajnih mertvih ne pride nazaj, če mu Bog ne dopusti. Zveličani v nebésih ne želijo nazaj priti; tudi dober duh ne straši, in nam hudega ne želi. Pogubljeni nazaj ne morejo. Oni so na božji praviči. Tudi to je laž,

de mertvi od enajstih do dvanajstih po noči okoli hodijo. Trupla mertvih v zemlji počivajo, njih duše pa uživajo, kar so si zaslužile.

Lizika se je po noči prebudila, in zdi se ji, kakor bi kdo na vrata poterkal. Ona se v postelji uséde, in prav tenko posluša. Spét prav močno poropoče. Lizika od straha komaj diše. Za nekoliko trétji krat prav dolgo ropoče. Lizika se spomni, de so teta bolni; misli si, de so umerli, in prišli slovo jemati, kakor je slišala praviti. Vsa plaha pod odéjo smukne, in celo noč od strahu očesa ne stisne. Kaj pa je biló? Pes je na pragu sedel, bolhe obiral, in z svojim gležnjem po vratih terkal. Ko se je zdanilo, Lizika prva iz hiše gre, in psa na pragu najde.

Kaj pa po noči straši? Miši, podgane, mačke; pa tudi malopridni ljudjé. Kadar kaj takega slišite, le serce, in pa palico v roke! Hitro bo zginilo, ali se prikazalo, kaj je.

Urbanek je imel módre stariše. Niso mu od strahov, ne od duhov, ne od copernic in takih reči pravili, ko je še otrok bil; zato ga pa tudi ni bilo strah. Nekega večera po zimi je bil pri sosedu, ko so ravno žénske prédle, in se od duhov pogovarjale, rekoč, de tudi pri njih že več noči pod strého straši. Urbanek se jim smeja. Ne dólgo po tem začne nad hišo skakati, kakor bi konj stopal. Vsi ostrašeni sedé. Urbanek pa (petnajst lét star) jih nagovarja, naj grejo gledat, kaj je; ali vsi se tresejo. Urbanek luč prižge, in gre

serčno pred njimi, domači pa strahoma za njim stopajo. Pa kak strah jih obleti, ko po stopnicah pod strého pridejo! Gerda kozlova glava z dolgo brado nad nje skoči, in oči se pošasti v glavi zasvetijo. Vsi domači nazaj zletijo, Urbanek pa sam nad pošast gre, jo za brado popade, ter jo po stopnicah v izbo privleče. In pogledjte, koliki sméh! Kozel se je bil na korenjavko navadil, ktera se je pod streho sušila, in se do nje splazil.

Kako pa je to, de ljudi môra tlači? Mora ne ljudi, ne svinj ne tlači, kakor je prazna véra, ampak gosta kri, ali pa presit želodec, če se kdo preveč navečerja, po tem pa znak (na herbtu) leži. Stare kvante starodavnih neznabožcov *) so to, katerih se kristjanam ni bati. Česa pa nas mora biti strah? Strah nas bodi greha; on je naj večje hudo. Bati se imamo Boga, ker on hudobne otroke strahuje. Strah nas bodi hude vesti, ona stori, de se hudobnež svoje sénce straši.

Kilijan je o polnoči v grašinski ograd zlezal žlahtnega sadja krast. Dve vreči **) jabek nabaše, in ravno s prvo vrečo tiho za zidam tapa. Na turnu dvanajst bije, in véter po drevju zašumi. Kilijan ugléda vstric sebe za zidam črnega možiča, kateri kakor napro-

*) Neznabožec ali ajd, ki Boga ne pozna.

**) Vreča, mavha ali žakelj.

šen tudi mavho jabelk nese, in ž njim beži. Kilijan se prestraši, svojo mavho spusti, in dirja, kar premore. Tudi črni mož svojo mavho zaluči, in ž njim beži, na koncu verta pa zgine.

Drugo jutro Kilijan pripoveduje, kako strašno pošast je vidil; de pa je kradel, zinil ni. Grašinski gospod pa Kilijana pokličejo rekoč: „Ti si nocojšno noč v našem vertu sadje kradel; mavhi imate znamenje tvojiga očeta. Črna pošast, ktero si vidil, je bila tvoja lastna senca na zidu, zakaj mésec je svétel ravno o polnoči. Dal te bom v jéčo zapreti.“

Tako se človeku godi, kateri nima dobre vesti; kdor pa dobro vest ohrani, on se lahko strahu brani. Le poprašaj prav čversto: kdo je? postoj, in pa prav ojštro pogléдай. Dober duh nam ne stori hudega, hudega duha se nam pa ni treba bati. V božjih rokah smo. Bati se nam je le hudobnega človeka.

Pa tudi drugih strašiti nikar! Strah je zdravju škodljiv, in že marsikteri bedak je strašenje drago plačal.

XLII. Kako je škóde varovati.

Lahko se škóda zgodi, težko pa se storjena škóda poverne; otroci imajo škóde skerbno varovati, ker je nimajo s čim poverniti.

1. Kamnje lučati je nevarna, gerda navada; hitro škodo narediš, pa tudi lahko človeka ubiješ. Judje so kamnje v svetega Štefana lučali; njim so otroci podobni, ki kamnje mečejo. — Fabijanik je rad kamnje lučal, zdaj na mačke, zdaj na pse ali na ptice. Oče so mu to prepovedovali rekoč: „Fabijanik! ne lučaj mi kamnja; boš veliko nesrečo napravil.“ Fabijanik pa ni bogal. Enkrat pride sosed tožit, de mu je Fabijanik dve šipi *) na oknu poterl. Oče so mogli škodo plačati, in sram jih je bilo, de niso Fabijana bolj v strahu imeli. Pa kaj se je še žalostnejšiga pripetilo!

Fabijanik z dvoriša čez zid kamnje luča, ravno deklica memo pride, kamen ji v oko prileti, in oko izteče. Oh, to je bila nesreča! Berič po Fabijanika pride, in do kervavega je bil tepen. Stariši so mogli deklici velike bolečine plačati, in vsi ljudje so Fabijaniku oponašali rekoč: „To je tisti hudobnež, kateri je ubogo deklico ob oko pripravil!“ Fabijanik se je ustrašil, kolikorkrat je srečal révno deklico, ki je zdaj samo z enim očesam vidila.

2. Ne igrajte se z noži, z ojstrimi svinčniki ali s peresi; lahko koga ranite ali oslepíte. — Učenci so nekđaj v šoli ostali, in popoldanje šole čakali. Uberejo si drugi druge iz šole zapérati in poskušati, kateri so močnejši. Štefanik skoz ključevo luknjico gléda, Markec pa skoz špranjo v njega pljune.

*) Šipa ali šajba.

Štefanik se razserdi, pero s klopi pobere, z ojstrim peresam skoz luknjico žokne, ko ravno Markec oko na luknjo pritisne, viditi, kaj Štefanik počénja. Tako je Štefanik Markicu oko iztaknil. Oh, bila je žalost in pa jok! Tudi šiba je pela; pa Markicu očesa ni povernila.

3. Doma ročke, sklede, lonce, verče, kupice in talarje varno v roke jemljite. Po nemarnem se naj več škode zgodi. — Makselj ni na nobeno reč skerbi imel, zdaj je okno sterl, zdaj talar na tla vergel, de so čepinje krog ležale. „Le počakaj, dečko“, so oče djali, ti nimaš, de bi škodo poplačal. Če še vdrugo kaj stareš, ti bodo v kaki čepinji jesti dajali. In če na oknu šipo stareš, boš mogel po zimi ravno tam sedeti, kjer bo merzli veter naj huje pihal.“ Makselj je čutil, de je očetu resnica, in je vprihodnje dobro pazil, de bi česa ne sterl.

4. Ne hodite po polju, in po travnikih pota ne delajte, če je ravno gerdó blato, de zimine ne poteptate, in nove steze ne naredite. Pervi se ógne gerdega pota, in misli, kaj pa to? saj tolike škóde ne storim. Drugi pa najde pervega sléd, in tudi za njim gre, po tem pa sto in sto drugih. Lastniki se jezijo, in gerdó ljudi kólnejo. Kdo je vsega tega kriv? Pervi, kateri je po strani stopil.

5. Na paši živino v škodo pušati napravlja v soséski veliko zamere. Tréba je pastirjem na živino dobro gledati, in skerb-

no vračati, de se ne privadi v škodo hoditi. Na paši plote in meje kuriti, v ptuje polje po krompir in koruzo hoditi, ter jo na kurišu peči, je po tatinsko. Kaj velí sédma božja zapoved?

6. Po vertih in drugod ljudsko *) sadje pobirati, ali v vinograde po grozdje hoditi je gréh. Kar ne želiš, de bi ti drugi storili, tudi ti drugim ne stori.

7. Drévja ne lomiti, ne raniti, naj bo sadno ali hostno, naj bo listno ali iglato; tudi drévje živi, in se posuší, če ga prehudo raniš. — „Oh, nikar mi verha ne ulomi, bom ti dobrega sadja dal!“ prosi žlahtno drévce neusmiljenega fanta, ki si gre šibe s cepca**) česat. „Kaj sim ti storila, de mi tako neusmiljeno kožo béliš? Ali ne veš, de ti bom poslednjo hišico dala, v kateri te bodo pokopali?“ bi djala, če bi mogla, zelena smreka gerdemu smolarju, ki si kožulce za smolo dela. „Pokáj kamenje in pakleze***) po meni mečes?“ se jezi polna jablan nad hudobnim otrokam „tako gerdó mi povračuješ, de ti lépih jabelk dajem?“ — Naši rajniki so nam drévja nasadili in požlahtnili; tožili bi nas, ako bi drévje poškodovali.

*) Ljudsko ali tuje.

**) Ali céplenjca.

***) Paklez, krepelo ali ohlešek,

XLIII. Hudobni živinoder.

Pankračev Tilen je imel gerdo šego živino neusmiljeno pretépati, po pséh kamnje metati in mačke terpinčiti *). Spomladi je vse gormovje preiskal, in če je kako gnjezdo našel, je starim jajčica poterl, mlade vzél in starke s kamnjem pobijal. Vrabcam je vse gnezda podrapal, in mladim lastavkam perute popipal. Tako je Tilen z živino délal, pa tudi ni otroka sréčal, s katerim bi se ne bil stépel. Kaj bo iz takega dečka?

Tilen odraste, in se mesarije izučí; mesariti ga je naj bolj veselilo. Neusmiljeno je teléta s pesmí gonil, zvezane vozil, se na nje usédal, in je klavno živino takó gerdó pretépal, de je bilo méso s kervijo podpluto. Igral je rad, in se je z igravci pogosto do kervavega stépel. Nékega dne goljufam v roke pride, in ž njimi ves volovski kúp zaigra. Tilen si ne vé pomagati, in med tobakarje gre. Po malem začne krasti in ropati. Tobakarji so bogatega mlinarja poropali in umorili. Naj grozovitniši je bil Tilen, in on je mlinarja zaklal. V kratkem po tem so ga zgrabili in ob glavo djali. Tako daleč zajde otrok, ki v svojih mladih letih živino terpinči.

1. Kdo pa živino terpinči?

*) Terpinčiti ali martrati.

Mesarji živino terpinčijo, kateri teléta ali svinje preterdó véžejo, jih na voz kakor derva mečejo, de jim glave z voza visijo, in se po kolih brusijo. Ubogo živinče po celi dan ne dobi jesti, in se na solncu peče.

2. Delavno živino terpinči voznik, kateri jo preobtovéri, vso spehano, lačno in žejno na cesti pusti, on pa v kerčmi sedi in pije. Tudi konjarji in volarji živino derejo, kateri jo po glavi tolčejo, ali pa pretépajo, kadar réva v klanec ne more speljati. Neusmiljen človek je, kdor živino stradati pusti, je ne napaja in ne čedi, bolnega živinčeta ne zdravi, ali šepavo, oderto živino uprega. Tudi pse uklepati, in jim veliko nalagati ni prav; psi niso za vožnjo.

3. Živino terpinči hudobnež, kateri po psih, mačkah kamnje luča, zvezane teléta in ovce péha i. t. d. Hudobnega serca je, kdor živino suje, ktera mu nič ne stori.

4. Živinoder se imenuje, kdor mačkam orehove lušine na tace prismoli, jim mehurje navéže, in jih po hudem vetru izpusti, ali jih celo na dile*) pribije, de jih žive voda odnese.

Aleš je rad pse dražil, in tudi druge otroke tako učil, kar so si psi dobro zapomnili. Kadar je memo hrama šel, so nad njim lajali in se v njega zaganjali. Po vsi vasi so bili psi razkačeni, in so tu in tam ktereга otroka

*) Dila, deska ali blanja.

ogrizli. Kdo je bil tega kriv? — Nespametni Aleš se pa temu smeja. Oče Aleša v mlin pošljejo. Velik pes, ktereга je Aleš večkrat dražil, je ravno iz ketine. Ko Aleša pes ugléda, ves serdit nad njega skoči. Raztergal bi ga bil, ko ne bi bil mlinar pritékel in Aleša otél. Otroci! kako se imate vésti, da vas ne bodo psi čertili? —

5. Neusmiljeni so ribarji, ki žive ribe na suhem imajo, živim luskine stergajo; pa tudi kuharce, ktere rake ali polže v merzli vodi k ognju pristavljajo, na mesto de bi jih s kropam umorile.

6. Gerdeži in pa neusmiljenega serca so žaboderi, ki živim žabam skoke porézejo, in take žabe kam veržejo, ki še le čez več dni v strašnih bolečinah poginejo.

7. Neusmiljeni so otroci, kateri metulje, kébre, muhe in kobilice lovijo, jim perutnice ali nogice pulijo, de ne morejo letéti; ali pa kébre nabadajo, de jim mline gonijo, in se po malem ugonobijo.

8. Gerdo delajo mladénči, ki pticam gnjézda razdérαιο, jajčica razbijajo, starke lovijo, ali pobijajo, de morajo mladiči gladu poginiti, ker revčikov nihče ne pita.

9. Bog je živino vstvaril ljudém za veselje in korist, ne pa de bi jo terpinčili. Prav je živino rabiti, tudi v živež klati, in če nam škodo ali nadlégo dela, jo pokončati, ne pa je brez sile terpinčiti in prehudo imeti. Tudi

živino boli, če ravno povedati ne more. Sveto pismo pravi: „Pravični se usmili tudi svoje živine, hudobnikovo serce je pa neusmiljeno.“

XLIV. Veséle ptičice.

1. Dobrotljivi Bog je vstvaril nebo in zemljo. Bilo je po svetu zeleno, vse polno rožič in drévja, pa vse tiho in žalostno. Vstvaril je Bog ptičice, naj mu pod nebam pojejo; vse je bilo živó in vesélo. V samotni pušavi, kjer žive duše ni, ptičice Stvarniku hvalne pesmice žvergolijo.

2. Veliko je lepih ptičic po hribih in dolinah. Naj večja ptica je štruc, kateri jajce znese kot detéčja glava debélo. Naj manjša ptička je kolibri, ne večji od naše bučelice; njegove jajčica so drobne kakor grah. Naj lepša ptica med nami je pav, kateri ima po štiri čevlje dolg rep, pa zlato, prižano perje. Če se hoče pav bahati, svoj rep v kolo zasúče, de se mu v solnčni luči bliskeče, pa se tudi zadere, de se po uri daleč sliši.

3. Ptičice nam kažejo božjo modrost. Kadar začne o spomladi sneg kopneti, se začne njajo ptičice páriti. Toliko se ljubita on in ona, de, če eno zgine, tudi drugo od žalosti mine. Po dvoje ptičic krog léta si poiše skriven kraj, in začne gnjézdice nositi. On nósi celi dragi dan pérje, žimo in ilje, ona pa v

skritem koticu sedi, in lepó gnjéздо dela. Ni človeka toliko ročnega, kateri bi kaj takega naredil. Neusmiljenci so, ki ptičicam gnjezda razméčejo; gotóvo bi se derli, ko bi jim kdo hišice takó gerdó raztergal.

4. Kadar je gnjéздо gotóvo, starka vsak dan po eno jajčice znese. Vsako pleme jih ima na število podobnih; lepo pikaste so. Kadar jajčic dovolj nanese, začne valiti. Cele dni starka v gnjézdico sedi, in jajčica greje, stari pa krog gnjézda póje, in ji kratek čas dela. Še ne zleti starka, če tudi kdo pride; takó skerbno jajčica varuje! Kako gerd mora biti, kdor ji jajčica vzame, mečká, in gnjéздо razterga! Žalostna začneta spet za gnjézdice nositi; pa kaj, ker jima je že večji del prepozno!

5. V nekoliko dnevih se jajčica ugréjejo, mladiči v lušini oživijo, in svoj živež najdejo. Naj poprej beljak, potem romenjак *) povžijejo, in tako zrastejo, de je mladega jajce polno, Kadar mladič živeža nima, začne lušino kljuvati. Tudi starka mu pomore, in glej! lep ptiček se izvali. Révče je slepo, golo, in si ne more pomagati, le milo čivka. Stara svoje mladiče z velikim veseljem pitata, jim neprenehoma živež nosita, in hrano vsakemu v kljunčik polagata. Kadar je huda ura, mlade s svojimi perutami ogerneta, de bi jih ne zeblo. Kako milo je to! Kolik gerdun je, kateri starim mladiče pobere, de si jih ravno branita, in milo

*) Romenak ali žoltnak.

čivkata! Tak človek je volku podobén, kateri skerbni materi ljubo déte iz zibeli vzame.

Prišlo je nekoliko déčkov po germovju gnjézd iskat. Blizo hrama je sinica v votli jablani mlade imela. „Tiho“ veli Jurko, ko sinico ugleda. „Kaj velja, de jo zadénem!“ — Zaluči kamen, in stara sinica se mervta zavali. Z velikim hrupam gerduni mervto sinico ogledujejo. — Hitro druga sinica po véji priferfra. „Poglejte! tudi ta bo moja,“ reče hudobni Jurko, in jo ubije. Žalostno mladiči v votlem déblu čivkajo. Sósed zravno pride, in hudobne šterkavce *) okara rekoč: „Kaj ste storili, hudobneži! Stare ste pobili; kdo bo pa mlade preživil? Od glada jih bo konec. Kako bi vi jokali, naj bi razbojnik priderl, in vam ljubo mater zadavil. Ali ne veste, kaj sveto pismo uči: „Če najdeš po potu na drevésu ali na tleh ptičje gnjéздо, in starko na jajcih ali mladičih sedéti, ne jemlji starke, ampak izpusti jo, de se ti bo dobro godilo, in de boš dolgo živel.“

6. Kadar se mladi izgodnjajo, jih stara izpeljeta. To je starima veselje! Od véje na véjo, od verha na verh jih kličeta; mladi se jima glasijo, in za njima ferfrajo. Tako jih letati učita! Ves rod za starima po logu leta, pôje, in se veseli. Gerdo serce bi bilo, mlade, kateri še prav letati ne morejo, loviti, jim perute pipati, in jih za kratek čas terpinčiti.

*) Šterkavec ali malopriden fantin.

Star vojšak, ki je o bér glah hodil je mladén-
čem dostikrat pravil rekoč: „Oj, mladenči,
poglejte, kako se meni godi, in varujte se
ljube živinice terpinčiti! Ko sim bil mlad in
noroglav, sim pticam gnjezda jemal, jim jajca
terl, in mladiče tolkel, de so revčiki silno
cvilili. Na boj sim prišel, in tudi meni so na
vojski sovražne kugle nogé raztergale.
Kolikorkrat slišim ptičico péti, se mi zdi, kakor
de bi govorila: „Prav ti je; saj véš, kako gerdo
si z nami délal! Oh, mladenči, nikarte vi tako!“

7. Čemu pa so ptice? Nam na veselje.
Oh, koliko veselja ptičice ljudem délajo! Ob
juterni zori se začnejo glasiti in peti juterno
pesem. Kako mično prepéva slavič v ger-
movju po noči, zdaj jóče, zdaj žvižga, zdaj
milo drobi. Kako častito se škerjančik*)
s polja kviško vzdiga, in hvali Boga, po tem
spet med brazde letí živeža si iskat. Môli in
délah! nam veli.

8. Slišiš li gerlico, kako v zelenem gaju
góde? Ali se ti ne zdi, kakor de bi mati
zibala in svojimu détetu péla? Kanarčiki
in rudeči popkarji se naučijo vižice
péti, de orgle tako lepo ne pojejo. Škvorce
in srake tudi besed naučiš. Sinkovce
z žaréčim železam slepiti, de bi rajši péli,
je grozovito. Tudi ptičica bi rada tožila, če

*) Škerjanec, šova ali golibar.

bi zamogla, rekoč: „Kaj sim ti hudega storila, neusmiljeni človek, de mi ljubo luč jemlješ?“ — Hudoben ptičar je sto in sto šinkovcov oslépil, in jih v mestu drago prodal. Na stare dni pa je sam oslépel. Fant ga je vodil od hiše do hiše živeža prosit.

9. Veliko koristnega ljudem drobne ptičice delajo. Ptica zanese semena na visoke pečine, v neznane kraje, kamor človeška noga ne more, de se zernice vcimi, in zraste lepo drevo. Lastavke pobirajo škodljive komarje in mušice po letu, katerih bi bilo toliko, de mi dihati ne bi mogli. Sinice, berglezi in domači letavci pobirajo gosénice in druge škodljive črve po sadnih vertih, de nam drévja ne objedo. Tudi vrabelj *) zerno zasluži, ki ga pozoblje; ako pa on ne, za ptice poplača dobri Bog, ki veli:

„Poglejte ptice pod nebam; one ne sejejo, in ne žanjejo, tudi ne spravljajo v žitnice, in vender jih Oče nebeški živi.“

10. Tudi za živež nam je dóbri Bog perutnino dal, redimo kure, race, golóbe i. t. d. in jih v živež kóljemo; ali brez potrebe jih terpinčiti in brez koristi jih moriti bi ne bilo prav. Sv. Duh pravi: „Kdor iz hudobije golobico zadavi, ktera mu iz roke zoblje, on tudi lahko nedolžnost zapélje, ktera k njemu pribeži.“ Ptice loviti ali streljati ob času, kadar

*) Vrabelj ali vrabec.

valijo, je prepovedano, le od male gospojnice*) pa do novega leta se smejo ptice loviti.

11. Kadar se zima približuje, se odpravljajo tudi ptičice v tuje, toplejše kraje si živeža iskat. Žalostne se zbirajo, kakor de bi slovo od naših krajev jemale. Zbrane se vzdignejo, in letijo v dalne dežele, prek širokega morja, v gorko Afriko, po 3000 ur daleč. Nahajamo tudi po zimi celé kupe ptičic v votlem drevju spati. Oče nebeški vse živi, in vrabec s stréhe ne pade, de bi Bog ne vedel. Kadar se ljuba spomlad spet poverne, pridejo tudi drobne ptičice, ter nam prinesejo nove pésmice, otrokam novo veselje.

XLV. Poduk lepo pisati.

Šimonov Petrik je prav lepo pisal; gladko mu je šlo pisanje od rók. Andrejev Pavlik pa je tako kasno in težko roko vlékel, kakor de bi kdo derva sekal, in vender sta bila oba ravno tisti dan in ravno tisto uro pisati začela. Kako je to? — Kdor hóče berzno in gladko pisati, se mora od kraja vaditi pero prav deržati in na lahko pomikati; pero ni drevnica, ne cépec.

1. Pisavno knjižico lepo pred to se položi na mehko podlago; na goli, terdi klopi

*) Mala gospojnica ali mala maša.

se ne da lepo pisati. Izgledni spis deni pred knjižico, de se lahko na-nj ozéraš, če ni na černi tabli napisan.

2. Pero, pripravno urézano, primi s palcam, s kazavcam in s srednikam, ne previ-soko, ne prenizko, in pa mehko, ne terdo. Kdor pero preterdo derži, težko roko dobi. Izrézo peresa k sebi obrni, in pero povézni.

3. Prava roka pisaje na mezincu počiva, de se lahko giblje. Lakta ne naslanjaj nikamor.

4. Glava se ne sme pregloboko na papir obésati, de se oči ne pokazijo; tudi po strani gledati nikar, de se prékanja ne privadiš. Jezik pisaje iztegati ali pa lice gerbančiti je gerdo.

5. Herbet se ne smé kriviti, de bi po malem sloki ali krivi ne prirastli; truplo se k pisanju nagne, pa ne preveč. Persti léve roke se na papir mehko položijo, noge zložno iztegnejo, pa križem devati jih nikar!

6. Perésa pregloboko v tinto ne omakajte, de se vam persti ne počernijo, ali de vam iz prenapitega perésa ne kane, in se vam maček ne naredi. Kdor hoče lepo pisati, mora pisavno knjižico varovati, in ne sme po strani čerčkat, kakor de bi kure praskale.

^{an} 7. Novinci imajo pisavne knjižice na štiri linije čertane, med kterimi čerke pišejo. Nekte-
kere čerke ali pismenke se pišejo med srednji dve liniji; imenujemo jih srednje, kratke čerke. Druge pismenke se potezajo do gornje

linije; visoke čerke jim je imé. Spét druge ségajo globoko do spódnje linije; globoke čerke se zovejo.

8. Čerke narejamo iz različnih čert. Z ojštro rézjo perésa délamó tenke čerte kot las, s široko rézjo pa debele kakor lasova senca. Zavihane čerte se déljajo s perésno rézjo.

9. Poglavitne čerte imenujemo tiste, iz katerih se pismenke sestavljajo. Pri nas se piše od léve na desno roko; zato tudi pismenke malo na desno visijo, in pisavna knjižica od léve navzgor povzdignjena leži.

10. Čerte morajo biti vse gladke, ne kosmate; locnji lepo zavihani, stebri ravni, obróčki pa okrogli, kakor kolač. Navzgor se potégne pero po rézi, de se tenka čerta napravi; navdol se potegne pero po širini, de se čerta tolsta stori, naj si bo steber ali locenj.

11. Zavihane čerte se tenko potegujejo, in lepo sklenejo, kakor bi izrastle. Pismenke ne smejo biti ne predebéle, ne pretolste, ampak take, de se priléžejo. Čerte ene pismenke se imajo deržati; pa tudi pismenke se ne smejo tergati, de so kakor iz célega storjene. Vse pismenke enega plemena naj bodo enako visoke in globoke, pripognjene od leve na désno.

12. Za vsako besédo se prostora pusti toliko, de bi dober *n* vmés zapisal. Tudi po véjici se pisaje za *n* prostora pusti, po drugih ločnicah nekoliko več, po piki pa za *m* na dolgo.

Malo Berilo (krain.).

13. Kdor se je pisati navadil, ne piše na štiri linije, tudi ne na tri; ne na dve. Poslednjič nobene ne potrebuje.

Pisati se mora ravno kakor po napetini; ne na vzdol, ne na vzgór; in tako je tréba znati.

Leon razločno in hitro piše, je dobro vaje pisavec; kdor pa tudi lepo piše, on krasnopisec slovi. Veselje in pa pridna vaja vse lahko stori.

XLVI. Vaja pravopisa in naglopisa.

1. Pismenke so male in velike. Velike se pišejo:

- a. V početku;
- b. Po vsaki piki, ker se govor vnovič začne;
- c. Po dvopičju, kadar beséde nastopijo, ktere kdo drugi pové; p. Sv. Pavel veli: „Kdor ne déla, naj tudi ne jé.“
- d. V pésmih se vsaka versta z veliko pismenko prične;
- e. Iména ljudi po kerstu, po rodu, po domu, tudi imena dežel, krajev, narodov in kraljéstev se pišejo z veliko pismenko; p. Juri, Neža, Belak, Kamenski, Avstrijansko, Slovenci i.

f. Zapiši vsako besédo tako, kakor jo bereš, ne pa kakor se slabo izgovarja; p. Bog, ne Buh; glava, ne guava; buča, ne bjuča, i. t. d.

g. Kakor pismenke v zlaganju ločiš, ravno tako jih pisaje na koncu verste déli, kadar moraš besédo pretergati.

2. Vsako pismo, ktero kaj priča, mora na koncu navadno končavo iméti, de se ve, kje, kdaj in pa kdo je pisal.

Kristjani štejemó léta po Kristusovem rojstvu. Navadno leto imá 365, prestopno pa 366 dni. Mescov imamo vsako léto dvanajst, kateri imajo po 30 ali 31 dni.

Pervi mésec janvar ali prosijneec se začne z novim letam; on ima 31 dni. Drugi mésec je februar ali svečan; on se začne o svečnici, in ima v navadnem letu 28, v prestopnem pa 29 dni. Tretji mesec je marc ali sušec, v katerem vetrovi radi sušé; on ima 31 dni. Četrti mesec je april ali mali traven, v katerem že trava po malem raste; on ima 30 dni. Péti mésec je maj ali veliki traven, v katerem je veliko trave; on ima 31 dni. Šesti mésec je junij ali rožnik, v katerem rože naj lepše cvetejo; on ima 30 dni. Sédmi mésec je juli ali mali serpan, v katerem že po malem serp rabijo; on ima 31 dni. Osmi je avgust; ali veliki serpan, v katerem že dožanjemo; on ima 31 dni. Devéti je september ali kimovec; on ima 30 dni. Deséti mésec je oktober; kozoperski ali vinotok; on ima 31 dni. Enajsti je november

ali listopad, ki ima 30 dni. Dvanajsti mésec december ali gruden ima 31 dni.

3. Vsako leto ima 4 kvatre ali četerti, dva in pétdeset tédnov ali nedélj. Vsak téden ima sédem dni, ki se imenujejo: pondélek, vtorik, sréda, četertik, pétik, sabota in nedélja. Vsak dan in vsaka noč skup imata 24 ur. Ena ura štéje štiri četerтинke ali 60 minut. Daljši ko je dan, krajša je noč; krajši ko je dan, daljša je noč. Od božiča do krésa raste dan, od krésa do božiča pa raste noč, kar nam pratika ali kole-dar kaže.

Na koncu pisanja se napiše kraj, dan, mésec in léto, poslednjič pa pisavca ali pisavke ime kerstno, rodno, in včasi tudi domače, n. pr. V Celju 1. novembra 1851.

Blaže Brenko, Podgorski.

Neža Vidic, Hrenova.

XLVII. Kaj bo iz šolarjev?

1. „Jaz bom vertnar,“ je djál Filipik, ko se je izšolal in v nauk podal. „Pač je lepo med zelenjem, med dišečimi rožicami delo imeti.“ Dali so ga vertnarstva se učiti; ali kmalo Filipik domu pride, in tóži, de móra neprenéhoma kučati*), čepé pléti in po zemlji plaziti, tako de ga križ in koléna bolé.

*) ali čepéti.

2. „Kaj pa češ biti?“ vprašajo oče Filipa. „Lovec *) bom; po zelenih logih hoditi, to je veselo.“ Dajo ga lovcu za učenca; ali kmalo Filipik domu pritoži rekoč, de mu juterna sapa že pred svitam dobro ne dene, de se ne more naspati, de mu je megla premokra, rosa prehladna in zrak preojster, i. t. d.

3. „Kaj pa boš?“ ga oče spet poprašajo. „Ribič bom“ je djal. „Kraj bistrega potoka hoditi, he po ribniku v lahkem čolniciu voziti, brez vsega truda polne mreže rib iz vode zajemati, to bo veselje!“ Pa tudi tega dela se Filipik hitro naveliča **). „Za mé je to premokro delo; voda me ne terpi“ je djal, ter ribarijo popustil.

4. Poslednjič se Filipik kuharije loti. Mislil je: kuharju mora vertnar, lovec in ribar nositi; tudi ni kuhar nikoli brez dobrih grižljejev. Ali spét domu pritoži rekoč: „Za vse drugo bi bilo kuharju dobro, de bi le ognja ne bilo. Kadar moram pri goréčem ognjišu stati, se bojim, de bi se vročine ne raztopil.“

5. Zdaj oče Filipika prav oestro okregajo rekoč: „Za té tedaj nobena služba ni? Kar ti danes dopade, tega se jutri že nadovoljš. Če ni zate ne zemlja, ne zrak, ne voda, ne ogenj, boš mogel iti na uni svét službe iskat. Ali ne véš, de ima vsak stan

*) Lovec ali jager.

**) Naveličati se ali nadovoljiti se.

svoje veselje, pa tudi svoje terpljenje. Sréčno in vesélo le tisti živi, kateri délo svojiga stanu dobro razumé, svoje dolžnosti zvesto dopolnuje, in kateri je zadovoljin s tim, kar mu Bog da.

6. Kaj pa bomo mi šolarji, kadar šólo dokončamo? Kmétje bodo zemljo obdelovali, rokodelci oródje, oblačila in mnogoverstne reči napravljali, kupčevavci pa kupovali in prodajali, kar ljudje pridelujejo. Za kupčijo in obertnijo, pa tudi za kmetijo nam je denarja potreba.

7. Denarje*) imamo kovane iz dragih, žlahtnih rud, pa tudi papirnaté. Iz zlata so zlati ali cekini, navadni po 4 gl. in 30 kr., dvojnati pa po 9 gl. srebra. Sreberni denarji so križevače po 2 gl. in 12 kr., tolárji po 2 gl., dvajsetice po 20 kr., desetice po 10 kr. i. t. d. Kufréni denar je drobiž po gróšu, po krajcarju i. t. d. Papirnatí denarji so mnogoverstne veljave, in jih radi preménjajo.

8. Goldinar ima 60 kr., groš 3 kr. krajcar pa 4 vénarje.

9. Méra in vaga v nebésa pomaga, če je pravična in dobra. Potreba nam je vago in méro dobro poznati, de se ne damo golufáti krivičnim ljudém.

Téhtamo na cén-te, funte, lóte i. t. d. Cent (Ct.) ima 100 funtov, funt (℔) ima 4 četerti ali 32 lotov, lot (Lt.) 4 drahme ali kvintelce i. t. d.

*) Denarji ali penezi.

10. *Méro imamo suho, mokro in dolgo.* *Suha méra po Avstrijanskem je po navadi vagan. Vagan derži 40 dunajskih bokalov *).* *Pol vagana ali mérník (ali celjšek) je 20 bokalov. Po ranjskem méríjo zernje na star in merník; po koroškem na bern; po nekih krajih za Dravo na korce **), škafe, lonce, sklède i. t. d.*

11. *Mokra méra za vodo, vino i. t. d. je po Avstrijanskem védro 40 bokalov; bokal ima 2 políča ali 4 masele. Celjsko vedro ima le po 20 bokalov. Sódé merimo po navadi z vezíro. Sódje derže po 1, 2, 5, 10 do 100 véder in tudi več. Štertinjak derži 10, polovnjak 5 veder. Petaček ima 5 celjskih véder.*

12. *Dolgotna méra nam pové, kako dolgo, široko, visoko ali globoko je kaj. Vse to mérímo po sežnih, čevljih in palcih. Séžin (0) mérí 6 čevljev, cevelj (') mérí 12 palcov ali cól, palec ali cola (") ima 12 palcov ("")) Rokodélci, zidarji, tesarji i. t. d. méríjo na séžen in pošet (ali colstab); kramarji pa na vatel; tkavci méríjo platno na palice, in lahti.*

13. *Zemlja se meri na štirjaške ali kvadratne séžne in orala ali pluge; oralo ali plug obseže 1600 štirjaških séžnov, štirjaški séžen (□⁰) ima 36 štirjaških čevljev, štirjaški cevelj (□['])*

*) Bokal, firtelj ali pint.

**) Korec ima 44 pintov; krajnski mérník 16 firtelnov.

obséže 144 štirjaških palcov, štirjaški palec (□") ima 144 štirjaških linij (□"). — Druge reči, p. kamnje, merimo s kočniško méro.

14. Po pravici moramo mériti, naj bo suho ali mokro, na dolgo ali na debélo. Krivično blago dobrega prineslo ne bo. Krivičen krajcar desét pravičnih požre. Toraj je pregovor: Méra in vaga v nebésa pomaga, ako je pravična in dobra, ne pa pičila in krivična.

XLVIII. Skerb za časno in véčno sréčo.

1. Sréčin človek je, kateri se Boga boji, in rad déla. Vse svoje žive dni bo lahko vesel in zdrav, kdor se v mladostine razvadi. Lahko je boljšiga se privaditi, ali odvaditi se je težko. Stara navada — želézna srajca. Otroci varujte se vsake razvade.

Cencelj je imel gosposke starše. Vse so mu dajali, kar mu je serce poželelo; tako se je na predobro razvadel. Starši mu u-merjejo, in Cencelj mora iti na kméte k svoji-mu ujcu služiti. Od kraja ni bila služba za-nj. Pri stariših je večjidel brez déla pohajkal; zdaj pa mora pridno délati. Poprej si je po-sébne jedi izbiral, zdaj mu je tudi slaba jed dobra. V méstu so bili pogosto v gle-dališu ali na plésu blizo do polnoči dobre

vólje, na kmetih hodijo po storjenem delu
zgodaj spat.

Težko se je Cencelj vsega tega privadil,
pa je vender spoznal, da je tako živeti
zdravo in prav. Pri stariših je vseskozi bo-
lehal, in mogel zdravila piti, zdaj je pa
zdrav in čverst kot riba, močen kakor hrast,
in lep rudeč kakor roža. Večkrat je že djal:

Blagor človeku, sréčno živi,

Kdor se že mlad terpéti uči.

2. Rédovnost je za otroke zlata
čednost, da o pravem času vstanejo in za-
spijo, si poigrajo in jesti dobijo, ob uri molijo
in v šólo gredo, in vsako reč na svoj kraj po-
ložé. Rédovnost nam težave polajša, daje
našemu delu pospéh, počitku in živežu ték,
ter nas mnogotere škóde obvaruje.

Gospodična Sabinka je iméla svojo
izbico *), pa svojih reči nikoli ni pospravila;
vse je po čumnati križem ležalo. Mati jo
opominjajo; pa jih ne sluša. Néko nedéljo
popoldne se Sabinka lepo praznje obléče, in
z doma odpravlja.

Soséda ji prinese skledico polno debélíh
černih čéšenj. Na miži in po oknih je bilo
oblačil vse polno; Sabinka čéšnje na stolec
postavi, kateri je bil s sivo svilo **) pre-
vléčen, in gre z materjo v vas.

*) Izba, čumnata ali stanica.

**) Svila ali žida.

Sabinka pride pozno po noči domu, in se naglo uséde, pa od straha zakriči. Kaj pa ji je? — Ravno na zverhano skledico se usede, in česnje pomečka. Mati z lučjo prihité. Kaj pa vidijo! Sok češenj se je po stolici cedil, lépo belo krilo Sabinkino je pa bilo tako černo — rudeče, de ga ni mogla več obleči. „Zdaj vidiš,“ so mati djali, „kako je tréba vsako réč na svoj kraj dévati. Naj to rédovnosti lastna škoda uči.“

Marjética se je v izbici slačila, se je vselej na svojo škrinjico pri postelji usédla, šólne izula in jih ravno spód položila. Péčo in zavrtni robec je poleg sebe na stran položila, na drugo stran jópico, predpert, nadpersnik in krilo. Zjutraj se je le usédla, in je vse k rédu imela. Nikoli ni bila kregana, nikdar ni šole zamudila.

Popréj kot Marjética jópico obleče, in robec za vrat dene, si lase razčeše, si jih terdno v vozél zvéže, ali v kito splete. Potem se snažno umije, roke, usta in obraz, po létu pa tudi glavo. Ta deklica je bila čversta, je imela bistre oči in béle zobe kakor slonova kost. Ona si je po jedi vselej usta izmila, in ni prevročiga ali premerzlega jédla, de bi si zob ne pokvarila. Otroci! ali bote tudi vi tako délali, kakor pridna Marjética?

3. Ljudje pravijo, de je gizda) dober kup, lépa obleka pa draga. Otroci se imajo zatoraj od mladih nóg vaditi ne gizde —*

*) Gizda ali óšabnost.

marbolj na svoje oblačilapaziti. Obléka in obutev skerbno varovana je dolgo lépa, in dvakrat tako dolgo terpi.

Matičik na svojo opravo ni pázil. Kadar je nove čevlje dobil, je hitro ž njimi po blatu in po lužah gazil, on je kapo okoli lučal, z rokavam brisal usta in nos, je rad skoz plote in po germovju plazil, se na mokro usédal, in se je v hlačah po kakem bregu valjal, ali po kaki deski vozil. Kaj mislite, kake so bile njegove hlače? Kaj so stariši rekli?

4. Otroci, kateri imajo denarje jih ne sméjo zapravljati, temuč naj jih prihranijo za potrebo. Česar je letos preveč, tega je rado k létu premalo. Od sladkarije otroke rado grize.

Gregorec je imel svoj hranilnik *), v kterega je déval vsak krajcar. Ko je potem somenj bil, so mu oče nékaj priložili, in mu kupili novo kapo, nogovice, čevlje in takih reči. Ko je Gregor zrastel, in se bolj zmódril, si je kupil jagnje, panj bučelic in kaj takega. Pokáj pa je Gregor tako délal? Rekel je: „Kdor hoče kaj imeti, mora pri krajcarju začéti.“ Gregor je imel več veselja, kakor drugi otroci, kateri so hitro vse zajédli.

5. Za mladih lét se imajo učiti fantiči gospodariti, dekliči pa gospodinjiti,

*) Hranilnik ali šparovec.

de bodo ob svoji dobi dobri gospodarji in gospodinje. Česar se ni Janezek naučil in privadil, tega tudi Janez ne bo vedil.

6. Zravno posvetnih skerbi ne smemo nebes pozabiti, marbolj moramo od mladih dni si zaklade*) v nebesih pripravljati, vbo-gajme dajati — Bogu posojevati.

Oče Miklavž so na večer pod lipo sedeli, ko se je ravno večerja hladila; krog njih stoji tróje otrók. Pogosto so oče otroke učili, de večerja človeku tistikrat naj bolj diši, ka-dar je po dnevu kaj dobrega storil; in pa, de človek nikoli mehkeje ne spi, kakor kadar ga dobra vést hvali. „Kaj ste kaj danes do-brega storili?“ vprašajo oče otroke. „Jaz sim svoj košček kruha ubogi deklici dala, ki je davi**) lačna memo nas v šolo šla,“ je Bar-bika, naj mlajša, djala. Jurče, njen brat, pravi: „Jaz sim v šolo gredé vidil vrata na sosedov zélnik odperte, in svinje v zélju škodo délati. Hitro sim jih izgnal, in vrata zaperl.“ „Kaj pa ti, Štefan?“ vprašajo oče. Štefan molči, rudečica ga obhaja. Po malem odgovori: „Saj ste nas, oče, učili, de se ne smemo hvaliti, ker Bog vse naše déla ve.“ „Prav tako!“ moj Štefan, pa meni le povéj, naj tudi bratec in sestrice slišita, kaj si lepega storil.“ „Ko sim da-nes iz šole šel, se me je Oberčev sin lotil in me tépel. Nekdo se memo pripélje, in po-

*) Zaklad ali šac.

**) Davi ali danes zjutraj.

beruha*) nažene. Oberčev naglo čez plot skoči, in si nogo zvine. Ni mogel stopiti več, in silno je vpil. Vzdignil in na ramah sim ga domu nesel.“

„To je naj boljše délo, tudi sovražnikom dobro storiti,“ so oče djali. „Tako je stóril tvoj godovnik sv. Štefan, in tako dopolnil Kristusovo zapoved ki veli: „Molite za tiste, ki vas preganjajo, dobro delajte tistim, ki vam hudo hočejo; tako bote otroci nebeškega Očéta.“

XLIX. Skerb za bližnjiga.

1. V nebésih imamo dobrega očeta: mi vsi smo njegovi otroci. Oče nebeški nas ljubi, in rad ima, če tudi mi svoje brate in sestre, tovarše in tovaršice, znance in znanke, soséde in prijatle, pa tudi sovražnike ljubimo. Néžica je po južini**) kupice umivala, njen brat Lukec pa je šolsko nalógo pisal. Po nesréči Néžici očetov kozarec na tla pade, in se razbije. Néžica od straha zajoka rekoč: „Oh, kaj bodo oče rekli! De bi imela toliko denarjev, rada bi očetu novo

*) Poberuh ali hudoben fant.

**) Kosilo ali zajterk je zjutrej; južina, obed ali poldnevje o poldne; mala južina ali malica po poldne.

kupico kupila.“ Lukec Néžici reče: „Ljuba sestra, jaz ti dam rad svojih pet grošev; več pa nimam.“ Otroka denarje preštejeta; pa nimata zadosti, in skléneta očeta za odpusenje prositi.

*Zvečer prideta oče in mati domu. Lukec očetu naproti teče rekoč: „Preljubi moj oče! ne zamerite Néžici; kupico vam je sterla. Vidil sim, de ni nalaš storila: le pripetilo *) se ji je. Hotla sva vam novo kupico kupiti, pa nimava zadosti denarjev.“ Oče pravijo: „Ali si tudi ti hotel Néžici pripomoči? — Tedaj ji odpustim, ker se toliko rada imata.“ Néžica jokaje pride. Oče ji rečejo: „V prihodnje boljše pazi, de kaj ne potereš; za zdaj ti odpustim storjeno škodo, ker sta si z Lukcam toliko dobra.“*

2. Dobri otroci vse domače, tudi družino lepo imajo. Hlapci in dékle pomagajo otrokam ljubi kruhek služiti; gerdo bi bilo jih žaliti, jim nespodobne priimke dajati, jih oponašati ali pa po krivem tožiti. Lahko se zgodi, de bodo tudi otroci v službo prišli; s kako méro oni drugim mérijo, s tako se jim bo mérilo.

Brigita je po materni smerti pri očetu gospodinjala, pa je družino jako gerdo iméla. Nobeno družinče ji ni ustréglo; védno se je kregala, in tudi očitala, koliko ji je družina pojédla. Težko so posle dobivali, pa težko so

§) Pripetiti se ali primerti se.

tudi posli je svo léto doslužili, ker jih je prehudo iméla. Po nekih létih oče umerjejo, pokištvo posodniki prodajo, in Brigita je prisiljena služiti. Zdaj je občutila, kako boli, če otroci družino pikajo. Spoznala je staro resnico: kakor se posoji, tako se povračuje.

3. Veliko je siromakov in ubogih sirot po svétu, ki nimajo družiga očeta, ne matere, kakor v nebesih. Bog je ubožčikam oče, in želi, da bi jim ljubeznjivo pomagali. Jezus pravi: „Kdor ktereга izmed malih sprejme v mojem iménu, mene sprejme; kar ste njim storili, ste meni storili.“

L. Zapušena sirotica.

Ljubi moji otroci!

Moja sestrice vaša bom.

Nimam ateja, ne mame,

Tud' domu ne vem zdaj h kom.

Ti si umazana in gerda,

Bilo bi nas tebo sram;

Idi in se preobleci,
Pojdi k svojim staršam!

Oj, umerli so mi mati,
In očeta ne poznam;
Kdo mi hoče kruke dati?
Tud' počesat' se ne znam.

Neimam s' rota kaj obuti,
In pod streho kam ne vem;
Krog po svetu potikam,
Med otroke tud' ne smem.

Bridem v hišo! mi podajo
Škorjo kruheka za dar,
Hitro dalje me odpravijo,
Ni noben' mu mene mar.

Naj pri vas bom, otroci^{v.v.},
Oh, naj vas ne bode sram;
Sim raztorgana in blede;
Vender se pokrizat' znam.

Bodi, bodi naša sestra,
Hoč'no tvoji bratci bit';
Belo krilo tebi dati,
Lepo belo te omit'.

Mamko bomo naprosili,
Naj te v hišo vzamejo;
Ateju priporočili,
Naj ti kup'jo jopico.

LI. Kako se s pridam bere.

Otroci! znate že gladko in lepo glasno
brati. Bo vam veselje knjižice v roke jemati

Malo Berilo (krajn).

in kaj lepega za kratek čas brati. Védti pa je tudi otrokam tréba, kako se s pridam bere; tudi branje škodi, ako se prav ne bere.

1. Brati se ne smé na solncu, ali v takem kraju, kjer se bliši; od tega rade oči bolé. Brati se ne smé v mraku, kadar se dobro ne vidi; hitro bi oči otemnéle in pogled oslabeled. Pri blédi luni ali pri méscu brati Bog obvaruj! Pri branju mora svetlo biti, in pa luč od léve strani prihajati, če je mogoče. Preblizo knigo deržati napravi kratek pogled.

2. Preveliko in pa predolgo brati ni koristno, v postelji in dremaje brati je zlo nevarno. Če je predrobno pisano ali prebledonatisnje no, nas hitro od branja oči bolijo. Tudi oči se morajo počiti. Kadar na glas beremo, se ne smemo dreti ali kričati, de ne onemoremo, in nam sape, pa tudi glasu ne zmanjka. Kadar glasno beremo, si pogosto oddahnimo in počijmo.

3. Če je branje rado telésu škodljivo, duhu še bolj škoduje, če se po pameti ne bere. Beri rajši po manje, kakor preveč na enkrat. Beséda brana je duši hrana; če pa prehitro ali preveč na enkrat pojéš, lahko zboliš; če prenaglo in preveč bereš, se lahko pomotiš, in na zadnje ne véš, kaj si od kraja bral ali brala.

4. Pomisli pri vsakem odstavku, kaj si bral, ter si zapomni, kar je koristnega. Kar dobro ni, se tudi iz žlice v stran verže, in ne pojé.

Le kdor dobro premisli, kar je bral, se dobro uči, in modreji prihaja. Bolje malo, pa to dobro.

5. Naj nevarniši ste mladosti dve reči: slabi tovaršii v roke priti in pa slabe knjige v roke dobiti. Spačene bukve ali zapeljivi spisi so prepovedan sad, ktereга sam peklénšek *) po izpridenih pisarjih počerka, in ga nedólžni mladini ponuja, kakor Evi v srečnem raju, naj bi se smertnega strupa krevih naukov napila. Zapeljive knjige so mično pisane, sladke kot med; kdor pa take bukve bere, ga hitro zmotijo, kakor pijanka ribe v potóku. Kdor hóče sréčen biti, naj se slabih knjig varuje, in bukev ne bere, katerih ne pozna, in zastran katerih koga modrega ne popraša.

6. Koristno je pa dobre, pravično in resnično pisane bukve brati; one so dober prijatelj, ki nas uči Bogu lepo služiti in modro živeti. Povedo nam mnogoverstnih reči ktere nam je véditi potrebno in koristno.

7. Na mésto déla pa ne smémo brati; le ob praznikih je brati čas. Če imaš dobre bukve, le večkrat, pa po malem in pazljivo jih beri. Tako boš rasel na modrosti, pa tudi na ljubeznjivosti pri Bogu in pri vsih pravičnih ljudéh.

*) Peklenšek ali peklenški sovražnik.

LII. Zlata svatba.

Na veséli Brézi so zlato svatbo imeli. Antonova sta pétdeseto leto svojiga zakona sréčno spolnila, in vsa žlahta je z njima vesel dan obhajala. Pač je bilo veselje! Veliko zakonskih svoje sreberne svatbe, ktera se čez pet in dvajset lét obhaja, ne doživi; redki so, ki bi pétdeseto leto zakonskega življenja ućakali.

Kaj mislite, koliko je bilo Antonove žlahte na zlati svatbi? Pet sinov in tri hćere, petnajst vnukov in osemnast vnuk, šest prevnućkov in deset prevnućic. Kako pa razloćujemo mlajšo žlahto po raznih ćlénkih žlahte?

1. Antonovi otroci so v prvem naravnem ćlénku, ki se sinovi in hćere po očetu in materi, med seboj pa bratje in sestre imenujejo.

2. Antonovih otrok sinovi so Antonovi vnuki, hćere pa vnuke; oni so Antonu v drugem naravnem ćlénku žlahta, med seboj so si pa bratrani in bratrane, sestrići in sestrićne.

3. Vnukov in vnuk otroci so Antonovi prevnuki; oni so njemu v tretjem naravnem ćlénku žlahta, in so si tudi med seboj v tré-tjem ćlénku v rodu.

e o 8

4. Sinov žene so Antonove snahe, kterim tudi nevéste pravijo. Hčérin mož je Antonov zet. Snaham in zetam je Anton tast, Antonovka pa ta ša.

5. Bratje in sestre so si v pervem člénku postranskega koléna v rodu. Žena mojiga brata je meni svakinja; mož moje sestre mi je pa svak. Od teh oseb pravimo, de so si v svašini, v rodu pa si niso. Zeni dveh bratov si niste svakinji; tudi moža dveh sester si nista svaka.

6. Bratrani in bratranke, pa tudi sestriči in sestrične so si žlahta v drugem postranskem člénku; otroci bratranov in bratranek, sestranov in sestranek so si v trétjem člénku postranskega koléna žlahta.

Antonov naj starši sin je bil pri zlati svatbi starašina, ki je v imenu vsih mlajših govoril, in staričem srečo vošil. Mlajšega sina žena je bila v o d i l j a, ki je vso svatbo vodila, in skerbela za pošteno opravo in svatam za postréžbo.

Naj mlajša Antonova vnuka sta bila druga (ali trušarja), naj mlajši vnučici pa družici dédeku in babiči. Prevnuke so večji dél na rokah nosili.

V lépi versti se vsa Antonova rodbina v domačo cérkev podá, in tudi sosedov veliko jih sprémi, ki so starega Antona spoštovali. Po svétem opraviu dvoje vnukov (drug in družica) dédeku, dvoje pa babici lép venec pisanih rožic na glavo posadí. Na to vsi mlajši pokléknejo, starčeka jih pa blagoslovila rekoč: „Bog vas ohrani v svoji milosti zdrave in veséle. Bog vam daj učakati najne starosti

in kakor nama, viditi vnukov vnuke; po tem življenju pa svéte nebésa.“

Vsa žlahta od naj starših do naj mlajših staremu očetu in materi roko kušne (ali poljubi), po tem se povernejo na očetov dom na kosilo, in so pošteno prav židane volje.

LIII. Zdravo teló naj bolje blagó.

„Kako ste tolike starosti učakali, boter?“ *) praša sosed Antona, kateri s v svojem osemdesetem letu svojo zlato svatbo obhajali. „Rad vam povém, če me hočete zvesto poslušati, pa tudi poskušati, kar vam bom sovétoval. Če modrost v vašem sercu prebiva, in spoznava dušo vašo napolnuje, pravi modri Salomon, bo dober совет vas ohranil, in previdnost vas bo obvarovala.

1. Kdor hoče dolgo zdrav in vesel živeti, naj se od mladih nóg vsake strasti **) varuje; ona trati človeku dušo in telo. Slaba, škodljiva razvada kakor slana mlado cvétje življenja morí; v mladosti storjeni gréhi so červi, kateri ljubo zdravje podjédajo.

2. Huda jéza, naj prej zdravju škodljiva, je živa kača, katero človek v svojem sercu redi. Za vsako malo reč ga pikne, in vleče telo pod grudo, dušo pa v pekel, To-

*) Boter ali kum.

**) Strast ali pregrešna razvada.

goten mladenč in pa serdita deklina bota zgodaj boléhala, in ne bota dolgo trave tlačila. Kar v jézi storiš, je večjidel krivo; kar v jézi pojéš, je škodljivo. Piti na jézo je strup. Prelepo nam toraj sin božji, prijatelj otrok, veli: „Učite se od mene, kako sim krotek in ponižnega serca, in bote našli, mir v svojem življenju.“

3. Prevelika žalost je zdravju škodljiva in tudi pregrešna. Vesélo serce daje človeku življenje, veselje mu prihrani stare dni. Žalost nam nesréčo vekša, sercé objéda, in nam pamet mami. Za žalost so naj boljše zdravilo svéte besede poterpljivega Joba, kateri veli: „Bog je dal, Bog je vzél: naj bo češeno Gospodovo imé!“ Kar Bog stori, vse prav naredi; kakor Bog hoče, naj se zgodi.

4. Prevelike skerbi belijo glavo, pa tndi zdravje podjédajo; pomagajo malo, in dostikrat nič. Skerbi, kar je prav, če hočeš biti vesel in zdrav. Brez skerbi sicer ne smémo in tudi ne moremo biti; ali nepotrebnih skerbi se ogibljimo, in češar sami ne premoremo, Bogu prepustimo. Bog za nas skerbí.

5. Zdravju škodljiv strup je zelena nevošljivost. Nevošljivost je kakor škorpion, kateri sam sebe grize in ujéda, dokler se ne ujé. Če si žalostin, kadar so drugi veséli, in

se jim dobro godi, tistikrat pa vesel, kadar drugi žalujejo, vse svoje žive dni prave dobre volje ne boš. Lepa je beséda sv. Pavla: „Veselite se z veselimi, in žalujtè z žalostnimi.“ Ljubeznjivo pomilovanje žalost polajša, veselje poslajša, in je življenja močna podpora. Hitro se serce ohladi, če povédati komu zamore, kaj ga boli.

6, Gerdo nečisto djanje mladih dni dušo in teló mori. Nesramna ljubézen je naj hujša bolézen. V naj boljši rasti se mladi nečistnik suší; nečistnica onemaga, onemore, in pade v naj boljših létih pod zemljo kakor červiv sad. Gotova resnica je, kar modri pravi: „Kdor nečisto djanje uganja, ga bodo hitro červi snédli.“

7. Kakor prevelika žalost, je zdravju škodljivo tudi preveliko veselje. Ali ni že veliko ljudi od prenaglega veselja umerlo? Kdor hoče dobre volje biti, ne smé preveč dobrot na enkrat vžiti. Preveč dobre volje mošne kolje, pa tudi življenje krajša.

LIV. Kako pošteno dobre volje biti.

1. Če te na dobro voljo vabijo, ne daj se predolgo prositi. Ako misliš iti, na prvo besedo obljubi; če pa ne moreš, ali ne smíš, naj te še tolika prošnja ne preprósi.

2. Sinovi in hčere naj prosijo starše, hlapci in dékle pa gospodarja in gospo-

dinjo; brez dovoljenja na veselice hoditi podložin ne smé. Kdor se ukrade, in skrivaj gre, greší; njemu se dobra volja ne bo po sréči izšla. Potépati se, je gréh.

3. Na pošteno dobro voljo se po svojem stanu snažno obléci. Se pregizdavo nositi je prevzetija, nemsrmo ali celó umazano je gerda skopost ali zanikarnost. Kdor spodobne obléke nima, naj bo doma.

4. Pražnje *) obléčen ne nosi glave previsoko, de ne boš prevzetnik; pa tudi glave ne obéšaj po hinavsko. Gredé nosi glavo ravno, persi naprej, trebuh nazaj, roke po strani. Z rokami si brado podslanjati, ali pa ročko **) delati moškim ni lepo, žénskimi pa celó ne.

5. Žénske naj imajo persi pošteno pokrite, bolj v žalostin, kakor v prevesél pert zavite. Kdor razgaljen hodi, se hitro izvódi v nesramnost in gréh.

6. Pošteno se vêdi, prenapéto ne hodi, vsakega ravno pogláj. Izpod bréga in pa po strani gledajo tisti, ki dobrega ne mislijo.

7. Pridi o pravem času, in ne daj se čakati; le slabi délavci se dajo dolgo k mizi klicati. Predólgo se pa tudi na dobri volji ne múdi, kakor de bi bil domu pozabil; takih se ljudjé kmalo naveličajo.

8. Po prvem mestu za mizo ne strézi, in počakaj, naj sédejo tisti, ki so

*) ali praznično.

**) Roke v kolke vpérati.

več kot si ti. Po naj boljših kosovih ne ségaj; pa ponujati si tudi ne daj. Dobra reč se sama ponuja.

9. Ako so mizne rutice k redu, razgerni si svojo po krilu, de si obléke ne pokapljaš, ter si perste in usta ž njo briši. Gléj, de iz skléde céste ne narediš, in perta ne pomažeš. Preveč pihati vróče jedilo ni pristojno; rajši počakaj, de se ti ohladi. Pa tudi srebati, si usta mašiti, in predolgo žvekati ni lépa šega.

10. Kostí in ostanke jedíl na kraj talarja polagaj; v sklédo nazaj dévati bi bilo nepristojno. Če najdeš muho ali tacega kaj, ne kaži drugim, temuč zakrij, de tovaršii živeža ne ogabiš *).

11. Netrébi si zob z vilicami, ne z nožem, ampak z leseno ojstrico ali s kako slamo; pa si usta z rutico ali saj z drugo rokó zakrivaj, de ne boš zijal po órugih.

12. Negrajaj jedí, de se kuharicam ne zameriš. Kar ti ne diši, pa pusti. Preveliko piti, jésti in kričati se varuj; na dobri volji se človek lahko prodá, pa večjidel v svojo zgubo.

13. Odrajtaj, kar je tréba plačati, in obdaruj, kakor je šega; ne oponosi da tudi beraču, kar mu daš. Se bahati, denarje razmetavati je škoda. Tako modro se védi na vsaki dobri volji, de boš ti vesel, veséla pa tudi vsa tovaršija.

*) Ogabiti ali ognusiti.

LV. Zlata méra v živežu in v počitku.

Ljubega zdravja in pa vesélega življenja mogočna prijateljica je prava méra v jédi in v pitju, pa tudi v počivanju. Sv. Duh pravi: „Veliko jesti napravlja bolečine, požréšnost jih je že veliko pomorila; kdor pa vse po meri vživa, bo pričakal starih let.“

1. Če hočete zdravi in veséli živeti, nikoli se ne preobjéjte, temuč jésti nehaite, kadar bi vam še kaj malega dišalo. Kdor zmérno vživa, bo mirno in zdrav spal; on bo zméraj dobre volje.

2. Zdravja in življenja huda morivka je pijanost. „Pijača gladko po gerlu teče, zadnjič pa pikne kot strupena kača“ pravi Sv. Duh. Za mlade, čeverste ljudi je čista studenčnica naj bolj zdrava. Pivo*), hruškovec in jabelčnik dobro teknejo delavnim ljudém. Vино je bolehnim, starčikam, in prav zdélanim močno zdravilo. Žganje, rozolj in vsake baže**) sladčica je strup, ki človeka po malem umori.

3. Otroci, kateri se žganja privadijo, paglavci ostanejo. Tudi psam žganje dajejo, de bi ne vzrastli. Naj žganje piješ ali

*) Pivo ali ol (pir).

**) Baža ali sorta.

kruh vanj namačeš, si zdravje kvariš, in življenje krajšaš.

4. Kaj pre mastnega jésti in na to se vóde napiti ni zdravo; lahko se te merzlica *) loti. Pa tudi prevrelo jed in prenašlo jesti je zlo nevarno.

Petrik je mléčno kašo posebno rad jedel. Mati skledo kaše na mizo prinesejo, in Pétrik že z žlico zajemlje. „Počakaj! kaša je vroča:“ so mati rekli. Pétrik pa ne posluša, hitro v usta zanese, in ker ga hudo opeče, naglo požre. Ves rudeč Pétrik od mize skoči, in se zadere. Kaj mu je bilo? Kaša ga je v želodcu žgala. Ni bil potem nikoli več prav zdrav.

5. Kakor nam je potreben živež, ravno tako tudi počitka potrebujemo. Le po storjenem delu je sladko počivati, naj si bo spati, ali sedeti ali igrati.

6. V sedmih urah se zdrav odrasen človek naspi. Otroci in pa stari ljudje več spanja potrebujejo. Pravijo, da dve uri pred polnočjo spati več zda, kot po polnoči pet ur: toraj le hitro spat, pa zgodaj vstat, če hočeš biti zdrav. Jutranja ura, zlata ura.

7. Kdor želi dolgo, vesel in zdrav živeti, se mora vsih nevarnost ogibati, ktere posebno mladeži po zdravju in življenju stréžejo.

*) Merzlica ali trešljika, kobila.

Merzlica ali trešljika

LVI. Desetéro navarnost za mlade ljudi.

1. Otrokam zlo nevarna je sladkosnednost, sladkarije iztikati in izmikati. Gostokrat sladkosnedec strup naleti, in v greh zabrede.

Mali Kilijan je imel slabo navado, vsak denar na sladkarijah zajesti. Na tergu vidi lepega kostanja na prodaj, kakoršnega še ni vidil. Popraša branjavko, ali je ta rujava stvar dobra. „Kaj pa de, kostanj je dober, naj boljši pa, če se v perhalici speče,“ branjavka odgovori. Kilijan vinarja več nima. Skrivaj periše kostanja izmakne, ž njim domu v kuhinjo leti, in de bi ga nihče ne vidil, kostanj v žerjavko zakoplje. Kostanji sačnejó čverčati. To se fantu dobro zdi; še več žerjavke nagerne, in na vse usta piha, naj bi se kostanji prav spekli. Kakor bi ustrelil, kostanj pokne. Kilijanu pepel in ogenj v obraz perskne, in mu oči pobere. Kakor slép okoli tava, in ječi. Na velik pok in jok ljudje v kuhinjo priletijo, in zvedó, kaj je Kilijan stóril. Velike bolečine si je kradljivec vžil, in se pogosto nad svojo gerdo razvado milo razjokal.

2. Kdor se na vročini prenašlo napije, in prehladi, lahko sušico dobi. Naduha spravi človeka od kruha.

Veste, kako se je Blažiku godilo, kateri se je na vročino iz merzlega studenca napil? *)

*) Beri v abecedniku stran 59. 4.

Gerhard

Prej kot piješ, si odahni, in če imaš kaj, pri-grizni. Bolj po malem ko piješ bólje bo.

3. Po zimi iz mraza hitro za peč letati, ali pa od peči naglo na mraz hoditi je nezdravo. Lahko se prehladiš, kašelj, nahod in zmerzlino dobiš, pa tudi pljuča se rade unamejo, in pride bolézen in smert.

Jerica je po zimi iz šole domu šla. Ojster veter je pihal in snég nosil. Doma naglo k peči leti, lice na vročo pečnico pritisne, in precej ozébe. Koža jo začne serbétí, pokati in gerbaviti se, lice je rudeče kot kufer, in nos je zavišnel. Zala deklica poprej, je bila viditi kakor ljudje, kateri preveč vina in žganja popijejo. Otroci! kadar pridete iz mraza domu, pomudite se nekoliko v veži, ne letite pre-naglo v toplo hišo, k vroči peči pa celó ne.

4. Nevarno je po zimi derkati; led se vdere, veliko derkavcov se utopi, veliko jih na ledu pade, si ulomi rokó ali nogó, in tudi ubije se. Nevarno je po létu brez varha se kopat hoditi, prehitro v vodo skakati; v globočino zabresti in utopiti se je lahko. Golim letati je tudi greh. Nevarno je po starem zidovju ple-zati, čez jame skakati ali na višine hoditi. Dekléta, ktere otroke le na eni roki péstujejo, gerbave postanejo. Nevarno je na vozove se obešati, lahko prideš z nogó v koló, ali pa pod voz, zgubiš zdrave ude ali pa tudi življenje.

5. Navada se poskušati, metati in tepsti je nevarna in hudobna.

Ko je Mihalik še otrok bil, se je že

rad s tovarši poskušal rekoč: „Ali imaš sercé? poskusiva se, kateri je močnejši!“ Če je koga na tla vergel, se mu je sméjal, in ga zasramoval. Kaj mislite, ali je bilo to prav? — Večkrat se je uni jako branil; jéla sta se tergati, sovati in kléti; vsa kuštrava, po tudi kervava sta se razšla. Mihalik se iz mladega privadi, druge tepsti, jih zalezovati in jim nogé spodbijati. Prirastel je robust hrust, in je pri vsaki priliki drugih lotil. Tako déla tudi hudi pes, ki nad vsakim psam laja, in mu zobé kaže, dokler se ne sprimeta in ogrizeta. Ali se ni Mihaliku tudi taka godila? Mihalik se je bahal, de mu nihče ni kos; ali oče pravijo: „Pazi, fant! prišel bo močnejši čez tebe, in te bo. Vselej sim slišal, de vol, kateri se naj rajši bôde, naj prej roge zgubi.“ Tudi njemu se je taka zgodila. Ob žegnanji (ali cérkvanju) so mladénči plesali in pili; Mihalik jih pa draži po svoji navadi, ter bi rad, de bi se ž njim poskušali. Kaj mislite, kaj se zgodi? Stepejo se, noge iz stolov izderejo, in Mihalika tako namlatijo, de so na pol mertvega domu prinesli. Nekoliko tédnov po tem je umerl. Glejte metanja in tepenja žalostni konec!

6. Velika nevarnost je pse dražiti, mačke pojati, in živine ne pri miru pustiti. Kar ima kosmate ušésa, tega se moramo skerbno varovati.

V Podgorjih je Mohor domačega psa pretepal. Pes razkačen ga jézno za roko popade in rani. Mohorjeva rana zaceli; ali pes je bil stékel. Léto mine, in

tudi nesrečni Mohor steče. Na železno ketino so ga priklenili, dokler ni ubožec v grozovitnih bolečinah umrl.

7. Varovati se je nevarnih kratkočasnic ali igráč.

Na metvi, kadar proso manejo, po nekih krajih dekleta dečke na kopico nosijo, moški se jako branijo, in marsikdo za vse žive dni bolezen dobi. V Jamnah so se za mizo stiskali, rekoč, de sir mečkajo. Slabega siroteja v sredo dobijo, in ga tako stisnejo, de se mu je kri skoz nos in usta ulila. Takih nevarnih iger posebno pustnjaki veliko znajo. Bog nas varuj teh in več takih iger!

8. Nevarno je malim otrokam z noži, z vilcami, z iglami igrati se; hitro dete šivanko požre. Pa še nevarnejše je odrašenim mladenčem in dekličem puške, pištole, možnarje in drugo strelno orodje v roke jemati, in se ž njim igrati, dokler še niso za to. Veliko se jih je že po nemarnosti ustrelilo; za to pravijo, de tudi prazna puška pokne.

V Berdih so ob žegnanji mladi fantini streljali. Eden iz med njih izstrelil, drugi žereče možnarje pobere, jih nabijat zanese, in tretji hitro strelnega praha iz mavhe nasuje; veliko mladenčev pa zravno stoji in gleda. Iskre so še v možnarju tlele; prah se uname in petero mladenčev na smert osmodi. Nevarno je blizu strelnega orodja otrokam hoditi, kateri opraviti nič nimajo; s ključi streljati pa je smertna nevarnost.

Hudobni Pavlik je očetu smodnika ukradel, ga je po tleh natrosil, po tem svojiga lesenega konja na smodnik posadil; njegova sestra pa zravno stojé gleda. Pavlik iz pečnice ognja prinese, in ga na strelni prah dene, de bi se zažgal, ter se na lesenega konja usede. Ker se mu predolgo ne užge, iz roga smodnika na ogenj potrosi. Smodnik puhne, zakadi Pavlikav drugo steno, in blizo stoječe deklet začne goreti. Sosedov hlapčič nesrečo vidi, deklico popade, in hitro povalja, de jo ogasi. Otroci! varujte se smodnika in ognja!

9. Zdravju škodljivo je posebno v mladih létih tobak kaditi.

Mladenči s tobakom veliko denarjev pokadijo, pa tudi zdravja izpljujejo, se lahko tatvine privadijo, in ogenj zatrosijo. Tobak kaditi je gerda in škodljiva razvada za mlade ljudi, in boljše stori, kdor dečku po plečih šibo da, kakor pa pipo v roke. *B B C*

10. Ob hudi uri pod drevjem stati, letati, ali na prag hoditi je nevarno. Strela rada v višine udari, in po vetru in želézu potégne.

Če si na paši, ne goni živine, ne hodi pod dob ali orehovo, košato drevje vredit. Če si na polju, ne skrivaj se pod stave, ne hodi blizo polnih ostervi ali kupov snopja; tudi na koelece hoditi je nevarno. Če si pod streho, ne hodi pod kap, ne k oknu, ne blizo peči ali dimnika; le eno samo okno izbe odpréti je varno. Nevarno je zvoniti ob hudem vremenu, ali pa le blizo zvonika biti.

Franc, mestnjana sin, gre po letu iz mesta na bližnjo goro maline brat. Hudo vreme vstane, prav debelo začne dež škrapati, se bliskati in grometi. France v vótel dob zléze, ker ne vé, kako rado v visoke drevésa tréska. Zdaj sliši glas: „France! France! bali,*) bali hitro!“ France iz votlega doba priléze gledat, kdo ga kliče, in pri ti priči stréla v ravno tisto drevo udari, in tako grozovitno zagromi, de se je Francetu zemlja pod nogami zazibala. Zdélo se mu je, kakor de bi ves v ognju bil, pa hudega se mu ni zgodilo nič. France roke povzdigne rekoč: „Sam Bog me je obvaroval!“ Spet glas zasliši: „France! France! oj ti, de me ne slišiš!“ Kmetiška ženka je klicala. France jo ugleda, in k nji leti rekoč: „Kaj pa bi mi rada?“ Kmetinja pravi: „Nisim tebe zvala, ampak svojiga malega sinka, kateri je pri potoku gosi pasel, in je pred hudo uro v to šumo**) zbežal. „Glej ga! ravno tam iz goše sem léze!“

France zdaj pové, kaj se mu je zgodilo, in kako je mislil, de ga je Bog z nebés zaklical. Kmetica pa roke k Bogu povzdigne rekoč: „Oj, déte moje! Boga zahvali, de te stréla ni zadéla. Ako je bil ravno ta glas le glas uboge žene, je vender le Bog tako naklónil, de sim te po tvojem imenu zaklicala. Le Bog je vedel za te, in je nevarnost vidil, v kateri si bil; Bogu hodi hvala in čast!“

*) Pridi,

**) Šuma ali hosta.

LVII. Sédem varhov ljubega zdravja.

Tréba je dobre varhe poznati, ki nam ljubo zdravje varujejo. Ti varhi so:

1. **Zdravi zrak ali zdrava sapa;** ona je žlahtno mazilo življenja. Prevetruj pogosto izbo, v kateri prebivaš, pa tudi spavnico, v kateri po noči počivaš, sosébnó po zimi, in kjer je veliko ljudi zbranih. Zdrava sapa se hitro poserka, poté se pa gnjila diše; za to naj se okna in vrata odpérajó. Veliko kaditi ni dobro, ako se plamen ne naredi. Oglje žaréče v čumnate*) nositi in se gréti je smerten strup, od kterega jih je že veliko pomerlo, posebno mladih ljudi. Riba pogine, če nima čiste vode; tako se človeku godi, če v čistem, zdravem zraku ni.

2. **Dobra voda.** V krajih, kjer dobro vodo pijejo, so zdravi in čversti ljudje. V mla-kah in močvirju so ljudje zeleni in bolehní. Bog je vstvaril vodo za umivanje. Umij vsako jutro lice in glavo, posebno za ušesi in zatilnik. Po južini in večérji je zdravo si zobé in usta izprati; dobro pa tudi večkrat ves živo kopati, sosebno v poletnem času. Bog je vstvaril vodo za kuhanje in za pitje; naj zdravejša pijača je voda mladim ljudém.

3. **Zdrav živež ali hrana.** Pervi ži-vež ie ljubi kruh, kterega vsak dan prositi

*) Čumnata ali kamea.

nas Jezus uči. Kruh mora biti dobro pečen, naj si bo zmésen ali bél, pšeničnik, reženjak ali ovsenjak. Toplega kruha jesti ni zdravo, pa tudi plesnivega ne. Sadje zrélo je zdravo, nezrélo prinaša posebno otrokam grižo*) in hitro smert. Sočivje in zelenjad je veliko zdravejša kakor mesó.

4. Délo in pa sercé vesélo je zdravja mogočen varh. Délo stori, de nam jesti, piti in spati diši. Lenoba nam truplo slabi, kakor ruja želézo sné; ona človeku vse ude potare, in se na starost ne da ozdraviti. Le o mladih létih se délati učimo! Delo pa naj bo naši moči in pa našemu stanu primerjeno. „Pojdi k mravlji, lenuh,“ veli svéto pismo, „in se uči moder in pridin biti.“ Ne preženi se z delam, de ne onemoreš; pa tudi ne mudi se, de ne zaostaneš. Kdor svoje delo o pravem času stori, vesel živi. Veselo serce človeku življenje varuje, in mu prihrani stare dni.

5. Obleka in obuvalo. Po zimi skerbi za toplo oblačilo in prostrano obuvalo. Kosmate kape**) niso zdrave; pretesno obuvalo in premajhino oblačilo je pol bolézni. Pretopla odéja ni zdrava. Zlo nevarno pa je po noči se razodeti in prehladiti; lahko se griža dobi. Vsako nedéljo se po pranju preobléci in preobuj; saj žoke ali cunje na nogah preméni. Okerpanému hoditi ti ni gerdo; razcukano***) obleko nositi te pa bodi sram.

*) Griža ali zajedovica, grizenje.

**) ali čamri, kučme.

***) Razcukan ali razčesan, raztergan.

6. **S n a g a** v prebivališu, v noši in živežu je zdravju draga dišava, in pa prav dober kup. Izbe čedno pometati, posódo čisto pomivati, oblačila prati in večkrat se preobleči, to daje ljudém zdravje in veselje.

Nohtov ne smémo gristi, ampak s škarjami jih poréžimo, berž ko začnejo černéti. Se vsak dan počesati in umiti, po létu, pa tudi po zimi večkrat kopati se, je otrokam zdravo in potrebno. Otrokam, kateri se zjutraj ne umijejo, se ne smé košilice dati. Šolarji in šolarce, kateri blatne, umazane roke v šolo prinesejo, morajo gospod učnik k potóku poslati. Tudi roke kušniti gospodu ne smé, kdor je umazan. — Snaga več pomaga, kakor draga obléka; torja naj se otroci iz mladega snage vadijo. Starost je rada nemarnost.

7. **S v é t a č é d n o s t** ohrani ljudi krepke, zdrave in veséle; strast jih strati, révne in nesréčne stori. Bolézen je gostokrat šiba za razujzdano življenje. Prerana smert je pogosto plača pregréhe. Sercé nedolžno bo vesélo in bo dolgo živélo. Poštenje človeku vesélo življenje daje.

LVIII. Naj dražje blago.

1. Ni blaga tako dragega, kakor je našega življenja zlati čas. Léto za létam mémo hiti, dan za dnévam léta, ura za uro téka v neskončno véčnost. Čas hitro mine, véčnost pa nima konca ne kraja. Za kratek čas na tem svetu si kupimo véčnost na unem svetu, sréčno

ali pa nesréčno. Oh, kako drag je čas! Kdor čas življenja zamuja in ponidoma zapravlja, ga na véke zgubi.

2. Vsako léto ima štiri létne čase ali letnice; tudi naše življenje ima štiri dobe. Ena doba drugi roko podaja, in nobena doba se ne sme zamuditi. Vsaka zamuda je velika škoda ktera se težko ali pa celo popraviti ne da.

3. Pervi létni čas je spomlad, ob kateri vse vzhaja k mlademu življenju. Imenuje se tudi valička, ker ondaj ptičice valijo; nekteri ji pravijo tudi vigred, zmladetka ali mlado leto. Vse se omladi, polje zeleni, drevje cvete, senožeti in gojzdi po svetem Jurju zelen plajš dobijo. Po ledinah cvetejo rožice, po logih pojejo ptičice, po vodi plavajo ribice mladega leta vesele. Tudi otroci po trati skakljajo in pisane rožice berejo. Koliko veselje!

4. Mlademu létu podobna je otroška mladost. Déte naraste otrok, čverst fantič, zala deklica, in se začne učiti. Kolikor se dobrega otrok nauči, in česar se privadi, to si za svojo starost pripravi. Otrok, ki po malem séje, bo po malem žel. Mladoletni čas je za otroka zlati čas.

5. Drugi letni čas je polétje, doba vročine in težave. V poletju dozori, kar je v spomladi cvetelo, in nam žlahtnega sadja prinese, s katerim se okrepčujemo: čéšenj lepo rudečih, romenih sliv in sladkih hrušek. Oba serpana, mali in veliki, nam vesélo žetvo prinašata.

6. Poletju podobne so léta mladenčev,

léta de klin. Fant odrašen kaže, kaj zna, devica svedoči, kaj bo iz nje, ali kaj slabega ali kaj dobrega. Mladina začne v teh letih skerbeti, kako bo živela, in kruh služila sebi in drugim. Če se otrok slabo izučí, tudi mládenč ni priden, ne dekle pridno.

7. Trétji létni čas se je s é n imenuje; ona blaga obilno daruje pridnim ljudém, kateri so v spomladi pridno sejali in v poletju skerbno pleli. Drévje sadja polno kima, in pobirat vabi; vinska terta otrokam zrélega grózdja ponuja. Vse pojate*) so polne sternénega snopja, vse omare s sadjem nadéte, kadar Bog dobro letino da; če je pa Bog ne da, so vse shrambe prazne. Listopada listje z drévja popada; vsa priroda**) se počivat spravlja.

8. Rodovitni jeséni podobna je moška doba že ostarljivih ljudi. Mož in žena vživata dobiček svojiga truda, če sta dobro gospodarila in pridna bila v svojih mlajših dnéh. Vsega potrebnega imata v roke vzeti, za starost skerbeti jima ni tréba. Délo pridnih rók rad blagoslovi dobri Bog za stare dni.

9. Zima je četerta letna doba. Vsa priroda počiva; mati, črna zemlja, belo odejo dobi. Sneg pokriva hribe in doline, vode zamerznejo, hladden veter diše, in po oknih rastejo merzle cvetice. Po zimi nam je peč in pa topla izba ljuba, žlahtna reč, de se lahko grejemo, in spet učakamo mladega leta.

*) Pojata ali parna, parma.

**) Priroda ali narava, natora.

10. Zimi podobna je naša starost in smert. Starčika in staro babico moč zapuša, lasci beli kot sneg glavo krijejo, in po malem izpadajo, kakor listje z drevja. Staro truplo k zemlji leze, umerje in pokopljejo ga v hladno posteljico, černo zemljo, de počiva; duša pa vživa na Božji pravici, kar si je zaslužila. — Prišla bo tudi za rajne mertve, kateri v Gospodu spijo, vesela spomlad. Vsegamogočni Bog jih bo obudil k mlademu, večnemu življenju po dolgi zimi smertnega spanja. Slava *) neskončno dobremu Bogu, ki hoče tudi nas obuditi k novemu življenju, katerega se smemo veseliti, če ne zamudimo mladih dni zlatega časa.

LIX. Zlati čas.

Oj zlati čas!
Minuta, ki minila,
Se ne bo povernila;
Kar časa zamudiš,
Ga vekomaj zgubiš.

Oj zlati čas!
Je v mladih letih sétev,
Bo v starih dobra žétev;
Če pridni bodemo,
Nam nikdar žal ne bo.

*) Slava ali čast in hvala.

Oj zlati čas!
U mladosti kdor praznuje,
Na stare dni zdihuje;
Lenuhov brat je glad,
In potepuhov — tat.

Oj zlati čas!
Le danes si pomagaj,
Na jutri ne odlagaj;
Ne veš, če doživiš,
Kar danes zamudiš.

Oj zlati čas!
Kdor čas svoj prav oberne,
Se s čednostjo ogerne;
Lepota sivih las
Je prav obernjen čas.

Oj zlati čas!
Vse žive dni se trudi,
In časa ne zamudi;
Počiváti sladko
Po tem v nebesih bo.

LX. Zadovóljnost je polovica življenja.

Pasel je v lepi dolini mali Benko med zelenimi hribi svoje ovce, in si vesélo žvižgal in pél. Lepo spomladno jutro bilo je, in kralj tiste dežele pride ravno v ta kraj na lov, serne streljat. Veselega fanta k sebi zakliče rekoč: „Kaj si tak židane volje, ljubčik moj?“

P a

Pastirec kralja ni poznal, in mu odgovori: „Pokaj pa bi ne bil dobre volje; saj se našemu svitlemu kralju ne godi bolje kot meni.“ „Kako pa bi to bilo? Povej mi vsaj, kaj pa imaš tako dobrega?“ mu kralj veli.

Fantič začne praviti rekoč: „Solnce rumeno meni na nebu ravno tako ljubeznivo sije kakor našemu kralju. Hribi in doline meni ravno tako lepo zelenijo in cvetejo, kakor našemu kralju. Svojih zdravih rok bi ne dal za tisuč (ali tavžent) zlatov, ne svojih oči za vse kraljeve gradove. Verh tega imam vsega dovolj, česar poželim, in še več kot potrebnjem. Vsak dan se do sitega najem, imam toliko oblačila, de se vsako nedeljo lahko pražnje oblečm, in si toliko denarcov zaslužim, de ne stradam. Zdaj pa recite, ali ima kralj več kakor jaž?“ Prijazno se mu kralj posmeja rekoč: „Prav imaš, blagi déčec! Le bodi vedno vesélega serca. Pač je gotova resnica: Zadovoljnost je srečnega življenja polovica.“

LXI. Trojni smeh na poslednjo uro.

Pobožin starčik je umiral, njegovi otroci in vnuki so krog smertne postelje stali. Mižal je, kakor bi spal; zdaj se jim zdi, kakor de bi se bil trikrat nasméjal. Kadar se oče spet izdramijo, jih sinov eden popraša, zakaj so se trikrat nasmejali. Bogoljubni starčik odgovori: „Pervič je vse

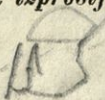
veselje življenja mojiga mémo mene šlo; nasmejal sim se, de posvetni ljudje take péne pa toliko čislajo. — Drugič sim se spomnil vsega terpljenja, ki sim ga svoje žive dni prestal, in od veselja sim se nasmejal, de je prišel sréčen čas, v katerem se mi bo terpljenje v véčno veselje premenilo. — Tretjič pa sim na smert pomislil, in se nasmejal, de se ljudje smerti toliko boje, ktera je le angel Bóžji, ki nas iz solzne doline terpljenja v sréčno prebivališé véčnega veselja pélje. — Otroci! učite se modro in pošteno živeti, nikdar vas ne bo strah smerti.

LXII. Troji prijatli.

Neki oče je svojim otrokam to priliko pravil: „Imel je svoje dni imeniten kralj na bogatem otoku v sredi morja namestnika, kterega naglo na račun *) v kraljevsko mesto pokliče. Kraljev namestnik gre prijatlov iskat, naj bi ga pred kralja spremili. Pervi prijatli, kterim je naj več zaupal, ga zapustijo; še zménil se nobeden ni za-nj. Drugi prijatli, na ktere se je močno zanašal, so ga spremili, pa le do ladije, v kateri se je v kraljevsko mesto peljal. Tretji prijatli, na ktere je naj manje mislil, ga po dolgem potu ne zapustijo, stopijo ž njim pred kraljev prestol, **) in mu milost izprosijo.

*) Račun ali rajtinga.

**) Prestol ali tron.

Ravno tako ima človek vsak troje prijatelje na tem svetu, pa jih večjidel še le tedaj spozna, kadar se iz tega sveta podaja. Pervi prijatli, ktere naj bolje obraja, so denarji in posvetno blago; oni človeka zapustijo, kadar od tega sveta slovo jemlje. Drugi so žlahta in znanci; oni mu dajo le do pokopališa sprevod. Tretji prijatli so svete čednosti in dobre dela; one gredo v dolgo večnost z njim, so pred Bogom njegove besédnice, in mu usmiljenje izprosijo. Za ktere prijatle si hočete skrbeti, otroci?

LXIII. Slovenski pregovori.

Bog pravi: Človek komaraj, in ti bom pomagal.*

Bolje pošteno umreti, kakor brez poštenja živeti.

Bolja bobova slama, kakor prazne jasti.

*) Komarati ali po malem laziti.

Denar železne vrata prebije.

Enkrat bo tudi v naših ulicah somenj.

Gorje mu, pri katerem se mačke in
miši bratijo.

Kdor zgodaj vstaja, mu kruha
ostaja.

Ležā ne bogati. Či^{v*}) ne da nič.

Če ne moreš pomagati, saj ne zaveraj.

Ogenj in voda dobro služi, hu-
do pa gospodarita.

Siromaštvo in kašelj se ne dasta
skrivati.

Bodi mož beseda! Laž ima
hvatke noge.

Vsak pometaj pred svojim pragom.

*) Čiē ali čiēanje; čiēati ali sedeti.

Terda kamna nihdar dobre moke
ne zmelfeta.

Veselo serce je pol zdravja.

Prisijalo bo solnce tudi pred našprag.

Kar izprosiš, slobodno*) nosiš.

Vsak je svoje sreče kovač.

Delaj, kakor bi imel vedno živeti;
moli, kakor bi imel jutri umreti.

Kdor hoče, naj ga drugi spoštuj-
ejo, naj sam sebe spoštaje.

Moč ima svojo moč.

Dobro delo se samo hvali.

Dobremu vinu ni treba kazala.**)

*) Slobodno ali žiher.

**) Kazalo ali cajgar.

Malado drevesce se da zravnati;
alomi se staro drevo.

Kamor se drevo nagne, pade.

Česar je polno serce, to iz ust gre.

Vsak ve, hje ga čevelf žuti.

Naj bi nihče ne skrival, bi nihče
ne kradel.

Kdor nima v glavi, mora v po-
tah imeti.

Kar macha rodi, miši lovi.

Viško glavo nosi prazen klat,
prazen sod ima velik glas.

Konja, ki rad teče, ni treba tepsti:

Rahor si kdo postelje, tako bo ležal.

Kdor zgodaj seje, zgodaj žanje.

Vsak berač svoja mavho hvali.

Kadar solnce teče, se hrup peče.

Goste službe redke sutiije.

Doštenje je ljubo Bogu in ljudem.

Ni nesreče brez sreče.

Po noči je vsaka hrava mavra.

Černa hrava, pa ima belo mleko.

Hrava pri gobcu molze.

Česar oko ne vidi, serce ne poželi.

Kadar ni mačke doma, so miši dobre volje.

Opeklo dele tudi na hladno piha.

Obljuba dolgove dela.

Krivično blago nikdar ne tetne.

Krivičen vinar deset pravičnih požre.

Boljšé je: derži ga, kakor pa lovi ga;
boljšé je hranjeno jajce, kakor sneden vol.

Človek obrača, Bog pa oberne.

Reka roko umije, obe pa lice.

Dokler prosi, zlate usta nosi; ka-
dar pa vrača, herbet obrača.

Po hudi tovaršii rada glava boli.

Zgodaj začne žgati, kar kropiva če
ostati; človek pokaže v mladosti, kai
bo iz njega v starosti.

Smert nosi koso, ne sekire.

Jabelko daleč od debla ne pade.

Pijanec se preoberne, kadar se v
jamo zverne.

Kdor se med otrobe meša, ga
svinje snedó.

Veliko skerbi glava beli.

Prebrisana glava pa pridne roke so
boljše bogastvo, kot zlate goré.

Kadar dete golo kaže, njegov angel
varih beži; hitro otrok se oblaci, de te
angel ne pusti.

Če sveto prepevaš, skušnjava beži
in angel varih tebe posluša.

Nesramnega petja se škrat veseli,
in angel varih te zapuša.

K a z a l o.

	Stran
Lepa beseda učenkam in učencam	3
I. Povaba	5
II. Vesela šola	6
III. Perva skerb	7
IV. Kako se v šolo hodi	8
V. Pridna Rozika	9
VI. Dva slaba šolarja	10
VII. Kako se pred šolo vesti	11
VIII. Šolska priprava	13
IX. Kako se v šoli vesti	16
X. Blagi šolar	19
XI. Kako šolo dokončati in se po šoli vesti	20
XII. Zavidljiva šolarica	22
XIII. Kako se lepo bere (Vaja ločnic)	23
XIV. Vse stvari Božje hvalijo Boga. (Vaja pike)	26
XV. Kdo je naučil ptičice peti? (Vaja prašaja)	27
XVI. Otroci! hvalimo Boga. (Vaja klicaja)	28

	Stran
XVII. Oko Božje	30
XVIII. Bog, naš ljubi oče	33
XIX. Bog je naj večja lepota	38
XX. Kje je ljubi Bog doma?	42
XXI. Stari Bog vedno živi	45
XXII. Lepoglasje pri branju	48
XXIII. Mladosti naj lepši zgled	51
XXIV. Hoja za Jezusam	54
XXV. Kako se v cerkvi vede	56
XXVI. Spoštuj očeta in mater	59
XXVII. Pridni otroci	64
XXVIII. Bogaboječe dete	67
XXIX. Hvaležni sin, Egiptovski Jožef	70
XXX. Otrokam desetero zapoved	71
XXXI. Kdo so pa naši starši?	72
XXXII. Kako za poštenje skerbimo	75
XXXIII. Kako se vpričo gospode obnašati	82
XXXIV. Kako se imamo obnašati vpričo ljudi	—
svoje verste	84
XXXV. Jezus prijatelj otrok	86
XXXVI. Dobro jutro za otroke	88
XXXVII. Otroka juterna pesem	89
XXXVIII. Moli in delaj	90
XXXIX. Dober večer za otroke	93
XL. Lahko noč	95
XLI. Prazen strah	—
XLII. Kako je škode varovati	99
XLIII. Hudobni živinoder	103
XLIV. Vesele ptičice	106

	Stran
XLV. Poduk lepo pisati	111
XLVI. Vaja pravopisa in naglopisa	114
XLVII. Kaj bo iz šolarjev?	116
XLVIII. Skerb za časno in večno srečo	120
XLIX. Skerb za bližnjiga	125
L. Zapušena sirotica	127
LI. Kako se s pridam bere	129
LII. Zlata svatba	132
LIII. Zdravo telo naj boljše blago	135
LIV. Kako pošteno dobre volje biti	136
LV. Zlata mera v živežu in v počitku	139
LVI. Desetero nevarnost za mlade ljudi	141
LVII. Sedem varhov ljubega zdravja	147
LVIII. Naj dražje blago	149
LIX. Zlati čas	152
LX. Zadovolnost je polovica življenja	153
LXI. Trojni smeh v poslednjo uro	154
LXII. Troji prijatli	155
LXIII. Slovenski pregovori	156

DB

Einmüthigkeit

und die Liebe ist die Grundlage

des wahren Friedens

und die Liebe ist die Grundlage

National L. Grund.

Platz

R

B

R

B

P

A

1 m.
2 j.
3 m.
4 m.

34

B

AB

Gentile Jan 20

Gentile Jan 20

D

G

B

414

J. C. Lafontaine

George Lamont

My P. 8. 4. 5. 8

Wm. Lamont

1859

George Lamont

George Lamont

1155

11

7

W W W W W

11

